

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ANDERSENIANA

VOL. II

H. G. OLRİK

OM PERSONER AF H. C. ANDERSENS
MØDRENE SLÆGT

*

EILER HØEG

AF OG OM H. C. ANDERSEN
I ILLUSTRERET TIDENDE

LEVIN & MUNKSGAARDS FORLAG

EJNAR MUNKSGAARD

KØBENHAVN · MCMXXXIV

ANDERSENIANA

UDGIVET AF
H. C. ANDERSEN SAMFUNDET

UNDER REDAKTION AF
Museumsinspektør *CHR. M. K. PETERSEN*
H. C. ANDERSENS HUS, ODENSE

VOL. II
OM PERSONER AF H. C. ANDERSENS
MØDRENE SLÆGT
OG
AF OG OM H. C. ANDERSEN
I ILLUSTRERET TIDENDE

LEVIN & MUNKSGAARDS FORLAG
EJNAR MUNKSGAARD
KØBENHAVN MCMXXXIV

FORORD

DA Personalhistorikeren *H. G. Orlík* 1928—30 meddelte Resultaterne af sit særdeles ihærdige og omfattende Arbejde for at fremskaffe de Oplysninger om H. C. Andersens mødrene Slægt, som man i høj Grad savner i „Mit Livs Eventyr“, skete dette gennem *Aviskronikker*.

Det utilfredsstillende ved denne Publikationsmaade er indlysende. En *Kronik* er som alt andet *Avisstof* udsat for hurtig at blive glemt. Kun et ringe Antal af *Bladets Læsere* klipper *Kronikken* ud og gemmer den. Værst er det dog, at der i en *Avis* ikke er Plads for det store *Noteapparat*, som er ønskeligt, naar der fremsættes nye historiske Oplysninger, som er hentet sammen fra mange forskellige skriftlige Kilder, spredte i flere af *Landets Arkiver*.

Det vil derfor sikkert findes naturligt, at H. C. Andersen Samfundet her i sin *Aar bog* for 1934 optager H. G. Orlíks *Afhandlinger* i en saadan *Skikkelse*, at de kan tages op til videnskabelig *Prøvelse* og gøres til *Udgangspunkt* for videregaaende *Studier*.

Selv om det aldrig helt kan lykkes at forklare, hvordan der opstaar en saa genial *Digter* som H. C. Andersen, vil man dog i *Arvelighedsforskningens Dage* føle *Trang* til et indgaaende *Studium* af de *Slægter*, ved hvis *Møde* væsentlige *Betingelser* for *Geniets Tilblivelse* er kommen til *Stede*. Hvad H. G. Orlík hidtil har fremdraget om H. C. Andersens *Slægt*, synes nærmest at gøre det endnu mere gaadefuldt end før, at han med den *Moder*, han har haft, har kunnet blive

en Digter, som vandt Berømmelse over hele Jorden. Men Arvelighedsteoriene fortæller om mærkelige Spring i en Slægts Udvikling. Det er derfor godt, at Olrik har paapeget Veje, ad hvilke man eventuelt kan naa videre tilbage i den mødrene Slægts Historie. —

Om Betimeligheden af Aarbogens andet Afsnit: Læge *Eiler Høegs* Redegørelse for, hvad der findes af og om H. C. Andersen i Illustreret Tidende 1859—1881, kan der næppe være Tvivl. I Th. H. Erslews Forfatterleksikon og dets Supplement findes der kun Fortegnelse over H. C. Andersens Tidsskriftsbidrag indtil 1853. Selv om der i det kgl. Bibliotek findes Materiale til Leksikonnets Fortsættelse indtil 1870, vil der derfor blandt Andersen-Forskere og Andersen-Samlere være Brug for trykte Videreførelser af Fortegnelsen. —

Person-Registeret i Anderseniana II gælder begge Afsnit. Efter Størstedelen af Personnavnene findes der korte biografiske Oplysninger. For saa vidt de ikke fremgaar af H. G. Olriks Afhandling, er de i det væsentlige samlede af under tegnede fra forskellige trykte Kilder og fra Kirkebøger i Landsarkivet for Fyn. Naar der savnes Fødsels- og Dødsaar for Personer, der hverken har indtaget en fremtrædende Plads i Samfundet eller kan siges at være af større Interesse ved Bogens Læsning, er det ud fra den Betragtning, at der bør være et passende Forhold mellem den Tid, man anvender paa Eftersporing af en historisk Detaille, og Betydningen af Detaillen. Konsekvent Gennemførelse af et biografisk Skema kan let udarte til Pedanteri.

H. C. Andersen Samfundet, Oktober 1934.

CHR. M. K. PETERSEN.

OM PERSONER AF
H. C. ANDERSENS MØDRENE
SLÆGT

AF

H. G. OLRİK

OM H. C. ANDERSENS MODER, Anne Marie Andersdatter, bragte i sin Tid G. L. Wads Afhandling i Personalhistorisk Tidsskrift for 1903 de første helt sikre Oplysninger¹, og de forøgedes med nye — navnlig med nogle af hendes Breve til Sønnen — da nuværende Professor Hans Brix' Doktordisputats udkom i 1907². Hermed var foreløbig de vigtigere Data vedrørende hende bragt for Lyset, og kun paa et enkelt, men ganske vist ogsaa ret betydningsfuldt Punkt, nemlig om hendes og hendes Ægtefælles Opholdssted umiddelbart før og de første Aar efter Sønnens Fødsel og om Kirkebogsnotatet herom, der viste sig at være tilføjet saa sent som i Januar—Februar 1868, kunde jeg i 1925 i en lille Afhandling i Personalhistorisk Tidsskrift bringe noget helt nyt, der siden andetsteds efterfulgtes af enkelte Oplysninger om Moderen i anden Forbindelse³. Desværre mangler endnu Oplysning om, naar og hvor hun er født og hvem der er hendes Fader, mens det er lykkedes at skaffe ganske fyldige Oplysninger frem om hendes Moder, hendes Søster og Datter; det er disse, som bringes paa de følgende Sider.

Resultaterne af mine fleraarige Undersøgelser paa dette særlige Omraade fremkom for nogle Aar siden som Led af en Række Kroniker i „Nationaltidende“, og det er nogle af disse⁴, som her fremtræder i en paa enkelte Steder udvidet og rettet Skikkelse, ligesom de nu er forsynede med de Noter og Kildehenvisninger, som Kronikformen ikke tillod at bringe frem, og hvori ogsaa er nedlagt Resultater af senere fortsatte Undersøgelser.

Til mit Undersøgelsesarbejde har jeg modtaget en Understøttelse fra *den Hjelmstjerne-Rosencroneske Stiftelse*, for hvilken jeg herved aflægger min Tak. Og uden den venlige Støtte og gode Hjælp, jeg i sin Tid modtog fra H. C. Andersen-Samleren, Grosserer *H. Laage Petersen*, vilde jeg ikke have kunnet gennemføre de langvarige Arkivstudier, som ligger til Grund for, hvad der her offentliggøres.

Rostgaardshus, i Oktober 1934.

H. G. OLRİK.

I.

MODEREN

OM H. C. ANDERSENS MODER er her kun nogle enkelte Ting at meddele, som dog kan paaregne en vis Interesse. Naar Hans Brix til Brug for sine Undersøgelser i sin Tid eftersøgte Anne Marie Andersdatter i Folketællingslisterne for Odense den 1. Februar 1801 — og kun fandt een eneste af Indbyggerne, der kunde være Tale om, og hende var det afgjort ikke! — har hans Eftersøgning taget for snævert Sigte⁵. Var hun overhovedet i Odense paa dette Tidspunkt, maatte hun sikkert søges i en tjenende Stilling og sandsynligvis endnu som Amme, eller hvor der var spæde Børn i Huset, efter sin Nedkomst knap 1½ Aar før, den 22. September 1799, med Datteren Karen Marie. Og af den Slags Pladser, besat med en Anne Marie, er der i hvert Fald to — desværre uden Angivelse af Efternavnet — som kan komme i Betragtning. Den ene er hos den 36-aarige Skuespiller Hans Rongsted og hans Hustru Johanne, født Leth, 25 Aar gammel, der i Februar 1801 bor paa Nørregade, Brandtaksations Nr. 431, og har en 28-aarig Tjenestepige Anne Marie. Hos dette Ægtepar, som i November 1799 var flyttet fra Sortebrødretorv, nær Hans Jensens Strædes østre Ende, var der den 14. December d. A. født en lille Pige, som 5 Dage senere blev døbt med Navnene Juliane Wilhelmine i Overværelse af et fornemt Opbud af Faddere. Til at holde det rimeligvis svagelige Barn i Live kan der nok have været

Brug for en kraftig Amme, som det ikke har været svært at fremskaffe fra det stærkt børnefrembringende Hans Jensens Stræde, men Barnet døde allerede den 2. Januar 1800⁶, og Ammen har da været overflødig, men kan naturligvis være blevet i Huset og have ventet paa dets næste Barn, som saa Lyset omkring December s. A. og den 11. d. M. blev døbt med Navnene Peter Ludvig Theodorus og med ikke mindre end femten fornemme Faddere om sig — men allerede døde og blev begravet den 1. August 1801⁷. Men H. C. Andersens Moder kan ogsaa være identisk med den ugifte Anne Marie, 26 Aar, der i Februar 1801 tjener hos den 40-aarige Eskadronfeltskær Peter Christopher Boock, der da bor paa Nørregade i Nr. 447 og som den 12. April 1799 havde ægtet Portneren ved Graabrødre Kloster, Nicolai Gomards 27-aarige Datter Elisabeth⁸; i dette Ægteskab fødtes den 9. Januar 1800 en Søn Peter Nicolai⁹, og Aaret efter fik Parret atter en Søn, Adolph Ludvic, født den 15. Januar 1801¹⁰.

Til hvilken af disse Tjenester man eventuelt vil kunne henføre H. C. Andersens Moder, er foreløbig ikke let at afgøre. De to Tjenestepigers Aldersopgivelser siger ikke noget bestemt, da vi ikke med Sikkerhed ved, naar hun er født, men at hun ved Opgivelsen har gjort sig yngre end hun i Virkeligheden var, turde være ret givet; hun har i hvert Fald været mere end baade 26 og 28 Aar, da hun antagelig maa være født o. 1768 og saaledes i 1801 har været o. 33—34 Aar¹¹. Naar man uvilkaarlig fæster sig mest ved den Pige, der tjente hos Familien Boock, er det naturligvis, fordi der et Par Aar senere viste sig at bestaa en vis Forbindelse mellem Anne Marie Andersdatter og Husmoderens Fader, Portner Gomard, der i April 1805 stod Fadder til hendes senere saa berømte Søn¹².

Hvor længe hun eventuelt er blevet i een af de omtalte Pladser, ved vi naturligvis heller ikke — som Amme vel

næppe stort længere end til henimod Udgangen af Aar 1801, og urimeligt er det saaledes ikke, om hun fra 1. November d. A. har søgt sig en ny Plads. Derfor er det højst sandsynligt hende, der er Tale om i en Politiretssag i Odense, som blev paabegyndt og afsluttet den 27. April 1802, under hvilken Gaardmand Rasmus Larsen i Svenstrup — i Stenløse Sogn, en Mils Vej syd for Odense — indstævner Pigen Anne Marie Andersdatter — her har man i hvert Fald det rette Efternavn! — som paa Stævningstiden tjener hos Bager Michael Lund paa Nedergade i Odense, men har taget Tjeneste fra 1. Maj 1802 hos Klageren for en Halvaarsløn af 4 Rdl. og nu har ladet sig forlyde med — endog over for to Betjente, der har præsenteret hende en Beskikkelse fra Klageren — at hun ikke vil komme i hans Tjeneste. Indkaldt for Retten erklærede hun dog at ville møde rettidig, og dermed var Klageren fornøjet, men hun maatte dog overfor Retten forpligte sig til at dække Gaardmandens Udgifter ved Indstævningen med 5 Mk., som han skal have Lov at afkorte i hendes fattige Løn, naar den til sin Tid skal betales. Det skal i denne Forbindelse nævnes, at hos Hvedebrødsbager Michael Lund tjente Anne Marie ikke i Februar 1801 — hans Tjenestepige hed da Lovise Larsdatter¹³.

Om Anne Maries Forlover ved hendes Trolovelse den 5. Januar 1805, Kromand — d. v. s. Værtshusholder — Rasmus Nielsen, kan anmærkes, at han selv ikke længe før, den 12. November 1803, i Vor Frue Sogn var viet til Pigen Kirsten Rasmussen¹⁴. Han er vistnok Søn af den Kromand Niels Rasmussen, der o. 1800 bor paa østre Side af Paaskestræde i Odense; selv bor han i Januar 1805 paa søndre Side af Vestergade og har to Tjenestefolk og to Logerende¹⁵. Det ligger i alt Fald nær at antage, at Anne Marie har været en af de to førstnævnte og derfor har faaet ham til at være Forlover for sig paa samme Maade som Skomager Poul Breineberg,

der boede udenfor St. Jørgens Port, var det for hendes Brudgom, Skomagersvend Hans Andersen, som sandsynligvis var i hans Brød¹⁶.

Endnu skal her, bl. a. af Hensyn til dem, der maaske vil tage fat paany paa det brydsomme Arbejde at forske efter yderligere Oplysninger om Verdensberømtedens Moder, peges paa nogle Forhold, som da kan have Betydning.

For det første maa man huske paa, at hun var et uægte Barn — født af en Moder, som senere fik to saadanne til, før hun blev gift. Naar hverken G. L. Wad eller Hans Brix førte deres fortræffelige Undersøgelser helt tilbunds paa dette Felt, skyldes det vistnok bl. a. den Omstændighed, at de opererede med Forestillingen om, at Digterens Moder, skønt vel af yderst fattige Kaar, dog var runden af og hørte hjemme i legitime Forhold. Dette er, som de tre følgende Afsnit vil vise med al Tydelighed, saa langt fra Tilfældet, at H. C. Andersens bitre Betegnelse af sig selv som *Sumppplanten*¹⁷ kun er alt for rammende — hvad der jo iøvrigt ikke kan forringe Blomstens Skønhed i vore Øjne eller kaste nogen Skygge over dens Renheds Mirakel. Dernæst skal man vistnok vogte sig for — hvad Hans Brix i sin Doktordisputats har forsøgt¹⁸ — at ville lokalisere Anne Maries Oplevelser til Egne Øst for Odense — mod Ørbæklunde og Broholm. Det er dog vist ret givet — efter hendes Søns Udtalelser i „Mit Livs Eventyr“¹⁹, at hans Moder som ung har tjent paa en større Gaard „i Nærheden af hendes Fødeby *Bogense*“, og at det er derhen hun med sin Dreng har begivet sig til Fods fra Odense et Aar ved Humlehøstens Tid — „til en Herregaard, hvor Fruen, hvis Forældre min Moder havde tjent, havde sagt, at vi dog engang skulde komme der i Besøg“¹⁹. Og naar i „Kun en Spillemand“, hvor Marie, Christians Moder, har saa meget tilfælles med H. C. Andersens Moder, Talen er om Gaardmandens Søn i Ørbæk, der friede til Ma-

rie, som dog senere tog Skomageren²⁰, bør man ikke lade det helt ude af Betragtning, at Ørbæk ogsaa er en Lokalitet i Nærheden af Bogense, i Ore Sogn, der som Bogenses Omegn i det hele taget har sine Herregaarde. Herved maa ogsaa erindres, at „Fruen paa Gaarden“, hvad det nu er for en Gaard, jo ikke netop behøver at være en Ejers Hustru, men for den fantasifulde Dreng (der tror paa, at Bogense er Moderens Fødeby) kan have staaet som saadan — og at Herregaarden nok kun har været en Station paa Vejen, idet Rejsen vist snarere, hvad Digteren omhyggeligt fortier, er gaaet til selve Byen Bogense for at gøre Drengens dér boende Mormoder et Besøg²¹.

Endelig er der i „Mit Livs Eventyr“ et Fingerpeg i Retning af Anne Maries Slægt, som mulig kan føre til et Resultat — det er dér, hvor Digteren omtaler Laugenes Skilteflytning og fortæller om Narren — Harlequin kalder han ham — „en gammel Karl, *Hans Struh*, der ved sin lystige Snak og sit Ansigt, der var malet sort paa Næsen nær, som havde sin naturlige røde Farve, gjorde stor Lykke. Min Moder var saa fornøjet over ham, at hun gjerne vilde faae ud, at han var af vor Familie, rigtignok meget langt ude, men det erindrer jeg endnu tydeligt [1854], at jeg med den stærkeste Følelse af Aristokratie protesterede imod at være i Familie med „Narren“²²; i den i 1832 nedskrevne Autobiografi nævner han ogsaa Narrens Navn og kalder ham ogsaa her Hans Strue, men fortæller ellers ikke om Slægtskabet²³. Jeg har heller ikke kunnet følge dette til noget Resultat, men kan dog oplyse følgende om Personen selv. Hans rette Navn var Hans Andersen Drud; han døde i Odense den 28. August 1818 og var da 60 Aar gammel — altsaa født o. 1758; han betegnes ved sin Død som Daglejer, boede „ved Graabrødre Muur“ og begravedes i fri Jord²⁴; han efterlod sig Enke og 6 Børn, men kun et meget fattigt Bo²⁵.

Trods den lavere Aldersangivelse er han sikkert identisk med den Hans Andersen Drud, født i Fyen 1760, 65½ Tomme høj, der den 26. August 1782 blev enrouleret som Dragon ved det fyenske Dragonregiment, og hvis Kapitulation paa 8 Aar udløb 1794, hvorefter han blev demitteret²⁶. Den 8. Juli 1795 blev han trolovet og den 29. s. M. viet i Odense St. Hans Sogn til den ærlige og gudelskende Pige Karen Hansdatter, en Datter af Smed Hans Jensen²⁷; i 1806 boede Familien paa Horsetorvet i Brandtaksations Nr. 642, Christian Huus' Boliger, forhen „Doctors Boder“²⁸, og altsaa lige i Nærheden af H. C. Andersens Barndomshjem. Personer med Til-lægsnavnet Drud forekommer hyppigt i Odense og Omegn, i Assens, Tommerup og Svindinge; der findes Ejendomme med Betegnelsen Drudgaard i Kærum, Skydebjerg, Tommerup og Vissenbjerg; Feltet for Undersøgelser om Hans Andersen Drud, hans Herkomst og mulige Slægtskab med Hans Christian Andersen er saaledes ret vidt og kan mulig føre til et Resultat af Værdi. Om det fører i Retning af Anne Marie Andersdatter eller hendes Ægtefælles Slægt, maa foreløbig staa hen.

HENVISNINGER OG NOTER I

- ¹ Om Hans Christian Andersens Slægt. Af G. L. Wad, Pers.hist. Tidsskr. 4. R. V. B. 1903. Udkom i 1905 som Særtryk med samme Titel, trykt i Odense, og med enkelte mindre væsentlige Tilføjelser og et lille Forord.
- ² *Hans Brix*: H. C. Andersen og hans Eventyr. Kbhvn. 1907.
- ³ Nogle nye Undersøgelser om H. C. Andersens Slægt og hans Fødested. Af H. G. Olrik, Pers.hist. Tidsskr. 8. R. I. B. 1925.
- ⁴ H. C. Andersens mødrene Slægt, I og II, „Nationaltidende“, Aftenudgave, for 4. og 7. Maj 1929. H. C. Andersens

- Søster, I og II, s. St., for 12. og 13. December 1928. Barnets Far og Mor —, s. St., for 31. Marts 1930.
- ⁵ Det i Note 2 nævnte Skrift, S. 47, Fodnote 2.
- ⁶ Odense St. Hans Sogns Ministerialbog 1757—1814, S. 117 og 334 b.
- ⁷ Odense St. Knuds Kirkes Ministerialbog 1798—1814, S. 25 b og 309.
- ⁸ Odense St. Hans Garnisons Kirkes Ministerialbog 1794—1814, S. 183.
- ⁹ Anf. St., S. 52 b, No. 7.
- ¹⁰ Anf. St., S. 53 b, No. 5.
- ¹¹ Ved sin 2. Vielse den 8. 7. 1818 opgives hun at være 49 Aar, altsaa født o. 1769; ved hendes Død den 7. 10. 1833 siges hun at være 66 Aar, d. v. s. født o. 1767.
- ¹² *G. L. Wad*: Om Hans Christian Andersens Slægt, Odense 1905, S. 9.
- ¹³ Odense Politi-Retsprotokol 1795—1804, Sag No. 10.
- ¹⁴ Vor Frue Sogns Ministerialbog 1787—1814, S. 50. Brudens Fader hed ogsaa Rasmus Nielsen og var Avlsbruger i Odense.
- ¹⁵ Odense Ekstra-Skattemandtal for Jan. 1800 og Jan. 1805.
- ¹⁶ *G. L. Wad*, anf. St. S. 8.
- ¹⁷ I Brev af 16. 2. 1833 til Henriette Wulf, Breve fra Hans Christian Andersen, 1878, I, S. 114.
- ¹⁸ *Hans Brix*, anf. St., Udviklingen i Kap. IV, S. 33 f.
- ¹⁹ „Mit Livs Eventyr“, 1854, S. 20.
- ²⁰ „Kun en Spillemand“, Kap. 1 Slutn.
- ²¹ Se herom nedenfor i Afsnit II.
- ²² „Mit Livs Eventyr“, 1854, S. 5.
- ²³ *H. C. Andersens Levnedsbog 1805—1831*. Udg. 1926 af *Hans Brix*.
- ²⁴ Odense St. Hans Kirkes Ministerialbog 1814—25, S. 162, No. 20.
- ²⁵ Odense Købstads Skifteprotokol 1816—19, S. 704 f.
- ²⁶ Fyenske Regiment lette Dragoners Stambog.
- ²⁷ St. Hans Sogns Ministerialbog 1757—1814, S. 246 b, No. 15, og St. Knuds Sogns Kirkebog 1742—1797, S. 217. „Trolovelsen blev under urigtig Angivelse forrettet af Præsten i St. Knuds Sogn, men Bryllup holdt i St. Hans Kirke, da Fæstemøen var her i Sognet før Trolovelsen“.
- ²⁸ Odense Bys Ekstra-Skattemandtal i Januar 1806.

II.

MORMODEREN

F^{AA} berømte Mænd har mere ømt og pietetsfuldt skrevet om deres Moder end H. C. Andersen, og det med velberaad Hu, thi han kunde jo ikke være uvidende om, at hvilken Maalestok andre Mennesker end anlagde, saa kom hun i Verdens Øjne til at rangere grumme lavt; med hendes Sædelighed stod det i hendes unge Dage ikke synderlig godt til, og som gammel var hun forfalden til Drik. Desto smukkere er Sønnens rørende Kærlighed til hende, og hvor han i sin Digtning har benyttet Motiver fra hendes Liv — som i Historien: Hun duede ikke — har han bestræbt sig for netop at undskylde og forklare det, som Verden fandt angribeligt.

Til Gengæld har han ganske unldadt i sine autobiografiske Arbejder, hvor han dog vier sin fædrene Slægt og ikke mindst sin Farmoder en ret indgaaende Omtale, at tale om Moderens Herkomst. „Det har vist sig“, skriver Professor Hans Brix i sin Doktorafhandling i Kapitlet om H. C. Andersens Moder, „at overalt hvor det gjaldt Moderens Historie var Sønnen meget forbeholden“¹, og denne Forf. har derfor ment, at paa det eneste Sted i hele Digterens litterære Produktion, hvor H. C. Andersen giver et Fingerpeg, som kunde bidrage til at finde Oplysning om Moderens Herkomst, foreligger der et Forsøg paa at dreje Efterforskeren i stik modsat Retning. Talen er her om det Sted i *Mit Livs Eventyr*, hvor H. C. Andersen fortæller, at „i Høsten

en Gang tog min Moder mig med fra Odense til en Herregaard i Nærheden af hendes Fødeby Bogense⁴². Nu har baade Professor Brix og andre i sin Tid flittigt eftersøgt Bogense Bys Kirkebøger for at finde Moderens Fødsel, men forgæves; ogsaa andre Steder paa Fyn, i Bogensø paa Hindsholm og i Landsbyen Bovense mellem Nyborg og Kerteminde, har en Forskning efter Anne Marie Andersdatters Fødsel vist sig resultatløs.

Og saa er Forholdet alligevel det, at Digteren ud fra sin Viden har været i god Tro og skrevet rigtigt; *lige fra hans Fødsel og til hans 20. Aar boede hans Mormoder i Købstaden Bogense* — og hvor skulde han som Dreng tænke sig andet (naar der ikke blev givet ham bedre Besked), end at hvor Mormoderen levede og hendes Mand laa begravet, var ogsaa Moderen født? Saaledes faar alt saa ofte en naturlig Forklaring, og selv om Forholdet nu i høj Grad viser sig at være „Sandhed med Modifikation“, kån det ikke siges om den forsigtige Digter, at han paa dette Punkt har udtalt sig forbeholdent eller vildledende. Vi skal nu se, hvorledes det i Virkeligheden forholder sig med denne Mormoder.

Hvor *Anna Sørensdatter* — Mormoderen — stammer fra, kan ikke bestemt siges. Ved Folketællingen 1. Juli 1787 opgives hun at være 32 Aar gammel (altsaa født o. 1755) og i Februar 1801 53 Aar (født o. 1748); overfor Fattigvæsenet i Bogense erklærer hun i Juli 1806 at være „henved 70 Aar gammel“ (født o. 1734), og ved sin Død i 1825 opføres hun i Kirkebogen som 88 Aar gammel (født 1737)! De to sidste Angivelser er vitterlig forkerte — i 1806 gjaldt det navnlig for hende om at gøre sig gammel og ærværdig, saa hun ikke kunde ventes ret længe at skulle falde Fattigvæsenet til Byrde; de to Opgivelser til Folketællingen er vistnok rigtigere, skønt hun sikkert her saa sin Fordel ved at gøre sig yngre. Tager man Gennemsnittet af de ovennævnte Aldersopgivender, har

hun antagelig første Gang set Dagens Lys ca. 1745 — hvilket stemmer godt med, at H. C. Andersens Moder, der antagelig er hendes ældste Barn, maa være født ca. 1768 — og mulig er da Anna Sørensdatte, hvis hun er født i Odense, det udenfor Ægteskab af Gjertrud Andersdatte fødte Pigebarn Anne, som den 2. Maj 1745 blev døbt i Odense Vor Frue Kirke, og hvis Fader var Søfren Rasmussen, Rytter ved Schubarts Kompagni. En anden Mulighed for at identificere hende som Datter af en vis Søren Sørensen i Lille Ubberud vil blive berørt nedenfor — under Omtalen af hendes Datter Christiane. Men en Efterforskning efter en Anne Sørensdatte paa hin Tid er en saare vanskelig Sag; kun et heldigt Tilfælde vil en Gang kunne skaffe Klarhed over, hvem der var H. C. Andersens mødrene Oldeforældre.

Hovedkilden til vort Kendskab til hans Mormoder er den Forklaring om sig selv og sin Historie, som hun gav¹, da hun i 1806 kom under offentlig Forsorg i Bogense, og i den gaar hun naturligvis med megen Forsigtighed og dristig Omgaaelse af Sandheden udenom de mørkere Punkter i sine *antecedentia*. Saaledes ogsaa med hendes ægteskabelige *fata*: sin sidst afdøde Mand havde hun haft i 13 Aar, og med ham havde hun ingen Børn, „men tilforn havde hun været gift med en Mand ved Navn Jens Persen, som havde været Skrædder og boede i Odense, og med ham havde hun avlet 4 Børn, hvoraf de tvende i deres spæde Alder ere døde, mens den ene, Anne Marie, lever og er gift med en Skomager-svend og boer i Odense ved Navn *Hans Andersen*, den anden hedder *Christiane* og opholder sig i Kjøbenhavn; om hun er gift, er hende ubeviist“.

Blandt disse Personer vil man let genkende H. C. Andersens Forældre; at Anne Sørensdatte har været gift og er blevet Enke to Gange, er ogsaa rigtigt, men bortset herfra er der saa megen Fantasi i Historien, at den vilde have kunnet gøre hendes fantasifulde Dattersøn Ære!

Desværre har det ikke været muligt hidtil at udfinde Sted og Tid for H. C. Andersens Moders Fødsel; det maa være en senere Tid og en heldigere Haand forbeholdt. At hun er den ældste af de to Døtre, er det vist berettiget at antage, og hun er da vel, ligesom Søsteren Christiane (se nødenfor Side 37), født paa Fyn og udenfor Ægteskab. I 1764 blev et Rytterregiment forlagt til Fyn; blandt dettes Officerer eller Mandskab — og da ikke usandsynligt en ikke-danskfødt — turde man antagelig finde hendes Fader. Datteren Christiane, der vil blive nærmere omtalt i det følgende, var ikke af militær Ekstraktion; hun er født 1778 og døbt 4. Søndag i Advent i Ubberud; Faderen var en tysk Sadelmagersvend i Odense. Det tredje Barn, som Anne Sørensdatter fødte — og fremdeles udenfor Ægteskab — var paa ny en Datter, Marie Kirstine, som den 21. August 1781 blev døbt i Odense Vor Frue Kirke, og hvis Fader var en Rytter Reiter Steensen, der tillige var Hattemagersvend hos Heinrich Dorch i Odense; antagelig er Barnet død som spæd⁵. Men for Moderen var denne Fødsel en farlig Sag; tre Børn udenfor Ægteskab blev ret haardt anset i hine Tider; og medens Faderen til det sidste Barn slap med at afgøre Sagen indenfor sit Regiment, blev Anne Sørensdatter, efter i et Aars Tid at have klaret sig fri, saa længe hun ammede Barnet, i Foraaret 1783 hensat i Odense Raadhus til Afsoning af 8 Dages Fængsel paa Vand og Brød for tredje Gang begaaet Lejermaal⁶.

Da hun slap ud fra denne Straf, traf hun sin første Mand, Skrædder *Jens Pedersen* — han var lige sluppet løs fra Odense Tugthus, hvor han den 9. Novbr. 1782 blev indsat for at afsone den Bøde og de Omkostninger, han var ifaldet for ubevisligt at have rejst Sag mod Grevinde Ahlefeldts Skytte paa Bjørnemose og beskyldt ham for at have skudt Skrædderen et Hul i Hovedet. I Svendborg havde Jens Pe-

dersen siden 1766 været gift og bosat — bl. a. i den fra „Kun en Spillemand“ berømte Hulgade; nu var han Enkemand; sine Børn af første Ægteskab synes han ikke at have været generet af⁷; vist er det, at den 22. November 1783 holdt han i Odense Vor Frue Kirke Bryllup med Anne Sørensdaughter efter at de den 11. Oktbr. s. A. var blevne trolovede⁸, og den 3. Maj 1785 døbttes deres fælles Barn med de fornemt klingende Navne: Samuel Gothlieb Ernst Conradt⁹. Med saadanne Navne vilde det ikke have været nemt at leve i „Schiwes Gaard“ i Odense, hvor mest Fattigfolk holdt til, men Barnet døde ogsaa og blev begravet den 11. Maj s. A. Ved Folketællingen 1787 boede Familien i Adelgade Nr. 40 og havde foruden en Logerende, en ugift Kvinde med et uægte Barn, Mandens Søn af første Ægteskab og Konens uægte Datter boende hos sig¹⁰. Kort efter døde Skrædder Jens Pedersen og begravedes 13. Maj 1790 i Fattigjord paa St. Knuds Kirkegaard — og fire Aar efter, den 11. April 1794, giftede „den ærlige og gudsfrygtige Enke“ Anne Sørensdaughter sig paany¹¹, denne Gang med en 30-aarig Handskemagersvend *Jørgen Rasmussen*, Søn af aftakket Dragon Rasmus Iversen og derfor oftere betegnet ved Faderens Efternavn, der ogsaa blev skrevet Sieverts eller Sievertsen¹².

Jørgen Rasmussen blev ikke ved sit Haandværk; han lod sig, som sin Fader, hverve ved de fynske Dragoner allerede Aaret efter sit Ægteskab og fuskede derhos sammen med denne i Murerprofessionen; i Forening fik de i 1795 3 andre Haandlangere hos Murermestrene i Odense til sammen med sig at erklære Strike og forlange højere Løn — 20 Skilling om Dagen i Stedet for 18½ om Sommeren og 16 om Vinteren — hvad de kom særdeles galt fra¹³. I Februar 1802 blev *Jørgen Rasmussen Sievert* antaget som Natvægter i Odense¹⁴, men allerede inden Jul s. A. fik han sin Afsked som Følge af nogle Gadeoptøjer, hvor han ikke havde udvist god Konduite,

men havde slaæet en Lygte itu og ladet sin Morgenstjerne gøre til Bytte af nogle Deltagere i en Maskerade, som overfaldt ham. Man faar af Forhørene¹⁵ det Indtryk, at der blev gjort ham Uret, og derpaa tyder det ogsaa, at han i 1804 opnaaede Ansættelse som Vægter i Bogense¹⁶. Anne Sørens-

Hjørnet af Bangs Boder og Hans Jensens Stræde. Efter Litografi fra 1868.

I den lave Del af Bygningen, men til venstre for de to Vinduer boede Andersens Mormoder.

datter, der i 1801 havde sit Barnebarn, H. C. Andersens uægtefødte Halvsøster Karen Marie i Pleje¹⁷, og som fra Januar 1803 til Juli 1804 boede i den Lejevaaning i Bangs Boder paa Hjørnet af Hans Jensens Stræde, som en uhjemlet Tradition senere har udpeget som H. C. Andersens Fødested, forlod nu ogsaa Odense og drog til Bogense til sin Mand¹⁸. Men allerede den 6. Juni 1806 døde Jørgen Rasmussen¹⁹, og

i Bogense ønskede man, at hans Enke vilde forlade Byen — man forudsaa, at hun hurtig vilde komme til at ligge det Offentlige til Byrde. Og heri tog man ikke fejl²⁰; skønt Byfogden Niels Bang, der var hendes særlige Protektor, forsikrede, at han nok skulde faa hende fjernet²¹, vidste han at dreje Sagen, saa hun fik Lov at blive i Byen — bl. a. fordi man heller ikke vilde have hende i Odense, eftersom hendes Mand havde haft offentlig Ansættelse i Bogense! Bang havde derfor — „da nu denne fattige Enke skulde ud af sit Sted (og ingen Mennesker bør ligge paa Gaden)“ — lejet hende et Værelse og hjulpet hende paa anden Maade, og Aaret efter skaffede han hende en Understøttelse af 4 Mark om Ugen, „da hun altid havde vist sig beredvillig at opvarte de Syge, som hun og skal vedblive“²²; senere fik hun Plads i Hospitalet, og hendes fattige Indbo blev Fattigvæsenets Eje — hun havde dog i 1806 slet ikke saa lidt baade at sidde og ligge paa og har nok kunnet bo i en helt hyggelig lille Stue i den sidste Havn, hun omsider fandt sig i Bogense²³.

Utvivlsomt har H. C. Andersen og hans Moder besøgt hende her i hans Barndom. Naar han ikke nærmere har omtalt hende, skyldes det nok en Viden hos ham om, at hendes Rygte i hans Fødeby næppe har været godt, hvad der jo ikke er saa underligt med den brogede Fortid, hun havde bag sig. Da hun omsider døde den 2. December 1825, spillede den Skæbne, som bistod hendes Dattersøn i at holde hende og hendes Liv skjult for Verden, den nyfigne Eftertid det Puds at lade hende faa et urigtigt Navn i Kirkebogen; der kan man nemlig kun finde en Anne *Pedersdatter*, Enke efter Jørgen Vægter, Almissem i Hospitalet, som blev begravet den 6. December, 88 Aar gammel²⁴.

HENVISNINGER OG NOTER II

- ¹ *Hans Brix*, anf. St., S. 44.
- ² „Mit Livs Eventyr“, Orig.udg. 1854, S. 20.
- ³ Saaledes *G. L. Wad*, anf. St., S. 7.
- ⁴ „Optegnelse paa det Fattiges Forstanderne have fundet hos de Fattige, som ere endlemmede i Fattig Kassens Indtægter. Denne Bog bestaaer af 14ten [upaginerede] Ark“. (Bogense Fattigkommissions Arkiv. Bidragsfortegnelse, Uddelingslister m. m. 1805—47).
Den paagældende „Optegnelse“ har følgende Ordlyd:

„Anno 1806, d. 22. Julij.

Efter at *Jørgen Rasmussen* forhen vægter ved Døden er afgaaet Meldte sig hans Kone *Anne Sørens Datter* hos mig Byfoged *Bang* og Begjærede at hendes og hendes Mands Liden og ubetydende indboe Maatte blive Optegned i Fattig *Cassens Protocol* for at hun fra nu af kunde af Fattig *Cassen* Nyde nogen understøttelse paa hendes gammel Alder, I hvis Følge Jeg *Bang* og fattig Forstanderne *Jens Larsen* og *Niels Tofte* Mødte i Huuset No. 39 *Litra B* i *Adelgaden*, hvor hun boede, ved Ankomsten var Enken *Anne Sørens Datter* Tilstæde og Tilkiendegav at være henved 70 Aar gammel, og havde været givt Med hendes sidst Afdøde Mand i 13 Aar Men med ham havde hun ingen Børn havt Men Tilforn havde hun været gift med Een mand ved Navn *Jens Perssen* som havde været skræder Og Boede i *Odense* og med ham havde hun avlet 4re Børn, hvor af di Tvende i deres spæde alder ere Døde, Mens Dend Ene *Anne Marie* Leved og er gift Med Een skoemagersvend og Boer i *Odense* ved Navn *Hans Andersen*, den Anden heder *Chrestiane* og opholder sig i Kiøbenhavn, om hun er gift er hende ubeviist, Enkens iboende Huus Tilhørte Sogne Præsten Hr. *Giesing* [hvem der skyldes] Et Aars Huusleye Til førstkomende *Michæli*, Den i stuen værende Kachelovn var Til Leye og Til hørte *Jacob Thomesen* og hvor for de var skyldig at betale 1 Rdr; Dernæst forefandtes Een Gammel Indlagt Dragekiste Til at skille ad paa Foed Et Blaaf Malet Bord Med 2 skuffer under, 4 Aaben Ryggedt stoele hvoraf 2de Med Læder Sæde og 2de med halm, Et Taboret hvori var Een steen Thee potte Een *Ditto* Kaffe Kande 8 par forskellige Thee Kopper Een Sucher skaal 3de Glas og 3de flasker 12 smaae Ubetydelige skilderier Tvende smaae gamle speyle, Een spinde Rok og i en haspet Al Kaabe

Sæng fandtes Tvende Blaae sribede Ned hænge[n]de Omhæng og Een Kappe Et par Blaae garns laggener Een gammel grønstribed Overdyne Med god Fyld Een Lang Hovedpude En kaart *Ditto* Een gammel blaa sribed under Dyne og vaar [.] Tvende gamle smaa saxer Tvende hvide steen Tallerk[n]er og Noged steen Tøye, Een Jern Ild Tang skuffe og Rist samt Een liden Træ Foed Een blik Lampe og Lysse stage 2de kniver Eet par gamle Blaaegarns Lagener [.] Af den Afdøde Mands Ubetydelige efterladt Gang Klæder havde hun solgt det meeste for at faae ham Begraven, og hendes Egen Lige Ubetydelig [nemlig Gangklæder] Blev for Tiden forbigaaen Til afbenyttelse for hende selv. Det øvrige forefindende var af saa Ringe Betydenhed at Man icke ansaa det at være værd at anføres [.] Hvorvidt Den af Døde var bleven skyldig var hans efterladte Kone ubeviist Men hun vidste Nok at hand var skyldig til Een Mand fra Landet for 2de Læs Tørv fra i fior af, og da indtet videre fore fandtes, undtagen Nogen Blaar som Konen havde at spinde for Andre saa Blev denne Forretning sluttet.

Bogense Datum ut supra

(sign) *N. Bang*“.

- ⁵ Odense Vor Frue Sogns Ministerialbog 1695—1786, S. 670, No. 50.
- ⁶ Odense Bys uvisse Indkomsters Regnskab 1781 Indtægt 1. B. No. 6, og Regnskab over Odense Bys uvisse Indkomster 1783 Bilag Litra P. Af det førstnævnte Regnskab fremgaar, at Bødefafsoningen er udsat, fordi hun er af dem, der „har deels deres Børn ved Brøsterne og altsaa saa længe er befriet for at sidde paa Vand og Brød iflg. Canc. Rescr. af 29. 10. 1768, deels har taget Tjennestè som Amme her i Byen“. I Regnskabet for 1782 oplyses, at Anne Sørensdatte stadig ikke har siddet paa Vand og Brød — enten er hun syg, har taget Amme-Plads eller er rejst paa Landet.
- ⁷ Om Jens Pedersen kan der bl. a. oplyses følgende : Ved sin Begravelse 13. Maj 1790 i Fattigjord (Odense St. Knuds Sogns Kirkebog 1742—97) angives hans Alder at være 50 Aar; den samme Alder anføres i Folketælling 1. 7. 1787; han er da vel født o. 1740. Den 24. 6. 1766 blev han trolovet, og den 17. 7. viedes han i Svendborg Vor Frue Kirke til Malena Sophia Nielsdatte; i dette Ægteskab fødtes 4 Børn: Niels, døbt 5. 10. 1766, Dorthe, døbt 1. 5. 1768, Friderica Kirstine, døbt 27. 9. 1772, og Christen, døbt 8. 1. 1775. Jens Pedersens Hustru døde 7. 7. 1780, og Fattigvæsenet i

Svendborg maatte betale 1 Rdl. 5 Mk. til hendes Jordefærd, da hun den 10. s. M., 35 Aar gl., begravedes i Nicolaj Sogns Kirkegaard. Aaret før har han været i Odense, hvorom flg. findes S. 132 b i „Skrædder Svennenis Bog i Odense“ paabeg. 1708:

„1779 den 8de Nov. ankom en Fattig Skræder fra Swendborg naunlig *Jens Pedersen* som begierede een liden hielp fra Svennene til eet barn som i Haarby er under Brocksnidens Haand, i saa Maade blev ham foræret 3 siger trei Mk.“.

I Antegnelserne til Svendborg Købstads Ekstra-Skatte Regnskaber for 1777 hedder det, at „Jens Skrædder er en virkelig meget yderlig fattig Mand med mange smaa Børn“, og Bilag 30 til Regnskabet indeholder en til Bekræftelse heraf foretagen Registrering over hans Indbo; den gentages ret uforandret det følg. Aar. Ved en Eksekutionsforretning i November 1782 befandtes det rigtigt, at han „intet cyede undtagen de usle Gangklæder han har paa Kroppen og lidet Pios [Pjuds] til at ligge paa“, og i dette Aar maa Fattigkassen i April og Maj stadig betale til ham og hans Børn, der sluttelig i November er anbragt hos Niels Slagter, medens Jens Skræder synes at være strøget af By.

Aarsagen til hans yderligere Elendighed er antagelig den Retssag, hvori han i 1780 geraadede. Den rejste sig af, at Jens Pedersen og en 64 Aar gl. Snedker Jens Roggen, ogsaa fra Svendborg, i Fællesskab havde klaget over Skytten Eskild Børgesen, tjenende hos Grevinde Ahlefeldt paa Bjørnemose, der en Aften, da de havde været sammen i en Gaard i Tved, havde skudt Jens Pedersen i Hovedet. Naar Sagen baade ved Underretten i Svendborg (Dom af 28. 6. 1779) og Fyenbo Landsting (Dom af 26. 9. 1781) fik et for Klageren uheldigt Udfald, skyldtes det, at Jens Roggen havde medunderskrevet Klagen, hvorved han var blevet afskaaret fra at kunne optræde som Vidne for Jens Pedersen, medens Skytten i Ladefogden paa Bjørnemose har haft et sikkert villigt Vidne i sin Favør. Resultatet blev, at de to uberettiget klagende blev dømt til at udrede in solidum 62 Rdl. 2 Mk. 14 Sk. i Bøde og Omkostninger. Da de naturligvis ikke kunde udrede dette efter deres fattige Forhold svimlende Beløb, blev de den 9. 11. 1782 indsatte i Odense Tugthus, hvorfra Jens Roggen paa sin Hustrus Ansøgning til Kongen ved dennes Resol. af 2. 4. 1783 slap ud efter at have siddet i 20 Uger, medens Jens Pedersen maatte sidde sin Tid ud. (Svendborg Byes Regnskab over Sigt og Sagefald samt andre uvisse Indkomster 1779—1781 og

1782. Svendborg Bys Fattigprotokoller og Kæmnerregnskaber. Danske Can.s Suppliker 1779 No. 862, 1780 No. 293 og 1783 No. 240. Fynske og smaalandske aabne Breve 1773—79 No. 157 (12. 11. 1779), Fynske Tegnelser 1783 No. 28 (23. 4. 1783). Odense Tugthus Slave-protokol (Slaverne Nr. 753 og 754).

⁸ Odense Vor Frues Ministerialbog 1695—1786, S. 958 og 1008.

⁹ Odense St. Knuds Sogns Ministerialbog 1742—1797, S. 224 b.

¹⁰ Folketællingen 1. 7. 1787. Odense, Adelgaden No. 40.

50. Familie :

Jens Pedersen, Hosbonde, 50 Aar, gift 2. Gang, Skræder.

*Ane Sørensdatte*r, hans Kone, 32 Aar, gift 1. Gang.

Ane Marie Niels Datter, Logerende, 25 Aar, ugift.

Hans Nicolai, hendes uægte Barn, 1 Aar.

Christen Pedersen, Hosbondens Søn af 1. Egteskab, 11 Aar, hos Forældrene.

Christiane Gotlib, hendes [s: Hustruens] Datter avlet udenfor Ægteskab, 9 Aar.

¹¹ Odense St. Hans Kirkes Ministerialbog 1757—1814, S. 245 b.

„Fredag d. 11te April 1794 havde Velagte. Ung Karl *Jørgen Rasmussen* Handskemagersvend Troelovelse med Ærlige og Gudsfr. Enke *Anne Sørensdatte*r [der har opr. staaet, men det er overstreget : Cathrine Hansdatte]r. Forløvere vare Jens Petersen, Jørgen Larsen Møller“. I Marginen : „Cop[ulerede] d. 18de Julii af Hr. Bunckeflod“.

¹² Odense St. Hans Kirkes Garnisons Ministerialbog 1722—74, S. 80,

No. 25. Døbte 1764. „Onsdag Mørgen d. 24 October Kl. 2 er *Rasmus Iversens* Dragon ved Lif Escadronen og Konens *Anna Johans* Daatters deres Søn født, d. 26. Oct. døbt *Jørgen Sigvard*“.

Hans Fader, Rasmus Iversen, kaldes i Fyenske Rgt. lette Dragoners (det senere 3. Dragonregiments) Stambog 1767—1908 Rasmus Sieverts og angives her at være født i Fyen 1739; den 31. 5. 1756 er han enrouleret og har capituleret paa 23 Aar. Opførsel og Conduite god. 1. 9. 1790 beafskediget med 16 Rd. Pension. Rasmus Iversen Kalkslagers Hustru begravedes 26. 9. 1810 i de Fattiges Jord, 86 Aar gl. (Odense St. Knuds Sogn), Pensionist og Almissem Rasmus Iversen d. 3. 5. 1811, 66 (!) Aar gl. i de Fattiges Jord i Odense Frue Sogn. Det var hos dette Ægtepar, da boende i Hans Jensensstræde, at H. C. Andersens Moder den 22. 9. 1799 fødte sin Datter Karen Marie (alt-saa hos sin Moders Svigerforældre).

- ¹³ Sagen behandlede i Odense Politiret, se Dokum. til Politiprot. 1793—95 og Protokol 2. 2. 1790—15. 12. 95, Sag No. 21, paabegyndt 13. 10. 1795. Mellem de strikende var det en Aftale, at den, der ikke vilde overholde Aftalen, skulde enten betale 1 Rdl. i Straf eller have dygtig Hug. Ved Retsmødet den 20. 10. undskyldte de sig med, at det kun havde været „Øll-Discurs“. Sagen blev forligt ved, at de hver betalte en de fattige tilfaldende Mulkt paa 1 Mark.
- ¹⁴ Odense Raadstueprotokol 1785—1816, S. 283 b. Jørgen Rasmussen Siwert — som han her kaldes — var egentlig antaget som Taarnvægter. Han fremstilledes med 4 andre nyantagne Vægtere den 17. 2. 1802 af Vægterinspektør Ørnstrup og aflagde Ed for Borgmester A. R. Lindved.
- ¹⁵ Med Sagen om Vægter Jørgen Rasmussens Afskedigelse, der indirekte har faaet sin Betydning for H. C. Andersen ved for bestandig at fjerne hans Mormoder fra Odense, og hvis Begivenheder udspillede i umiddelbar Nærhed af Vægterens Bolig i Bangs Boder — Lejevaaningen til Huset paa Hjørnet af Hans Jensens Stræde og med dette indkapslet i „H. C. Andersens Hus“ — forholder det sig iflg. Forhørsakterne saaledes:

Den 17. Decbr. 1802 bragte *Fyens Avertissements Tidende* (Iversens Avis) paa 3. Side af Nr. 151 følgende

Avertissement.

„Da inat mellem den 16de og 17de Decbr. efter Vægterens Rapport fra Overgades District, 4 overgivne Mennesker, som med Masque for Ansigtet kom ud af Køhlerstræde, [det senere saakaldte Theaterstræde — paa Theatrets søndre Side mellem Overstræde og Mellemstræde-Sortebrodreret] i ukiendelig Dragt, overfaldt denne Vægter, reev Morgenstiernen fra ham og bankede ham i [sic!] den, samt derefter, formodentligen med samme, sloge en stor oval Glaslygte istykker udenfor en Gaard i Overkorsgade; saa loves 5 Rdlr. Douceur for den som kunde komme paa Spor af disse Voldsmænd og angive det for Politimesteren saaledes at de kunde bringes til fortient Afstraffelse“.

Dette Avertissement, der jo paa en ubehagelig Maade sigtede nogle unævnte Deltagere i Maskeraden for Gadeoptøjer, foranledigede Bestyrelsen for Maske-Ballerne til at rette en Henvendelse til Øvrigheden med Anmodning om Optagelse af Politiforhør til Sagens Undersøgelse og Oplysning om, hvem der havde forfattet Avertissementet. I Skrivelsen hed det:

„Vel vide vi ikke, om Vægteren i Overgade virkeligen er bleven overfaldet Natten imellem den 16 og 17 hujus men vi vide, at det ialfald er gaaet meget stille af, da neppe nogen i Districtet har merket det mindste dertil. Umuligt var det imidlertid ikke, at Cabalen kunde masquere nogle Leiesvende til et saadant Optog, i Haab om, at der lettelig fandtes dem, der gave sligt Tilfælde Publicitet. [Der- efter anføres Avertissementet, og der fortsættes]: Vel ere vi nu forsikrede om, at ingen retskaffen Mand vil skrive en saadan Handling paa Bal Selskabets Regning, men da der gives Skumlere allevegne, maa der opbydes alt for om muligt at faae denne Sag med alle sine Omstændigheder sat i sit rette Lys“.

Nu rykkede Vægterinspektøren ud med en Erklæring — den fremkom som et Avertissement baade i Iversens Avis No. 152 for 20. 12. og i „Fyens Stifts Avis“ (Søren Hempels Avis) for s. D. (No. 152):

Avertissement.

„Foranlediget af det i denne Avis No. 151 indrykkede Avertissement, angaaende Overfaldet paa Vægteren i Overgades District, samt en Lygtes Synderslagelse m. v. haver jeg som dette Steds Vægterinspec- teur, vel efter den mig givne Rapport, underhaanden udlovet en Douceur ikke af 5 men 10 Rdlr. for beviislig Angivelse af disse Volds- mænds Opdagelse, som herved nu offentlig tilstaaes, naar Vedkom- mende anmelder sig ved Stedets Politiemester eller mig, men ikke forlangt det i Aviserne indrykket, da man formoder at dette vil blive den første og sidste Gade-Masquerade her i Odense for denne Vin- ter; Angiveren kan imidlertid ifølge det givne patriotiske Løfte i Iversens Avis nu vente 15 Rdlr. .“

Ørnstrup“.

Den 21. Decbr. 1802 holdtes et Politiforhør i Sagen; det findes S. 74—76 i „Odense Købstads Præliminær Forhør-Protokol 1801 3/8—1807 2/3“. Her fremlagdes foruden Maskerade-Bestyrelsens Skrivelse af 18. Decbr. en Skrivelse af 19. s. M. fra Byfogden til Bogtrykker Iversen om, hvem der havde forfattet det paagældende Avertissement, forsynet med Iversens Paategning af s. D. saalydende: „Alt hvad i min Avis findes uden Navn, er jeg Forfatter af og mit Navn, som Redacteur, findes ifølge ovenanførte § [Forordningen om Trykkefrihed af 27. 9. 1799 § 19, citeret i Byfogdens Skrivelse] behørig nævnt paa Titelbladet. Til fornævnte Avertissement troede jeg mig saa meget mere beføjet, som jeg iaar er Klub-Directeur, og havde antaget bemeldte Vægter til at passe Klubbens Løgter, som

nu begge ere stykker, og er saa meget mere fatalt, som her i Byen ingen af dette Slags ere at faae for Penge. Til de 5 Rdl. Douceur svarer jeg om Nogen Angiver skulde indfinde sig“.

Til Forhøret var indkaldt Vægteren Jørgen Iversen, der var den Vægter, som efter Indberetningen skulde være overfaldet, endvidere var tilstede Direktørerne for „Masque-Bal Selskabet“ Kammerjunker v. Krogh, Prokurator Faber og Bogtrykker Faber [Maske-Bal Selskabets Kasserer]. Ved Forhøret forklarede Vægteren særdeles troværdigt om Overfaldet, der var udført lidt efter Kl. 1 om Natten „lige for Skomager Mester Carl Møllers Huuses Hjørne strax ved Comedie Huuset da Deponenten havde forrettet sit sidste Raab og kom fra Bangs Boede[r] og ville gaae op af Køhlerts Stræde, hvor forbemeldte Skoemager er boende i bemeldte Strædes Nordre Ende Øster Side“. „Da han stoed ved Rendesteenen i Køhlerts Stræde lige for bemeldte Skoemagers Huus kom 4re Personer til ham fra den Siide, som kaldes Ramsherred op forbi Comedie Huuset, hvilke 4re Personer havde Masquer for Ansigtet“. Saavidt han ved var de i Mandsdragt. „De saa ham liige i Øjnene. Han spurgte dem derefter, hvem de var? men [de] svarede paa et fremedt Maal, som han ikke forstod, om enten det var Fransk eller Engelsk eller hvilket Maal det var veed han ikke, da han kuns forstaar det Danske Sprog“.

Derpaa fik han 2 eller 3 Ørefigen, „een slog ham i Nakken ned i Skarnet paa Gaden, rev hans Vægterpibe fra ham, som hængte i et Knaphul paa hans Kiøle“; han husker ikke, om han da raabte Gevalt. Morgenstjernen med en Pik i tog de fra ham og bankede ham med — det varede ½ Kvarter. Om de derefter gik fra ham ad Køhlers Stræde eller om forbi Komediehuset, ved han ikke, da han var forstumlet i Hovedet.

Næste Dags Aften fik han Kl. 9 af Bendrejer Petersens Søn at vide, at Morgenstjernen var fundet i Faderens Gaard paa Overgade — „den havde lagt i hans Faders Forstue, da de kom op om Morgen“.

Det var mørkt, da Overfaldet skete. Paa Spørgsmaal om, hvad det var for en Gaard i Overgade, hvor en Lygte uden for Porten skal være slaget i Stykker, svarer han: Klub-Selskabets Gaard paa Overgade No. 10, Kyhns Gaard. Han saa ikke, at den blev slaaet itu; da han slukkede den omtr. Kl. 12, var den hel og ubeskadiget, men anden Dag ved Middags Tiid, da hans Kone kom for at gjøre Lygten reen, var den i Stykker efter hendes Beretning for ham. Han

ved ikke, hvem der har slaaet den itu. Han har ikke forlangt noget om denne Sag indrykket i Avisen. Da han havde bemærket, at Lygten var itu, havde han anmeldt det for „de 2de vedkommende Directeurer for Klubben“, hvoraf Bogtrykker Iversen altsaa var den ene. Og Præliminær-Forhøret slutter med, at „de nærværende Directeurer [for Maske-Bal Selskabet] begierede dette Forhør som fyldestgørende for den almindelige Mening om denne Sag snarest mulig beskrevet meddelt og forbeholdt dem, hvad de siden fandt fornøden efter anden lovlige Omgang“.

Men herved var Sagen ingenlunde endt. Den næste Dag — den 22. Decbr. — maatte Borgmester og Politimester Lindved paa Foranledning af Direktionen for Maske-Bal Selskabet, der vilde hævde, at Vægteren selv havde opdigtet Historien om Overfaldet m. v., indkaldte til et nyt Forhør — et Politi-Tings-Vidne (der findes beskrevet i Odense Købstads Politirets Protokol 1795—1804, S. 374 f. som Sag No. 30/1802) — og her fik Sagen et helt andet og for Jørgen Vægter højst uheldigt Udfald. Selv fik han overhovedet ved dette Forhør, hvor Direktionen for Maske-Bal Selskabet atter mødte op ved Kammerjunker v. Krogh, Købmand Bang, Bogtrykker Faber og Prokurator Faber, ikke Lov til at forsvare sig og imødegaa de Vidner, som førtes mod ham, og hvis Udsagn gik ud paa at vise, at Jørgen Vægter ikke til nogen havde målet et Ord om Overfaldet, at Tabet af Morgenstjernen var fremkommet paa en hel anden Maade (til to af sine Kammerater havde Jørgen Vægter fortalt, at mens han havde været oppe paa sin Stige for at tænde den paa Bendrejer Petersens Hus anbragte Lygte og havde sat Morgenstjernen fra sig, var der kommet fire Personer og havde taget den, medens to af Bendrejerens Svende forklarede, at Jørgen Vægter selv havde glemt den i Drejerens Hus, hvor han havde været inde at laane et Lys til at tænde Lygten med), og at ingen af de mange, som den paagældende Nat havde opholdt sig i Nærheden af eller som boede umiddelbart ved Komediehuset og det Sted, hvor Overfaldet skulde være sket, havde mærket det mindste til Opløb, Spektakel, Overfald paa Vægteren el. lign.

Man faar ved Gennemgangen af de bevarede Forhørsakter et afgjort Indtryk af, at Forhøret blev ledet partisk, og at det var Meningen, at den arme Vægter skulde fældes. Hvorvidt hans Forklaring var opdigtet, er ihvertfald ikke bekræftet ved de førte Vidners Udsagn, og han er i høj Grad blevet desavoueret af sin foresatte, Brand- og

Vægterinspektør Ørnstrup, som straks, da han mærkede, hvad Vej Vinden blæste, lod Jørgen Vægter arrestere, og efter at han havde ladet ham aflevere sine Munderingssager, overlod hans Skæbne til Dommerens — 3: Politimesterens og Forhørslederens — Fordømtbefindende. For denne har det utvivlsomt været afgørende, at Maskabal-Selskabet — Byens fine Portion — blev rensset for Mistanke for at have øvet Gadeuorden i Maskeradedragt, hvilket selvsagt vilde have været en meget daarlig anbefaling for disse Forlystelser.

I selve Stævningen til Politiforhøret præsumeres det rent ud, at Vægteren havde været beskænket og urolig paa sin Post, men heller ikke herom blev der ved Vidneførslen noget bevist. Borgmesteren havde ladet Vægteren indkalde for Stadskirurg Stützer, som skulde undersøge, om der paa hans Krop var Tegn til, at han var blevet slaet og overfalden. Da Undersøgelsen først fandt Sted den 22. December, medens Overfaldet var sket Natten til den 17. s. M., kunde der givetvis ikke ventes at være synderlige Spor af de Bank, Vægteren havde faaet, men naturligvis har det ikke styrket Jørgen Rasmussens Kredit, at han til Lægen havde erklæret, at der „ikke fandtes hverken rød eller blaa Plet paa hans Legeme“, hvorefter Lægen erklærede, at „altsaa var det ikke nødvendigt at lade ham afklæde sig“.

Med Vægterens ubarmhjærtige Afskedigelse fra hans fattige Stilling var den Odense Retfærdighed sket Fyldest, og om nogen anden Straf til Jørgen Rasmussen ses der ikke at være bleven Tale; overfor Offentligheden slutter Sagen med følgende, i Iversens Avis No. 154 for Fredag den 24. Decbr. 1802 indrykkede

„*Avertissement.*“

I Anledning af det i No 151 og 152 i disse Aviser indrykkede angaaende Overfald paa en Vægter, er [det] bleven ved Undersøgelse oplyst at være af Vægteren selv fingeret, da han ved at have været inde et Sted havde glemt sin Morgenstjerne og derfor, som for Lygtens Synderslagelse, der muelig af Vaade og af ham selv er skeet, med videre Uordentlighed paa sin Post, har frygtet for at blive tiltalt. Han er nu som Vægter afskediget m. v. og Sagen overladt til Stedets Politieret.

Ørnstrup“.

¹⁶ I Bogense Købstads Raadstueprotokol for 1797—1866 omtales han første Gang den 19. Maj 1804 (S. 45) som en af „Byens 2de Mænd“ (der skiftevis betegnes som „de 2de Testes“, „Byens Tjenere“, „Raadstuetjenere“). Den 18. 2. 1805 taler hans Kollega, Vægter Hans

Hendrich Laub, om „sin syge Kammerat“ og begærede paa begge Vegne deres Ugeløn forhøjet med 3 Mk. til 1 Rdl. paa Grund af de dyre Tider og fordi Jacob Burchardt, boende udenfor Byen, fandt at Vægteren ogsaa gerne kunde raabe udenfor Porten, i det mindste et Par Gange om Natten, hvortil de eligerede Borgere ikke havde noget at erindre.

¹⁷ Folketællingen 1. 4. 1801 for Odense Købstad. Hans Jensens Stræde, Brandtaksationsnr. 540 — nuv.: Gade Nr. 6 — 685. Familie (se Pers.hist. Tidsskrift 8. R. VIII Bd., S. 2).

¹⁸ I Januar 1802 er Jørgen Iversen (Rasmussen) og hans Kone flyttet over paa den anden Side Gaden og opføres i Odense Bys Ekstra-Skattemandtal som boende i Nr. 544 — 4. Familie fra Hjørnet af Bangs Boder at regne; de betegnes da som „heel fattige“ : ude af Stand til at svare Ekstraskat. I Januar 1803 bor de sammesteds, men som 2. Familie, det vil formentlig sige som Lejere hos Ejeren af Huset paa Hjørnet af Hans Jensens Stræde og Bangs Boder, Parykmager Poul Poulsen, der selv boede i Ejendommen Litra E med Indgang fra Hans Jensens Stræde, medens Lejevaaningens 4 Fag, Litra F, vendte ud til „de saa kaldede Bangs Boder“. Antagelig har Jørgen Vægter allerede boet her i December 1802, og i denne fattige Bolig, der nu udgør en lille Del af „H. C. Andersens Hus“, er det da, at Ulykken med Mandens Afskedigelse har ramt Jørgen Vægter og hans Hustru. Endnu i Januar 1804 opføres de som boende her; i April 1804 er Jørgen Iversen ført paa Ekstra-Skattemandtallets Afgangsliste — han er da, som vi ved, i Bogense — og i Januar 1805 er ogsaa „Jørgen Iversens Kone“ flyttet fra Boligen i Bangs Boder. Anne Sørensdaters to Aars Ophold her er da den spinkle Forbindelse mellem hendes verdensberømte Barnebarn og Huset paa Hjørnet af Hans Jensens Stræde og Bangs Boder.

I Bogense Bys Ekstra-Skattemandtal for Juli 1804 finder vi Jørgen Rasmussen boende i Huset (Brandtaksationsnr. 39 b); Stedet tilhørte Sognepræsten Hr. Rasmus Jørgen Giessing og laa formentlig paa Adelsgadens nordre Side.

¹⁹ Bogense Kirkebog 1795—1813, S. 359 b, 1806, Juni d. 9de blev Jørgen Rasmussen, forhen Vægter, som døde d. 6te om Middagen Kl. 12, begravet i de Fattiges Jord. Alder 43 Aar.

²⁰ Allerede i Januar var der af Fattiggassen „givet Jørgen Vægter som ligger syg 4 Mk. [ugentlig]“ (Bogense Fattigvæsens Protocol, autor. 11. Novbr. 1803), og hermed fortsattes til hans Død. Den 11. 3. fik

han 1 Rdl. til et Læs Tørv, og senere udredes „for Jørgen Vægters Huusleye og Begravelse 14 Rdl. 3 Mk. 4 Sk.“.

²¹ Tilførslen herom i Fattigvæsenets Protokol (S. 36) for 2. 8. 1806 lyder:

„Afg. *Jørgen Vægters* Enke *Ane Sørensd.* har indgivet skriftlig Begiering til Commiss. af 30. Juli d. A. om at blive indlemmet i de Fattiges Antal, men da Commis. havde store Bekostninger paa hendes afdøde Mand, baade paa Huusleye, Apoteqv., Fel[t]skier og Begravelse uden at kunne faae nogen Erstatning af hans Efterladenskab, som Hr. Byfoged [Bang] har efterseet og berettet, desaaarsag og efterdi Konen ikke har været 3 Aar her i Byen, blev hende nægtet den forlangte Understøttelse, hvorefter det af Hr. Byfoged Bang blev forlangt at skaffe hende fra Byen førend de 3 Aar var forløbne, som og af Hr. Byfogden blev tilstaaet“.

²² Det synes særlig at have været Sognepræsten, Hr. Giessing, magtpaa-liggende at værne Fattigkassen — og sin egen Kasse! — men som Tilførslen i Protokollen viser, trak han det korte Straa overfor Byfogden, der viste sig at være Anne Sørensdatters særlige Protektor. „1806 October d. 22de var Commiss. tilsagt at møde Kl. 5, men da Kl. allerede var 6 var ingen tilstæde uden Sognepræsten og Byfogden og maatte da Sognepræsten tilspørge Hr. Byfogden, om Skiftet efter Jørgen Vægter var afgjort, da adskillige Fordringer heftede paa denne Stervboe, hvoraf Præsten allene tilkom 11 D[aler] for Huusleye. Liigkisten [!] Apotequeren vare og indkomen Regning fra, som ved næste Samling ventedes afgjort. Byfoged Bang svarede, at Jørgen Rasmussens Efterladenskab var taget under Registrering men be-fandtes saa ringe, at ingen Menneske burde betage Enken det mindst deraf. Vel vidste Byfogden, at der var Creditorer, men det kunne ikke tages i Betragtning uden de Prioriterede, som ere for Huusleye, Medicamenter, og hans Begravelses nødvendige Bekostning, dog maatte Byfogden endnu erindre, at bemeldte Jørgen Rasmussen havde en Kakkelovn fra Jacob Thomsen, hvis Leye endnu var ubetalt, hvorom alt Byfogden skulle foranledige specificeret Regning; endnu ved denne Leylighed maatte Byfogden erindre, at han havde tilgode hos den afdøde over 16rd som han ganske skienkede Enken, ligesom han og ikke forlangte noget for dette Skiftes Behandling og Slutning. Bang havde corresponderet med Fattig Commissionen i Odense om Enkens Antagelse dér, men havde faaet den mundtlige Efterretning, at hun ikke blev antaget der paa Grund af, at

hendes Mand havde været Vægter her. Da nu denne fattige Enke skulle ud af sit Sted | : og ingen Mennesker bør ligge paa Gaden : | saa har Bang paa Fattig Commiss. Vegne, hvis Pligt det bliver at understøtte hende, indleyet hende i et Værelse hos Jacob Thomsen for 4 Rd. 3 Mk. til Majdag. Hun har lovet i det øvrige at ernære sig uden Byrde for Fattig Kassen, saalænge Gud gav hende Helbred og Kræfter“.

Dette Forbehold har hurtig vist sig betimeligt, thi i Oversigten over de ugentlige Understøttelser af Fattigkassen opføres allerede under 30. 4. 1807 i

„4 d e C l a s s e

afg. Jørgen Vægters Enke 4 Mk.
som hidtil ikke har nydt noget, men altid viist sig beredvillig at opvarte de Syge, som hun og skal vedblive“.

Derefter figurerer hun fremdeles i 4. Klasse, og Kassen yder hende derhos i Husleje 9 Rdl. aarlig. I 1812 er hun naaet op i 1. Klasse og faar 1 Rdl. 3 Mk. om Ugen; som den 3. ældste i denne faar hun i August 1814 „1 Læs Tørv til Vinter“, og paa „Plan for Forsørgelse af Bogense Kjøbstads Fattige i 1824“ er hun i 1. Klasse som Nr. 1 og oppebærer: 1 Td. Rug, 4 Skp. Byg, 1 Skp. Gryn, 12 Pund Smør, men ingen Penge eller Husleje; hvilket sidste Forhold formentlig hænger sammen med, at hun nu har Fribolig i Hospitalet, hvorom Fattigkasse-Protokollen dog intet oplyser.

²³ Det kan ikke ses, i hvilket af Bogense Bys Hospitaler hun har boet — om i Jens Jørgensens Fattighus paa Torvet, oprettet i 1772 med 2 Huse for 4 Lemmer, eller i Fahnøes Fattighus i Adelgade, oprettet 1798 med Fribolig for 3 Fattige.

²⁴ Bogense Købstads Kirkebog 1823—31, S. 207, og Bogense Købstads Skifteprotokol 1807—32, S. 331. Af Fattigkommissionens Protokol S. 150 ses, at det i Mødet den 5. December 1825 bestemtes, at Jørgen Vægters Enke Anes Sengeklæder skulde deles mellem Almissemønnen Betjent Anker og Maren Jobbens Familier, medens hendes Plads i Hospitalet tildeltes Else Marie Rasmusdatter „fra Majdag af“; hendes Portion af Naturalier for „sidste Qvartal af indeværende Aar“ blev tillagt Anders Jensen med Tilnavn Feldtskjær.

III.

M O S T E R E N

FOLK, der mener sig beslægtet med H. C. Andersen, gør stadig Forsøg paa at finde Tilknytning mellem deres og hans Slægt. Særlig har disse ihærdige deres Opmærksomhed rettet paa Sognene Vest for Odense, idet man vil vide, at Digteren under et Besøg i Odense engang skal have lejet Vogn og være kørt ud ad Sanderum og Ubberud til for at besøge nogle Slægtninge dér. Saavidt vides, har disse Efterforskninger (hvortil de paagældende maa drives af meget ideelle Grunde, thi noget praktisk Udbytte vil selv et positivt Resultat dog umuligt kunne hidføre) hidtil ikke bragt noget for Dagens Lys af Betydning.

Helt hen i Vejret er den Tanke, der ligger til Grund for dem, dog ikke, thi i Ubberud Kirke blev 4. Søndag i Advent 1778 døbt et Pigebarn med Navnet *Christiane*, hvis Moder var H. C. Andersens Mormoder, den da ugifte *Anna Sørensdatter*, medens Faderen var en Sadelmagersvend Johan Gottfred Meyer Fascher i Odense¹. En Svend af dette Navn henvendte sig 3. November 1777 om Hjælp ved Sadelmagersvendenes Lade i Odense; han hørte hjemme i Zeitz i Sachsen, og om hans senere Skæbne foreligger der intet; han har sikkert snart forladt Landet². Blandt Barnets Faddere er mulig nogle af Moderens Slægtninge, men til sikre Resultater kan man ved en Efterforskning af dem ikke naa³. Da Anna Sørensdatter i 1783 indgik Ægteskab med Skrædder Jens

Pedersen og tog Bolig i Odense, havde hun Datteren med sig; hun kaldes da — ved Folketællingen i Juli 1787 Christiane Gotlib, uvist med hvilken Hjemmel⁴. Senere er hun vel kommet ud at tjene, og efter hendes Moders Forklaring til Fattigvæsenet i Odense i 1806 levede Christiane paa denne Tid i København — om gift eller ugift vidste hendes Moder ikke; det lød egentlig ikke betryggende. Hendes Navn er saa forholdsvis sjældent, at det kan betale sig at lede efter hende f. Eks. i de Odense Pasprotokoller — thi uden Pas kunde man dengang ikke rejse fra Odense til København — og vi finder da i den bevarede Pasjournal for Aarene 1798—1811, at Borgeren Sr. Jacob Knoblauch den 1. Aug. 1799 fik Pas for sig, sin Hustru og sin Tjenestepige Christiane til København⁵; det kan nok have været hende.

Om hendes Skæbne i Hovedstaden ved vi intet; den synes paa sin Vis at have været gunstig, thi i sin *Levnedsbog* fra 1832, udgivet 1926 af Professor *Hans Brix*, fortæller H. C. Andersen om denne Moster⁶, at hun engang i hans tidligste Barndom kom paa Besøg i Odense; hun var da „meget brillant, kom et Øjeblik ind til mine Forældre, og gav mig en Sølvskilling, men da min Moder, altfor hæftigt og med stærke Udtryk talte om hendes Rigdom og Stads, skildtes de ad som Fjender“. Først i 1819, da Digteren var installeret i Ulkegade 108, (senere Holmensgade Nr. 8; Huset er nylig nedrevet) hos Madam Thorgesen⁷, følte sig meget ensom blandt lutter fremmede og trængte til et Hjem, kom han i Tanker om, at han havde „denne Slags Tante“ — kalder han hende — der „var Enke efter en rig Søecapitain“ og som jo ingen Skam kunde have af ham, hvem man alt havde vist saa megen Interesse. „Ved en Hændelse fik jeg hendes Bopæl opspurgt, uden at det siden har været mig muligt at erindre hendes Navn (!)“ og aflagde hende et Besøg.

Blandt de mange Slags Huse, H. C. Andersen straks i sine

første Københavns-Aar kom i Berøring med, var Moster Christianes vel nok et af de mærkeligste — ogsaa et af de farligste og for ham, heldigvis, uhyggeligste. „Der var ret pynteligt i hendes Hus, hun tog ogsaa ret taaleligt mod mig, men det gik ud over min stakkels Moder, som hun for en pyntelig Dame dér i Værelset udskjældte for Raached, Mangel paa Dannelse og sagde tilsidst: „og see, nu sender hun mig ovenkiøbet, efter at have behandlet mig slet, sit Barn paa Halsen! og det en Dreng, var det endda en Pige!“

— Kort efter traadte en fremmed Herre ind; „det er Jomfruens Kjæreste!“ hviskede Tanten, og bad mig følge sig. Vi gik nu op paa et Loft, hvor hun opholdt mig med Tale om sine Midler og sagde, at jeg kunde imellem komme til hende. Men Maaden hun talte om min Moder paa, den fremmede Dame og hendes Elsker, gjorde et underligt Indtryk paa mig, og da jeg (senere) fortalte Madam Thorgesen derom, gruede min Sjæl, thi jeg saa nu, hvilken Maade den gode Tante levede paa“. „Og“, tilføjer han, „jeg saa hende aldrig siden, sikkert er hun død, eller ingen af os kjende hinanden“.

Den første Formodning var, da H. C. Andersen skrev sin bl. a. for Louise Collins kyske Øjne og Øren bestemte Levnedsbog, rigtig nok — saafremt den meget vanskelige Efterforskning efter Mosteren, hvis Resultat nedenfor skal meddeles, da har fulgt det rette Spor. Dette tror jeg dog at turde indestaa for.

En Skibskaptajns Enke, hvis Fornavn er Christiane, hvis Efternavn som ugift maa være Sørensdatte eller Sørensen, hvis Fødeaar man kender, og hvis Død maa være indtruffet efter 1819 og antagelig før 1832 — hun burde ikke være svær at finde i Staden Københavns forskellige offentlige Protokoller m. v. Navnlig maatte en Gennemgang af Skifterettens Bøger kunne ventes at give et Resultat, og ganske rigtigt; som den, hvis Dødsbo var Genstand for Skiftebehandling i

1830, finder vi snart en Kvinde, paa hvem alle Kriterierne passer: *Christiane Jansen*, fød *Sørensen*, Enke efter Skipper *Gert Jansen*, død 25. Febr. og begravet 2. Marts 1830, og 48 Aar gammel (hun skulde være 52 Aar, men derpaa bør

K. E. Andersen fot.

*Borgergade Nr. 63—67. Paa 1ste Sal i Nr. 65
(Huset i Midten) boede og døde Andersens Moster.*

ikke lægges Vægt). Som Dødsarsag angives Vattersot; hun boede i Borgergade Nr. 172 (nu Gade Nr. 65), begravedes paa Assistens Kirkegaard, Trinitatis Sogns Afdeling. Med Rigdommen var det ikke stort bevendt, — det hele Bo vurdere-

des til 19 Rdl., som Husværten lagde Beslag paa for resterende Husleje; 50 Rdl. fra en Ligkasse dækkede Begravelsesomkostningerne, og der blev intet til hendes to Døtre, den 18-aarige *Gertine* og den 10-aarige *Lovise*⁸.

I alt dette er i og for sig intet mærkeligt. Men eftersøger man *Børnenes Fødsel og Faderens Død*, naar man til et højst besynderligt Resultat. Den ældste Datter er utvivlsomt den *Gertine*, som den 5. Septbr. 1813 er født og den 11. s. M. døbt paa Fødselsstiftelsen som Barn af Moder Nr. 674; hendes Navn er faldet Kirkebogsføreren noget fremmed⁹ — hun er jo opkaldt efter Faderen — og ved hendes Konfirmation den 18. April 1828 i Trinitatis Kirke kniber det endnu mere; da er *Gertine Jansen* blevet til *Gertina Pahne*, Datter af Koffardikaptajn *Gerzie Pahne* i Dr. Tværgade Nr. 232; man maa næsten antage, at Pigebarnet — uden medbragt Daabsattest — har læspet stærkt, og at Kirkebogsføreren har nedskrevet Navnet, som det lød i hans Øren!¹⁰ Ogsaa den yngre Datter er født paa Stiftelsen — det synes nemlig enten at være den *Lovise*, der som Nr. 557 er født den 25. Juli 1821 af Moder Nr. 553 eller den 10. Oktober samme Aar som Nr. 736 af Moder Nr. 734. Her er altsaa ingen Oplysninger at finde om Faderen — og Moderen synes at være en „ugift fødende“!

Men værre er det, at der overhovedet ikke synes at have eksisteret nogen Skibskaptajn *Gert Jansen*. Han findes ikke i Skipperlaugets Bøger¹¹, hans Enke heller ikke, og gaar man Skifterettens Protokoller efter, finder man ingen Kaptajn af dette Navn — kun — i 1807 — en Baadsmænd *Giert* eller *Gert Jansen*, der er død om Bord paa Skibet „*Bekkeskov*“, Kaptajn *Peter J. Clementz*, og det saa tidlig som den 13. Juni 1806. Ikke færre end 12 af Skibets Besætning er døde og Afregning for dem indleveret til Skifteretten; der findes Notater om, hvem af dem der var gift; — det var kun een — og ikke Baadsmænd *Gert Jansen*. Da *Boets Behandling* slut-

tede i August 1808, tilkom der hans Efterladte 114 Rdl. 3 Mk. 3 Sk., men ingen meldte sig efter Proklamaet udover hans Vært, der havde 21 Rdl. tilgode fra 1805 for Kost og Logi¹².

Skifterettens Notater stemmer med, hvad der kan oplyses gennem Waterskouts-Protokollerne; heller ikke disse kender — i Tiden fra 1804—1829 — nogen Skipper af Navnet Gert Jansen eller Gert eller Gerzie Pahne; derimod indeholder den den 25. Maj 1805 afsluttede Rulle for Skibet „Bekkeskov“ Oplysning om Baadsmand Gert Jansen¹³.

Man forstaar nu bedre, at H. C. Andersens Mormoder i 1806 kunde forklare, at hendes Datter Christiane levede i København, „men om hun er gift, er mig ubeviist“. Forholdet er da antagelig det, at Christiane har været Kæreste med Baadsmand Gert Jansen; han er gaaet til Søs i 1805 og aldrig kommet tilbage, og hun har derefter givet Rollen som hans Enke og, da Baadsmand jo var saa lidt, i det stille ladet ham avancere til Kaptajn, alt medens hun efterhaanden skænkede ham tvende Døtre!

De stakkels Pigebørn kunde man have ondt af; hun har dog sikkert, trods sin egen Immoralitet, stræbt efter at holde dem pænt og oplære dem bedre; end hun selv var blevet. Efter hendes Død averterede Gertine den 8. Marts 1830 i „Adresse-Avisen“: „En Jomfrue, af god Opdragelse, hvis Forældre nyligen ere døde, ønsker en Condition til 1ste Maj som Sye- eller Kammer-Jomfrue, da hun kan alt hvad der fordres til dette Fag og tillige taler Tydsk. Man behage at mælde sig i Borgergaden 172, 1. Sal til Gaden“¹⁴. Og Dagen efter indeholder samme Avis et Inserat fra kgl. Fuldmægtig A. L. Schram¹⁵ i Kattesundet No. 111, 2. Sal, om Beskæftigelse for „tvende forlængst faderløse, unge Piger, som for faa Dage siden have fristet den haarde Skjæbne ogsaa at miste deres Moder“ og hvoraf den yngste — den 10-aarige Lovise! —

„meget ønsker at maatte træffe et Sted, hvor der var smaae Børn, man vilde betroee til hendes Underviisning; om hendes Duelighed i denne Henseende vil man kunne forvise sig i det Institut, hun skylder sin Dannelse“. —

Hvad mon der senere er blevet af de to, H. C. Andersens stakkels Kusiner, hans nærmeste og maaske eneste Slægtninge? Blev deres Liv en trist Historie, som deres Moders, eller et, trods alt, dejligt Eventyr som deres Fætters? Maaske vil der engang herom kunne fortælles et og andet, der er glædeligere end hvad der ellers vides, og hvad jeg her har kunnet berette om Kvinder af den verdensberømte Digers mødrene Slægt.

HENVISNINGER OG NOTER III

- ¹ Ubberud Kirkebog 1715—1786., Dom. 4.ta Advent: 1778: *Anna Søren's Datt.s*: U-ægte Barn i Kirke og kaldet [Anna Cathrina, overstreget og rettet til:] *Christiana*, — til Barne Fader blev udlagt Sadelmager Svenden *Johan Gottfred Meyer Fascher* i Odense. Test. Hans Mikkelsen i Ubb., Jørgen Bødker i Ubb., Maria Sørensdatter i l. Ubberod [sic!], Christian Laersens Hustru *ibid.* [samme Sted].
- ² „Der Sattler Gesellen Einschreib Buch“ Anno 1660 4.to (Odense Sadelmager Laugs Arkiv). I Bogen anføres fortløbende, naar en Svend første Gang har „været ved Laden“ saaledes: „d. 3. Nov. 1777 ist Johann Gottfried Meyer aus Zeitz das erste Mahl bey der Lathe gewesen“.
- ³ Saaledes er mulig Jørgen Bødker, der Dom. 3. tia p. Epiph. 1779 selv faar en Datter døbt *Christiana*, en Broder; ogsaa til hans Barn staar den ovfr. i Note 1 nævnte Hans Mikkelsen Fadder. Om Jørgen Bødker hedder det — ved hans Søn Jens' Daab Aaret efter paa Palmesøndag — at han bor „i lille Ubberod, tæt ude ved Lande Vejen“. En Søster til Anna Sørensdatter er mulig den Karen Sørensdatter, der var gift med Hans Mikkelsen, som i 1787 er 61 Aar gl. og betegnes: Husmand og Steensætter; Karen Sørensdatter, der blev døbt 1. Søndag i Adv. 1734 og 25. 10. 1765 viedes til Hans Mikkelsen, var Datter af Søren Sørensen i Lille Ubberud, som i saa Fald

altsaa skulde være Anna Sørensdaters Fader — og H. C. Andersens Oldefader!

Til denne Slægt fra Ubberud hører utvivlsomt ogsaa Marie Sørensdatte — mulig en Søster til H. C. Andersens Mormoder — der 1771, paa Septuagesima-Søndagen fik døbt en udenfor Ægteskab født Søn, som fik Navnet Hans Christian; til Barnefader udlagde hun en Skræddersvend i Odense ved Navn Carl Christian Pedersen. Ogsaa til ham stod Hans Mikkelsen i Ubberud Fadder, endvidere en Johan Sørensen, maaske en Morbroder. Marie Sørensdatte er mulig den Kvinde af samme Navn, der stod Fadder til Christiane — se ovfr. Note 1. Ved hendes Død den 24. 6. 1825 opgiver Sønnen hendes Navn som *Anne Marie Sørensdatte*, hun var da 88 Aar gl.; ved Folketællingen 1801 var hun 61 Aar gl. Sønnen Hans Christian Carlsson, der var Krøbling og som tilsidst blev blind, ejede et Hus i Vejrup ved Kragshøj og giftede sig sent med en langt yngre Kvinde Anna Marie Jensdatte (født i April 1800 i Odense udenfor Ægteskab af Karen Johans Datter), der i Januar 1836, 35 Aar gl., blev fundet død paa Marken i Ubberud Sogn, formodentlig ihjelfrossen. Selv blev han samme Aar i Juni optaget som Lem i Odense Graabrødre Hospital og flyttede ind i Hospitalet 11. Juli 1836; her døde han af Alderdom den 5. Juni 1847.

Se ovenfor II, Note 9. Maaske er det en Reminiscens af, at Anne Sørensdatte's i 1785 fødte Søn hed Samuel *Gothlieb* Ernst Conradt. „Journal over udstæde Passer til Reisende fra 13. Juni 1798—20. 3. 1811]. Siden Borgemester Embedets Modtagelse af Lindved“. 1799, No. 149. Jacob Knoblauch var Værtshusholder og boede før sin Afrejse fra Odense i Brandtaksations-Nr. 41 paa Overgade, nordre Side, hvor tidligere Knud Langhoff havde haft Værtshus. Knoblauchs Efterfølger og Svigersøn [?] hed Lars Nielsen.

H. C. Andersens Levnedsbog 1805—1831, Kbh. 1926, S. 55 f.

Madam Thorgesen ejede Huset i Ulkegade. De Oplysninger, som Digteren selv giver om hende, kan suppleres med følgende (se mit Indlæg i „Nationaltidende“ for 9. 9. 1925, Aftenudgave): Hun hed før sit Ægteskab Maren Sophie Olsen og ægtede i 1805 Overskærer ved Guldhuset (det kgl. Uldmanufaktur) Knud Thørgesen (Tørgesen, Thørgesen), der 1816 af Kaptajnløjtnant i Søetaten H. J. Søbøtke for 15000 Rbd. Sedler købte Ejendommen Ulkegade 108. Han døde den 25. April 1818 af Blodstyrning, 42 Aar gl., og efterlod hende Huset, men allerede i 1822 blev det Genstand for Eksekution og Udlæg paa Grund af Skatterestance.

⁸ Kirkebog for Trinitatis Sogn over døde Kvinder 1827—43, S. 1051, Nr. 50; Københavns Skiftekommissions Forsegling Prot. 4, No. 18, S. 38; Registreringen paabegyndt 2. 3. 1830, og Boet blev fortsat i Behandlingsprotokol 4, S. 14. Der registreredes: 2 Borde (2 Rbd.), 2 Dyner, 3 Puder, 1 Par Lagen (10 Rbd.), 1 lidet Chatol (5 Rbd.), 1 Kjole, 1 Tørklæde, 2 Særke, noget smaat Linned (2 Rbd.) — og intet mere. Datteren bad sig dette udlagt for Begravelsesomkostningerne.

Ved Boets afsluttende Behandling den 17. 3. 1830 — den 10. 3. havde Datteren Gertine Jansen bedt om Udsættelse i 8 Dage — erklærede Gertine, at hun af en Liigkasse har modtaget 50 Rdl., hvorved hun har besørget den afdødes Begravelse, saa erklærede hun og, at der paa Boet hviler indeværende Halvaars Husleje. Husværten, Snedkermester Georg Hansen mødte og begærede sig for foranførte Tilgodehavende Boets Effekter, vurderet til sand Værdi 19 Rd., udlagt. Dette Krav imødekom Skifteretten, og hermed blev Boet sluttet.

I Begravelsesvæsenets Protokol 1825—32, under Nr. 7753, kaldes den afdøde Enke Christiane Jønsen; i en anden Protokol for 1828—33 under No. 30477: Skipper Gert Jansens Enke Christiane.

⁹ Fødselsstiftelsens Daabsprotokol. 1803—1813 har derfor Navnet: *Gartine*.

¹⁰ Trinitatis Kirke. Konfirmerede Piger 1814—1830, S. 556, Nr. 25.

¹¹ Skipper Laugets Arkiv i Landsarkivet for Sjælland.

¹² Skifterettens General-Register 1806—07, 8/328 Giert Janssen, Baadsmand; Forsegl.- og Registr.-Protocol 8, 1805—07, S. 288, Nr. 328.

¹³ Waterschout-Protocol 9. 7. 1804—24. 8. 1805, S. 203. „Contrakt og Skibs Rulle vedr. Capitain Peter J. Clemens af Kbhvn. førende Fregatte „Bekkerskou“, 137 Læster, bestemt til Batavia og andre Steder“. Der er ialt 33 Mand ombord, Kaptajn, 1., 2. og 3. Styrmand, Læge (Jacob Lassen) og blandt dem: Baadsmand *Gert Jansen* af København, født i Norge. Hans Lønning var 20 Rdl. maanedlig; den begyndte at løbe den 18. Maj 1805 og udgjorde til Dødsdagen den 13. Juni 1806, 256 Rdl., hvortil kom Værdien af hans ved Auktion solgte Efterladenskaber, 71 Rdl. 11 Mk. 8 Sk. Den 16. Maj 1806 havde han i Batavia faaet udbetalt o. 65 Rdl. — mulig staar hans Død i Forbindelse hermed! Værten i Kbhvn., som han skyldte Penge for Kost og Logi, hed Hans Wiibe, paa den originale Anerkendelse af denne Gæld har Debitor underskrevet sig: Jert Jansen. Dette synes at bekræfte, at han var norskfødt; det havde ellers ligget nær at

identificere ham som den i Sundby Vester, Taarnby Sogn paa Amager, hjemmehørende Geert Jansen, Søn af Husmand og Daglejer Jan Geertsen, som ved Folketællingen i 1787 er 13 Aar gl.

- ¹⁴ Moderens Død havde hun bekendtgjort i Kjøbenhavns Adresse-Avis, 72. Aargang, Nr. 50, for Mandag den 1. Marts 1830 paa følgende Maade :

„Vor elskede kjere Moder *Christiane Jansen*, Enke efter Skibscapitain Jansen, blev os ved Døden berøvet den 25de Februar efter 7 Dages smertefuldt Sygeleie. Kun Gud alene, som styrer Alting til det Bedste, vil vist ogsaa sende os Trøst og Lindring i denne vor billige Sorg.

Paa egne og Søsters Vegne
Gertine Jansen“.

- ¹⁵ Kgl. Fuldmægtig Andreas Laurits Schram døde den 3. 4. 1833, 60 Aar gl.; hans Enke Christine født Christensen døde 12. 3. 1869 (Richters Dødsfald).

IV.

S Ø S T E R E N

SELV den, der kun flygtigt gennemblader de to Bind Breve fra *H. C. Andersen*, som saa Lyset 1878, eller *Rigmor Stampes* Bog fra 1918 om *H. C. Andersen og hans nærmeste Omgang*, hvori ogsaa flere af hans Breve er trykt, vil bevare et Indtryk af, i hvilken Grad Digteren ynder at betegne sine jævnaldrende kvindelige Korrespondenter som *Søster*, hvorved han eo ipso bliver *Broderen*. Baade de Collinske Damer, Frøken Henriette Wulff og hendes Navne, Frøken Henriette Hanck i Odense, faar denne Tiltale; senere træder Jenny Lind ind i Rækken af hans søsterlige Veninder, og *hun* gjorde i hvert Fald Gengæld ved ogsaa at titulere ham Broder og underskrive sig selv: *Systemen*¹. Man fatter jo nok, at Udtrykket antyder en Resignation fra hans Side, hvem Elskovslykken bestandig blev nægtet — men hvilken Mand bryder sig ellers om at spises af med et broderligt Forhold til den Kvinde, der har vraget ham som Elsker? For *H. C. Andersen* betød dette med Søsteren dog noget — og vel egentlig nok; for hans søsterlige Veninder maatte det paa den anden Side staa som smuk Opgave saaledes at være noget for en Mand, der — det vidste de jo! — ingen virkelig Søster havde, som kunde tage Opgaven op.

Selv vidste han bedre Besked — for ham var et vist Søster-og Broderforhold hans Ungdom igennem en Kilde til Spænding og Gru, og dog maatte han bestandig sysle dermed,

maatte ogsaa sikre sig *dem* som Søstre, der ikke paa anden Maade vilde staa ham nær. Derfor vil man overalt i hans Produktion finde Søkendeforhold med Forviklinger og Gaader, men ogsaa med lykkelig Opklaring taget op til Behandling, og næsten altid med Trang til deri at lægge noget skønt og godt — noget ideelt, der paa den ene eller den anden Maade bryder ud i Blomst. Eksemplernes Tal er stort; her skal blot fra hans dramatiske Digtning nævnes: Sverkel og *Liden Kirsten* i Operateksten med hendes Navn; fra Eventyrkredsen: Kay og lille Gerda i *Snedronningen*, men i Rækken af Romanerne blev Emnet til en hel Bog: *O. T.* med dens Dobbelt-Par af Søkende, hvis Skæbne slynger sig i hinanden. Udenfor al Tvivl er det, at H. C. Andersen til denne Romans Hovedemne har hentet Kernen fra Forhold i sit eget Liv, fra noget forfærdeligt, der gennem mange Aar af og til var dukket truende op, og som han maatte igennem og frigøre sig for — neutralisere Skrækken for den, der i Kødets var hans Søster, eller som han med de rette Ord i sin største Vaande over Forholdet betegner hende: *min Moders Datter*.

Først da Carl St. A. Bille og Nic. Bøgh i 1877 offentliggjorde et Bind *Breve til Hans Christian Andersen*, fik Omverdenen gennem Brevene til ham fra hans Moder at vide, at han havde en Gang haft en Søster². Og da Edv. Collin 5 Aar senere i sin Bog om *H. C. Andersen og det Collinske Hus* offentliggjorde nogle af H. C. Andersens Dagbogsoptegnelser fra Slagelsetiden, hvor han under 5. November 1825 omtaler sin Frygt for, at den nye Pige ved Navn Marie, som Rektor Meislings ventede fra København, skulde være hans Søster (hvad snart viste sig som en unødigt Frygt), tilføjer Udgiveren i en forklarende Note den Oplysning, der mulig er bevidst urigtig: Datter af den Jørgensen, som var blevet gift med Andersens Moder (nemlig i hendes 2. Ægteskab)³. Men paa den Maade var Marie — eller som hendes rette

Navn var: *Karen Marie* — og Karen er hun oftest kaldt — ingenlunde Digterens Halvsøster. I 1903 oplystes det i *G. L. Wads Afhandling Om Hans Christian Andersens Slægt*⁴, at hans Moder en Søndag Morgen den 22. September 1799 — altsaa seks Aar før Sønnens Fødsel og hendes eget Ægteskab — havde født et Pigebarn, hvis Fader var en Pottemager-svend ved Navn Daniel Jørgensen Rosenvinge eller Rosenvind⁵. I 1907 kom Professor *Hans Brix* i sin Doktordisputats *H. C. Andersen og hans Eventyr* udførlig ind paa Spørgsmaalet om denne Søsters Betydning for Andersens Digtning og var i Stand til ved Hjælp af nogle hidtil utrykte Breve⁶ at give nye Oplysninger om Forholdet mellem Moder og Datter og gennem Offentliggørelse af nogle af Digterens Kalender-optegnelser⁷ at meddele højst interessante Efterretninger om den Maade, hvorpaa Søsteren til sidst brød ind i sin Halvbroders Tilværelse.

En nøjere Prøvelse og Vurdering af den Plads, Professor Brix tildeler *Karen Marie* i *H. C. Andersens Digtning*, kunde maaske nok engang paakræves; her skal kun paa Grundlag af det foreliggende personalhistoriske Stof og med Tilføjelse af nogle nye Oplysninger kortelig gøres Rede for, hvad man ved om denne Søster, der ikke med et Ord eller blot en Antydning nævnes i Broderens *Levnedsbog*, hans Breve eller i *Mit Livs Eventyr*, skønt hendes blotte Tilværelse gav ham Stof nok til baade Eventyr og anden Digtning, og som det derfor er nødvendigt at vide Besked med for den, der vil søge at trænge ind i det dybeste af hans Sjæleliv.

I Modsætning til den afgjorte Uvidenhed om, hvor i Odense *H. C. Andersen* er født, ved vi, takket være den Omstændighed, at hans Halvsøster er født udenfor Ægteskab — hvorfor den fiscale Interesse i Lejermaalsbødernes Erlæggelse medførte Fødestedets Fastlæggelse — at *Karen Marie* blev født i „*Hans Jensens Stræde hos Rasmus Iversen*“⁸. Af

de omhyggelig førte Odense Mandtal ser man, at Rasmus Iversen — der var fhv. Rytter, nu Daglejer og Kalkslager, og hvis Søn Jørgen, oprindelig Handskemagersvend, senere Dragon og sluttelig Vægter, i 1794 havde ægtet H. C. Andersens Mormoder — se ovenfor — i 1799 boede paa Hans Jensens Strædes nordre Side — hinsides Bækken, der engang løb midt i Strædet — i en Lejevaaning, der tillige med 4 andre havde Brandtaksationsnummer 542. I 1801, da Danmark blev skrevet i Mandtal, havde Pigebarnet Ophold hos disse sine Bedsteforældre, Jørgen Iversen og Kone, der sammen med Rasmus Iversen nu bor i samme Gade i Nr. 540 —, og derefter er hendes Spor i 20 Aar fuldstændig tabt — bortset fra, at hun i Oktober 1814 blev konfirmeret i St. Knuds Kirke i Odense; hun kaldes her: Karen Marie Rosenvinge, Fader Pottemager Daniel Rosenvinge i Odense — opføres altsaa som „ægte Barn“ — og med Vedtegningerne: har god Religions Kundskab, og viist sig sædelig; har haft de naturlige Kopper. At hun skulde have haft Ophold hos sin Moder, efter at denne i 1805 havde ægtet Skomagersvend Hans Hansen el. Andersen og fra Januar 1806 var flyttet sammen med ham og havde faaet Bolig først i Holsedore, senere i Claregade og omsider paa Klingenberg, er ganske usandsynligt; Karen Marie har sikkert været anbragt udenfor et Hjem, hvori der var meget smaat med Plads, og hvor hun heller ikke hørte til; et Par indirekte Kriterier herfor ligger deri, at Hans Christian er vokset op og har udviklet sig som et udpræget Enebarn, og dernæst i, at hans Moder, som nu var kommet i Havn i en efter hendes Niveau pæn Familie, sikkert ikke har skullet ønske at indbringe i de nye Forhold dette Minde om en Fortid, der kun i altfor høj Grad bar Præget af, i hvilket Milieu — de uægteskabelige Forbindelsers, Raadstuekælderens og Tugthusets Odense — hun før sit Ægteskab havde hørt til.

Først i 1822 dukker Karen op i de sparsomme Dokumenter, som er bevaret fra H. C. Andersens Ungdomstid — det sker i de ovenfor omtalte, af Professor Brix fremdragne Breve til H. C. Andersen fra hans Moder⁹. I det første af disse, som er udateret, men skrevet efter 1. September og før 22. Oktober 1822, hedder det: „din Søster kom her i Søndags og var saa vre for ieg ikk vilde give hende din Adresse [nemlig i Kjøbenhavn], men vil du ikke give hende den selv for saa haver ieg ikke noget at høre der om“; i det andet Brev, af 2. November s. A., oplyser Moderen, at „din Søster er Ræste [ɔ: rejst] til dig, mens dog i Mod min villige Ligeledes som Du haver skrøvet mig til, mens det var ikke til at Endre“.

Da Hans Christian fik det sidste Brev, var han omsider frelst fra den drøje Tilværelse, han i lidt over tre Aar havde ført i Kjøbenhavn; nu sad han i sit lille Kammer hos Madam Henneberg paa Bredegade i Slagelse¹⁰, og noget Møde mellem ham og Halvsøsteren var der ingen Udsigt til, medmindre hun tog Tjeneste der, f. Eks. hos Meislings — men det blev der dog, som ovenfor nævnt, heldigvis for ham ikke noget af¹¹. Beroliget med Hensyn til Søsterens Rejse til Kjøbenhavn har han dog ikke været; i et Brev til Moderen, vist i Svar paa hendes ovennævnte af 2. November, har han sikkert med Bitterhed udtalt sig herom, thi den 12. December s. A. hedder det i det længste Brev, hun som uskrivkyndig har faaet en anden til at opsætte for hende: „Din Søster er i Kjøbenhavn, jeg veed ikke hos Hvem; men Du behøver ikke at gruble over hverken hendes Dyd eller Ungdommelighed; thi det er Altsammen vel bevaret her i Odense; jeg venter rigtignok med Længsel med det Første at see et Par Ord fra hende“¹².

Dette lød jo, som *Vilh. Andersen* et Sted i sin Omtale af Søsteren skriver „ikke netop beroligende“¹³, men med

denne moderlige Tilrettevisning — hvori man tydelig mærker Penneførerens, Digterens gamle Lærer C. F. Welhavens¹⁴ løftede Pegefinger — maatte den Slagelse Skoledreng slaa sig til Ro. Der skulde da ogsaa gaa meget mere end Aar og Dag, før de to saas igen.

Det var en Novemberdag i 1822, da H. C. Andersen, den Gang Skolediscipel i Slagelse, fra København fik eftersendt Brevet, hvori hans Moder gav ham den overraskende og ubehagelige Meddelelse, at hans 23-aarige Halvsøster Karen havde fulgt sin Broders Eksempel fra 1819 og var rejst til København — rimeligvis ogsaa som „blind Passager“, thi hendes Navn er hidtil forgæves eftersøgt i Odense Politis Pasjournal for 1822 og i de officielle Postlister over Store-Bæltspassanterne. Havde han Humør dertil, kunde han have udbrudt, som da han 10 Aar senere ved Sorø Byport mødte den fra Skuespiller Phisters farlige Nærhed fjernede Lotte Oehlschläger: „Naar Hjertets Kanarieflugl begynder at skrigge op, putter Fornuften Fingrene i Ørerne“¹⁵, — men i 1822 har han næppe haft Humør til at satirisere. Thi samtidig fik han den højst ubehagelige Kommission at lade en vis „Hr. Løjtnant v. Martisen“ læse „det Brøv“ — Moders Brev til H. C. Andersen eller et andet, medsendt? og stilet til Løjtnanten selv? — med Bøn fra Moderen om, at „han opfylder sinne Løfter, da hun [o: Karen Marie] dog haver villit [o: hvilet] u[n]der mit Hiarte“¹⁶.

Det er en bedrøvet og bekymret Moders Bøn om Hjælp for et vildfaret Barn, og Sammenhængen er da nok den, at Karen Marie er rejst af By ikke saa meget for at opsøge sin unge Halvbroder i Hovedstaden som for at opsøge en svigefuld og bortrejst Elsker. Der kan ved „Løjtnant v. Martisen“ næppe være Tale om nogen anden end den ogsaa af Professor Brix i hans Doktordisputats S. 49 paapegede Sekondløjtnant Matheus Friederich Martens, hvis Navn ogsaa officielt

findes skrevet Martensen, en Holstener, der i 1817, 23 Aar gammel, var kommet fra Landkadetakademiet til Odense som Løjtnant ved det fynske Regiment lette Dragoner¹⁷. Her har han vel i sin smukke Uniform bedaaret den unge fynske Pige, hvis Moder i *sin* Ungdom havde ladet sig besnære af en anden rød Kjole med blanke Knapper — thi da Karen Maries Fader sidst i 1790'erne udfoldede sine Don Juan-Evner i Fyns Hovedstad og dens Omegn, var han jo ikke blot Pottemagersvend, men midlertidig hjempermitteret Grenader i H. K. Højhed Kronprinsens Regiment og var — som det den Gang var Skik og Brug — draget hjem til sin Fødeø i sin røde Mundur. Naar H. C. Andersen i den Selvbiografi, han nedskrev i 1832 (udgivet 1926 af Professor Brix), om sin og Karens Moder siger, at „hun yndet ikke de Militaire“¹⁸, saa har han, vist ubevidst, rørt ved et ømt Punkt — den stakels Anna Marie Andersdatter, hvis egen Oprindelse højst sandsynlig staar i Forbindelse med et Rytterregiments Forlæggelse til Fyn ca. 1764, har haft Grund nok til sin senere Uvilje, baade paa sine egne og sin Datters Vegne! Hvad denne sidste angaar, da maa Moderens Forsikring i sit Brev af 12. Decbr. 1822 om, at Karens „Dyd og Ungdommelighed er vel bevaret her i Odense“, vel nok forstaas derhen, at man i hendes Fødeby ikke havde fattet Mistanke om nogen Forbindelse med Dragonløjtnanten. Noget Barn har Karen i hvert Fald ikke faaet i Odense — hun kunde jo ogsaa meget vel være rejst bort for at faa en Tjeneste i den store By, og hvem tænkte vel netop paa at sætte hendes Bortrejse i Forbindelse med, at Løjtnant v. Martens en rum Tid forinden var rejst samme Vej?

Det var han nemlig — allerede i Januar 1821 fik han Permission i 14 Dage for at tage over og søge civilt Embede paa Grund af svage Øjne og svagt Helbred, der i en Alder af kun 27 Aar gjorde ham Strabadserne ved Eksercertiden

uudholdelige, og i Juni s. A. drager han atter til København i samme Ærinde¹⁹. I September og December fik han sin Permission forlænget, hver Gang med tre Maaneder, og saaledes fremdeles med Afbrydelser til langt ind i 1823, da han omsider den 2. September opnaaede Embedet som Overtold- og Consumptionsbetjent i Svendborg; fire Dage senere faar han Titel og Rang som Overkrigskommissær²⁰. Saa fast havde han slaaet sig ned i Hovedstaden, at han i Februar 1823 søger om et Gratiale til Hjælp ved Opholdet, hvad Kongen dog afslaar, „da han er permitteret og alt for længe har været tjenstfri“, men i April opnaar han dog at faa 40 Rbd. Sedler med den forestaaende Flyttetid for Øje²¹. Om Karen Marie har fundet ham i den store By, om de har slaaet deres fattige Pjalter sammen, hvorledes Forholdet videre har udviklet sig — derom er intet oplyst, og rimeligvis sker det aldrig. Har hun faaet noget Barn med ham, er det vel sket som hemmeligt fødende paa Fødselsstiftelsen — og dens Arkiver er lukkede med syv Segl. En Søster til Løjtnant Martens var i Huset i Odense hos Andersens Velynder, Oberst Guldberg, der havde antaget sig hende, da hendes Forældre var døde, og paa hans Foranledning skulde H. C. Andersen under sin Sommerrejse i 1830 være den forrige Løjtnant Martens' Gæst i Faaborg — Besøget blev ganske vist ikke noget²², men det tyder baade paa, at man hos Guldbergs ikke har kendt noget til det nu ganske vist for længst glemte Forhold mellem Digterens Søster og den tidligere Dragonløjtnant, og paa, at der ikke for Halvsøsterens Skyld har været nogen Forhandling mellem ham og Digteren, som jo ogsaa i 1822 af gode Grunde var forhindret i at lade Løjtnanten læse Moderens ominøse Brev af 2. November.

Over Karen Maries Skæbne efter Episoden i 1822 er der nu et Slør i et nyt Spand af 20 Aar; den 27. Februar 1833 skriver H. C. Andersens Moder i sit sidste Brev til Sønnen, at

„hvor Karen er, og hvorledes hun har det, derom kan jeg intet melde dig, da jeg ikke veed, hvor hun opholder sig“²³. Det er jo særdeles negativt. Naar fhv. Bibliotekar Julius Clausen har forsynet den i „Tilskueren“ 1925 af ham besørgede og

K. E. Andersen fot.

Borgergade Nr. 18—24. Paa Kvisten i Nr. 20 (Huset bag Trækvognen) boede og døde Andersens Søster.

med Føje stærkt kritiserede Offentliggørelse af H. C. Andersens Slagelse-Dagbog med en Fodnote S. 16, der oplyser, at Digterens Søster „skal en Tid have været Prostitueret i København“, da er dette kun Gengivelse af Sladder og saa meget mere utilbørligt, som Vilh. Andersen allerede i 1905

netop har oplyst, at han forgæves har eftersøgt hendes Navn i Politiet Bøger²⁴. Det samme har jeg haft Lejlighed til og ligeledes med absolut negativt Resultat. Det stygge Postulat kan derfor med Føje afvises. Af det følgende vil man se, at hun notorisk har levet af at vaske for Folk — ligesom hendes Moder —, og det er en Bestilling, som dybt faldne Kvinder vist ikke plejer at have hverken Kræfter eller Lyst til.

Men i Februar 1842 dukker Karen pludselig op i sin Broders Nærhed. I de af Professor Brix offentliggjorte Kalendar-Notater hedder det herom²⁵:

8. Februar 1842. Spist i Foreningen, ikke vel i Theatret meget melankolsk, da jeg kom hjem, fandt jeg Brev fra min Moders Datter, hvad jeg har skildret i O. T. oplevede jeg. Febersyg; en skrækkelig Nat, Sandselighed og Fortvivlelse fyldte spottende min Tanke.

9. Februar. I den tidlige Morgen hos Collin og betrede ham alt; han vil gennem Drewsen faae at vide hvem hendes Mand er²⁶.

11. Febr. Sendt Brev til Karen, ventet hendes Mand.

12. Febr. Morgenvisit af Karens Mand Kaufmann, der saae ærlig og skikkelig ud, fortalte mig deres Nød, fik 4 Rdlr., han var meget glad, jeg ogsaa.

10. Marts Vesit af Karens Mand, han fik 2 Rdl.

16. Sept. Givet Karens Mand 1 Rdl.

30. Sept. Imorges Besøg af Karen. Hun saa ret velklædt og ung ud, hun fik 1 Rdl.

25. Novbr. Karens Mand 4 Mark.

30. Oktober 1843. Min Søster meldt sig hos Portneren.

Dette er alt, hvad Digteren har noteret om sit Gensyn med Søsteren. Vor Viden om hende kan nu suppleres med følgende:

I 1840 boede iflg. Folketællingslisterne i Ejendommen Borgergade Matr. No. 97 (i St. Annæ Vester Kvarter; nu Gade Nr. 20) i den mørke Sidestue ud til Husets snævre Gaard et fattigt Par: *Peder Kaufmann*, 39 Aar, ugift, Arbejdsmand og *Karen Marie Andersen*, 32 Aar, ugift, vasker for Folk. I 1845 er Parret flyttet op paa Kvisten til Gaden i samme Hus, hvor der i hvert Fald har været baade bedre Lys og Luft. *Peder Kaufmann* er nu 45 Aar og viser sig at være født i Nykøbing paa Falster²⁷; *Karen Marie Andersen*'s Alder er 39 Aar; hun er — som han — fremdeles ugift, er født i Odense og af Livsstilling Vaskerkone. Og Aaret efter er hun død — den 18. November 1846 paa Kvisten i Borgergade; Trinitatis Kirkebog opgiver hendes Alder til 40 Aar og som Dødsarsag: Brystsyege. Her hedder hun dog Arbejdsmand Kaufmanns Kone, og som saadan begravedes hun Søndagen den 22. November Kl. 1 i Fattigjord paa Assistens Kirkegaard. Men ved den hastigt sluttede Skiftebehandling — der var jo intet at skifte — og ingen Begravelshjælp at vente — var hendes Samlever ikke til Stede, og ved Skiftet mødte kun Husværten, der, Gud ved hvorfor, opgiver, at hendes Fornavn er Ane. Som *Ane Kaufmann*, født *Andersen*, gaar hun da i sin nu længst ukendte Grav — et Forhold, der just ikke har lettet Eftersøgningen i Kirke- og Skifteprotokoller om hendes Skæbne²⁸. Børn ses hun ikke at have haft og navnlig ikke efterladt — saa lidt som noget Spor til at efterforske hendes Indre eller Ydre, udover hvad der kan læses mellem Linierne. Hun blev 47 Aar, men opgiver sig selv — og opgives ogsaa af andre — bestandig noget yngre — og har vel set saadan ud, siden Værten anslaar hende til kun at være 40 Aar, da hun er død; det stemmer jo iøvrigt godt med Broderens Notat i Almanaken for 30. September 1842.

I hans Kalenderoptegnelser for den Maaned, da hun dør,

er der ikke Antydning af, at han har vidst Besked hermed. Det er de sædvanlige Notater om Middag her og der; paa hendes Dødsdag den 18. Novbr.: hos Ørsted; Dagen før: Middag hjemme; den 19. Novbr.: hos Collins. 5 Indbydelser den Dag; paa Begravelsesdagen: Middag hos Collins. Intet Bud har naaet ham om hendes Død; der var ellers ikke saa lang Afstand fra Borgergade No. 20 til Kongens Nytorv, hvor H. C. Andersen boede i Hotel du Nord, men desto længere mellem den fattige, døende Vaskerkone, forladt endogsaa af sin Samlever, og hendes Halvbroder, den nylig fra en prægtig Udenlandsrejse hjemvendte berømte Digter, i hvis Knap-hul Ordensbaandene begyndte flittigt at gro, den søgte Selskabsmand, Kongers og Fyrsters hædrede Gæst ...

Nej, Svælget mellem de to Halvsøskende var uoverskrideligt — og havde ret beset altid været det. Da hun i 1842 brød ind i Broderens Tilværelse, som han i O. T. havde digtet hende ud af, var det for at slaa lidt Mønt af ham i virkelig eller løjet Nød — naar man opsøger hendes elendige Bolig i Borgergade, tror man gerne det første — og det synes hurtigt at have afgjort hans Følelser for hende. Naturligvis har Politiet — og Politiretsassessor Drewsen, Andersens Ven — vidst, at Karen og hendes Kæreste førte det, der kaldtes forargeligt Samliv; men det Entholdelsesdekret i Henhold til D. L. 6 — 13 — 3 og Plakaten af 12. Juni 1827, som i den Anledning hang over deres Hoveder, har man, maaske paa Broderens Forbøn, ladet blive in suspenso, saalænge Parret lod ham i Fred — hun var jo dog bestandig „min Moders Datter“. Men hans Rædsel for hendes Dukken-op var besværget; hun var ham i Virkeligheden nu ligegyldig — og for saa vidt død længe før 18. November 1846.

Kun i hans Digtning levede hun endnu og vil altid gøre det: i „De røde Sko“, i „Pigen, som traadte paa Brødet“ og mange andre Steder. Derfor vil der bestandig blive spurgt

om hende, som ikke i aandfulde Breve fra sin Broder blev kaldt, men som virkelig var — H. C. Andersens Søster.

HENVISNINGER OG NOTER IV

¹ Se saaledes Brev af 19. 3. 1844 i Breve til Hans Christian Andersen, 1877, S. 384.

² Anf. St., S. 15.

³ *E. Collin*: H. C. Andersen og det Collinske Hus, 1882, S. 84.

⁴ Pers.histor. Tidsskrift, 4. R., V. Bind, S. 3 f.

⁵ Wads Oplysninger om ham kan kortelig suppleres med følgende: Hans Tillægsnavn har foruden de der anførte ogsaa Formerne Rosenwienge, Rosenwing, Rosenvinke, Rosenvin, Rosenwinn og Rosenvendt. Dette Navn forekommer dog kun, hvor han omtales i det borgerlige Liv; i hans militære Akter betegnes han ved sin Fødebys Navn Høje — i Lunde Sogn, Svendborg Amt — og som Daniel Jørgensen Høye er han 8. Maj 1793 tilgaaet Kronprinsens, senere Kongens (nu 5. Bataillons) 1. Grenader-Compagni, i hvis Af- og Tilgangsprotokol 1787—1800 han findes som Grenadeer No. 5. Han er døbt 9. 7. 1773 i Lunde Kirke som Søn af en børnerig Bødker Jørgen Danielsen og dennes 1. Hustru Kirsten Jens Datter (død i Marts 1787, 43 Aar gl.), lærte Pottemagerprofessionen hos Pottemager Jørgen Mikael Døger eller Dykker, Brogade i Svendborg, og arbejdede derefter som Svend i Odense, hvor han den 8. Maj ved Sessionen i 1792 (Lægdsrullen for Odense og Rugaards Amter, 52. Lægd, St. Hans Landsogn, No. 51) trods angivet Øjenskade blev fundet tjenstdygtig og, da han havde Vækst og Førlighed — han maalte 65¼ Tommer sjæll. Maal — blev hensat som Rekrut paa 7 Aar ved Kronprinsens Regiment til Erstatning for Anders Hansen Seeden, 22 Aar, der havde tjent i 2¹/₁₂ Aar og som „gl. Mands Søn“ efter Faderens Ansøgning blev udløst i H. t. Cancelliets Resol. af 26. 2. 1793 (Canc. Brevbog 1793, No. 815). Paa Session for 1800 i Odense Amt blev Daniel Jørgensen afgivet til Tjeneste for endnu et Aar, og først i 1801 fik han Afskedspas; han tjente da som Pottemager-svend paa Brahetrolleborg og var med sine 26 Aar vokset til 67 Tommer. I 1807, da han indstævnedes til at betale skyldigt Alimentations-

bidrag, laa han som Soldat ved Hæren i Holsten ; hans Hustru tjente da i Odense som Pige hos „Hr. Hansen paa Comediehuset“.

Foruden med Anne Marie Andersdatter havde han Børn udenfor Ægteskab med Christiane Sophie Nielsdatter (en Datter, Caroline Kirstine, født 16. 7. 1797 uden Nørre Port i Odense) og med Karen Ulrikke Hans Datter (ogsaa en Datter, Daline (vist en Omskrivning af Daniel!) Marie, født 17. 12. 1800 i Graabrødrestræde i Odense) der allerede før, i Februar 1797, havde faaet en Datter udenfor Ægteskab med en Skomagersvend Johan Christian Friederichsen. Den 14. 5. 1805 viedes Daniel Jørgensen i Vor Frue Kirke i Odense til Pigen Anna Johanne Larsdatter, født 12. 2. 1782 i Faaborg som Datter af Bager Lars Pedersen og Hustru Elisabeth Johansdatter, med hvem han avlede mindst 8 Børn — det ældste, Jørgen Larsen, døbt 28. 6. 1805 i Odense, det yngste, Carl, født 24. 1. 1822 i Tranekær ; de 3 yngste døde som spæde.

Hvornaar han er rejst til Langeland, hvor han senere hørte til Grevskabets faste Haandværkere i Tranekær, kan ikke ses ; her døde han den 10. 3. 1849 af Alderdom, 77 Aar gl., og betegnes da som Almissemlem ; 6 Dage senere døde hans Enke af Brystsyge (Tranekær Sogns Ministerialbog 1834—56) ; de begravedes med fem Dages Mellemrum, og af et Almissemlems Bo at være var deres, til 73 Rdl. 3 Mk. 14 Sk. vurderede Effekter ikke saa ringe ; Registreringen nævner baade Kobber- og Messingsager, der er et 8-Dages Stueur, et Egetræs Chatol, 24 Skilderier, et Dambrædt med Brikker, og foruden et til 1 Mk. vurderet Bundt Bøger Ambrosius Stubs Digte, der — uvist hvorfor ! — registreredes særskilt og vurderedes til 8 Sk. Boets bedste Stykke en 2-Etages Jernkakkellovn, vurderet til 8 Rdl., som i Virkeligheden tilhørte Herskabet, tilfaldt — med Resten af Boets Provenu, in natura og kontant, Baadfører Niels Kastrup af Hou, der fremlagde en ham som Arving efter Forvalter paa Nedergaard, Løjtnant Kastrup udlagt Panteobligation paa 100 Rdl., hvori den afdøde Pottemager til Sikkerhed havde pantsat alt hvad han ejer og ejendes vorder, og hvoraf skyldtes Renter fra December Termin 1848.

⁶ *Hans Brix*: H. C. Andersen og hans Eventyr, 1907, S. 60—61, i Afsnit V. Søsteren.

⁷ Anf. St., S. 188—89.

⁸ Odense St. Hans Kirkes Ministerialbog 1757—1814, S. 192. „Søndags Morgen Kl. 6 d. 22de Sept. 1799 fødte *Anne Marie Andersdatter* [i Marginen: 1ste Gang besovet] i H[ans] J[ensens] Stræde

hos Rasmus Iversen en Uægte Datter, som d. 27de ejusd. blev døbt og kaldet *Karen Maria*. Faddere vare: Stine Marie Hansdatter bb [∴: bar Barnet], Maren Nielsdatter ghs. [∴: gik hos, holdt Huen], Johan Henric Mejer, Ditlef Nielsen Vildmann Skomagersvende, Christian Rasmussen Sigvard Rebslagersvend [en Søn af Rasmus Iversen og Broder til Anna Marie Andersdatters Stedfader Jørgen Rasmussen, se ovfr. under I]. Til Barnefader er udlagt Daniel Jørgensen Rosvinge Pottemagersvend her i Byen. Dette er d. 27. Sept. anmeldt for Borgmester Lindved [nemlig af Hensyn til Lejermaalsbøderne].

⁹ Som anført ovfr. i Note 6.

¹⁰ H. C. Andersens Levnedsbog 1805—1831, udgivet 1926 af *Hans Brix*, S. 81 f. Se endvidere min Kronik den 11. 10. 1929 i „Nationaltidende“, Aftenudgave, H. C. Andersen og Slagelse I. Hos Madam Henneberg.

¹¹ Herom hedder det i hans Dagbog for Torsdag den 3. November 1825; han var da — den 27. Oktober s. A. — flyttet fra Madam Henneberg til Rektor Meisling, der boede i selve Skolebygningen paa Bredgade: „— — — Meislings har faaet en Pige fra Kiøbenhavn, det aner mig det er min Søster, og man siger jo hun hedder Maria“. Og Fredag den 4. s. M.: „Denne Gang bedrog min Anelse mig, jeg kien-der slet ikke Pigen“.

¹² Breve til H. C. Andersen, S. 16.

¹³ Odense Bys Bog om H. C. Andersen, udg. af *Sophie Breum*, Odense 1905, S. 52.

¹⁴ Christopher Frederik Welhaven, født o. 1788, død 22. 9. 1830 i Odense som „Student og Lærer ved Almueskolen Nr. 1 paa St. Hans Kirkegaard“. Viet 1. 9. 1816 i Odense St. Knuds Kirke til Jomfru Margrethe Tange, født 13. 9. 1784 i Odense som Datter af Organist ved Vor Frue Kirke Søren Tange; hun døde 24. 5. 1838 i Odense. Se Pers.hist. Tidsskrift, 3. R., III, S. 214, hvori det foranstaaende er meddelt af fhv. Landsarkivar, da Arkivassistent i Odense Holger Hansen.

¹⁵ Brev af 7. 7. 1832 til Henriette Wulff i Breve fra Hans Christian Andersen I, 1878, S. 102.

¹⁶ Se det i Note 6 anførte Skrift, S. 61. Hans Brix har læst „da han dog haver villit u[n]der mit Hiarte“ og er derved anf. St., S. 49, ved Benyttelsen af Brevet kommet ind paa en Formodning om, at Brevskriverinden har været Amme for Løjtnanten (der imidlertid var født i Kiel — og Anne Marie Andersdatter havde aldrig været

uden for Fyn). Der bør dog — man maa huske at Brevet er dikteret! — læses hun paa det anførte Sted, og Talen er naturligvis om den stakkels Datter, der er rømt af Byen.

- ¹⁷ Matheus el. Mathias Friederich Martensen — han skriver sig selv: Martens — fødtes 1795 som Søn af Godsforvalter ved Warleberg Gods i Gettorf Sogn (nord for Eider Kanalen) Chr. Martens og Hustru Catharina Margrethe født Paulsen og døbt 1. 12. s. A. i Gettorf Kirke. I 1812 blev han Elev paa Landkadetakademiet, 1817 Sekondløjtnant ved Fynske Regiment lette Dragoner m. Anciennetet fra 26. 12. 1815 og afskedigedes den 2. 9. 1823, da han var beskikket til Over-Told- og Consumtionsbetjent i Svendborg, og udnævntes 10. 9. s. A. til Krigsassessor. Fra 1. Jan. 1817 til 30. Juni 1820 var han indkvarteret i Odense. I 1824 ægtede han Augusta Henriette Petersen, født 8. 7. 1792 som Datter af Ritmester Lorentz Petersen og Hustru Maria Catharina født Flindt. Krigsassessor M. F. Martens forflyttedes senere først til Faaborg, derefter til Odense som Toldkontrolør og tilbragte sine sidste Aar i Nyborg, hvor hans Svigersøn Kaptajn i Fodfolket Frederich Chr. Schiøtt var Kompagnichef. Han døde først 11. 3. 1873 i Nyborg og begravedes der d. 15. s. M. (meddelt mig af Museumsinspektør Chr. M. K. Petersen).
- ¹⁸ „Levnedsbog“, udg. 1926, S. 36.
- ¹⁹ General-Adjutant Stabens indkomne Sager 1821. Prot. 2. Nr. 63, Nr. 97, Nr. 259 og Nr. 1502.
- ²⁰ General-Adjutant Stabens indkomne Sager 1823, Nr. 1884/3/— 1820.
- ²¹ Anf. St., Nr. 1176/3/1823 og Nr. 284/1823.
- ²² I et Brev af 9. Aug. 1830 — H. C. Andersens Brevvexling med Edvard og Henriette Collin, Bind I, Kbh. 1933, S. 60 — skriver han: „Af Guldberg er jeg adresseret til en Assessor Martens, der er en ganske vakker Mand, men jeg finder mig dog bedre hos en Agent Voigt, Byens første Kjøbmand“ [Rigborg Voigts og hans Studenterkammerats Chr. Voigts Fader] — i „Assessor Martens“ i Faaborg 1830 har H. C. Andersen og hans da endnu levende gamle Moder, hvis hun har hørt dette Navn nævne, maaske overhovedet ikke kunnet genkende „Løjtnant v. Martisen“, der i 1822 levede i København. Under Faaborg-Opholdet boede H. C. Andersen da paa Gæstgivergaarden, „men tilbragte Tiden hos Agent Voigts“, se *Levnedsbogen* S. 158—164.
- ²³ Brevet er — men netop med Udeladelse af disse Linier! — trykt i

Breve til Hans Christian Andersen, 1877, S. 24.
 Det manglende Stykke er trykt i det Note 6 nævnte Værk S. 64.

²⁴ Det i Note 13 anførte Skrift, S. 53. „Maaske var hun en hæderlig Pige, men rimeligvis er hun gaaet til Grunde. Jeg har forgæves søgt hendes Navn i Politiets Bøger“, skriver Vilh. Andersen her.

²⁵ Som i Note 7.

²⁶ Adolph Ludvig Drewsen (1803—85), gift med Jonas Collins ældste Datter Ingeborg Nicoline (1804—77), var fra 1832 Assessor i Københavns Politiret (fra 1845 Kriminal- og Politiretten).

²⁷ Ifgl. Nykøbing paa Falster Sogns Ministerialbog 1773—1815, S. 100 b, er Peter Kaufmann døbt den 13. Decb. 1802 som Søn af Bogbindermester, Sr. Andreas August Kaufmann og Hustru Anna Dorthea f. Hougaard eller Haagaard. 1817 er Peter Kaufmann konfirmeret (Nr. 16 af 22 Dreng; Dom ang. Kundskab og Opførsel: tg). Hans Fader dør 21. 1. 1818, 56 Aar gl., Dødsaaarsagen angives ikke; Moderen dør 16. 5. 1833, 67 Aar gl.; hun havde ved sin Død i længere Tid nydt Understøttelse af Fattigvæsenet, og da hendes Efterladenskaber tilfalder dette, bliver intet Skifte at foretage (Nykøbing paa Falster Købstads Skifteprotokol 1828—35, S. 321, Nr. 30). Hun var sin Ægtefælles anden Hustru; hans første Kone Birgitte Elisabeth sal. Lerke's, hvem han ægtede i 1790, blev begravet 18. 9. 1801, 45 Aar gl. „i 8 Mk.'s Jord med fulde Klokker“; Familien var altsaa dengang bedre stillet. Den første Hustru havde af sit tidligere Ægteskab med Bogbinder Hans Chr. Lerke (begr. 1790, 56 Aar gl.) tre Sønner, hvoraf den ældste, Jonas Christiansen Lerche, i 1801 var Bogbindersvend i København, den yngste, Jonathan, Bogbinderdreng hos Stedfaderen, medens den mellemste, Christen Hansen, var Skriverkarl hos Byfoged Møller i Maribo; i sit Ægteskab med Andreas August Kaufmann havde hun fire Børn, to Sønner og to Døtre, der var gifte, Kirstine Marie med Postmester, senere Bog- og Papirhandler Valentin Gjegengack i Maribo, og Anne Dorthea med en Person ved Navn Giøkke [!] i „Kongens Enghave i Sjælland“, medens Hans Jacob var i Snedkerlære i Nakskov og Andreas August i Skomagerlære i Kraghauge. I sit 2. Ægteskab havde Bogbinder Kaufmann seks ved hans Død i 1818 levende umyndige Børn, fem Sønner og en Datter, hvoraf Sønnen Peter er den ældste; Bogbinderen ejede et Hus, vurderet til 500 Rdl., og et til 200 Rdl. vurderet Indbo; „foruden disse Summer var intet at beregne Boet til Indtægt, da den afdøde som bekjendt befandt sig ved sin Afgang i meget maadelige

Omstændigheder“; hans Gæld opgjordes til henved 950 Rdl., og der blev saaledes, da Boet sluttede 13. 5. 1819, intet til Arv og Deling; Enken vilde fortsætte sin Virksomhed med Hjælp af sin Lavværg, Bogbindersvend Dirich Vilhelm Balkenhausen (Nykøbing paa Falster Købstads Skifteprotokol 1790—1819, S. 539 m. v.). Af Peter Kaufmanns Helsøskende levede i 1834 Broderen Hermann Isach som gift Bogbindersvend i Nykøbing p. F., mens Søsteren Inger som ugift var i Huset hos sin Halvsøster Madam Gjegengack i Maribo. Da der maaske lever Efterkommere af nogle af disse Personer endnu, vil der muligt ad denne Vej kunne skaffes Oplysninger om, hvad der er blevet af Karen Marie Andersens Samlever, Peter Kaufmann, hvis Spor hidtil synes helt at være gaaet tabt, og dermed kan mulig kastes noget mere Lys over H. C. Andersens Søsters Skæbne. Det tilføjes, at Navnet Kaufmann ikke staves ens to Steder i de offentlige Protokoller og Dokumenter; her er valgt at gennemføre den ovenfor viste Form af Navnet.

- ²⁸ Trinitatis Sogn. Klokkerens Dødsprotokol for Døde af Qvindekjøn 1843—53, S. 200, Nr. 451. Kjøbenhavns Skifterets Forseglingsprotokol Nr. 5 1846—47, S. 477, Nr. 802. Det hedder her — ved Forseglingsforretningen, der paabegyndtes Lørdag den 21. 11. 1846 — „Ved Forretningen var tilstede i Enkemandens Fraværelse Huusværten Snedker Engelmann som forklarede, at Boet ikke erholder nogen Begravelseshjælp og Intet eier til Skiftebehandling, hvorfor Forretningen strax blev sluttet“.

OVERSIGT OVER
H. C. ANDERSENS MØDRENE SLÆGT

Anne Sørensdatter.

* o. 1745, † 2. 12. 1825 i Bogense.

Havde med forskellige Mænd de tre nedenfor nævnte Børn, I—III, fødte udenfor Ægteskab; hendes 4. Barn var født i hendes 1. Ægteskab.

Gift 1° 22. 11. 1783 i Odense Vor Frue Sogn med Enkemand Skrædder *Jens Pedersen*, * o. 1740, † Maj 1790 i Odense St. Knuds Sogn.

Gift 2° 11. 4. 1794 i Odense St. Hans Sogn med Ungkarl Handskemager, siden Vægter *Jørgen Sigvard Rasmussen*, * 24. 10. 1764 i Odense St. Hans Sogn, † 6. 6. 1806 i Bogense.

Børn:

I. *Anne Marie Andersdatter.*

* o. 1768, † 7. 10. 1833 i Odense Graabr. Hosp.s Sogn. Faderen ukendt.

Havde udenfor Ægteskab et Barn med Pottemagersvend *Daniel Jørgensen*, kaldet Rosenvinge, døbt 9. 7. 1773 i Lunde Sogn, † 10. 3. 1849 i Tranekær paa Langeland.

Gift 1° 2. 2. 1805 i Odense Vor Frue Sogn med Skomagersvend *Hans Andersen* eller *Hansen*, døbt 22. 12. 1782 i

Aalsbo, Rørup Sogn, † 26. 4. 1816 i Odense St. Knuds Sogn.

Gift 2° 8. 7. 1818 i Odense St. Knuds Sogn med Friskomager *Niels Jørgensen Gundersen* eller *Gundesø*, * o. 1787, † 4. 6. 1822 i Odense St. Knuds Sogn.

A n n e M a r i e s B ø r n :

1) *Karen Marie* kaldet *Andersen*.

* 22. 9. 1799 i Odense St. Hans Sogn, † 18. 11. 1846 i København, Trinitatis Sogn. Ugift.

2) *Hans Christian Andersen*.

* 2. 4. 1805 i Odense St. Hans Sogn, † 4. 8. 1875 paa „Rølighed“ ved København. Ugift.

I I. C h r i s t i a n e kaldet Sørensen.

Døbt 20. 12. 1778 i Ubberud; Fader: Sadelmagersvend *Johan Gottfried Meyer Fascher*.

† 25. 2. 1830 i København, Trinitatis Sogn.

Formentlig ugift, men kaldte sig Enke efter „Skibskaptajn Gert Jansen“.

Hendes to nedenfor nævnte Børn er formentlig fødte udenfor Ægteskab.

C h r i s t i a n e s B ø r n :

1) *Gertine Jansen*.

? * 5. 9. 1813 paa Fødselsstiftelsen i København. Senere Skæbne ukendt.

2) *Lovise Jansen*.

? * 25. 7. 1821 paa Fødselsstiftelsen i København. Senere Skæbne ubekendt.

III. *Marie Kirstine.*

Døbt 21. 8. 1781 i Odense Vor Frue Sogn, fntl. død som spæd; Fader: Hattemagersvend og Rytter *Reiter Steensen.*

IV. *Samuel Gothlieb Ernst Conradt Pedersen.*

Døbt 3. 5. 1785 i Odense St. Knuds Sogn, begravet 11. s. M. sammesteds.

Brev af 2. November 1822 fra H. C. Andersens Moder

Originalen i det kgl. Bibliotek.

Kære min søn den Kongelige
 Jager og højlig Bekommet, jeg giver dig af
 at det gaad dig Læstvang, men jeg vil ikke
 giorte Bjergene stille paa det ind og Bølgene
 Din tom og fide Moder, jeg er og jeg er med
 naar du kommer hertil, men du kommer der. Jeg
 maa skal det farte og lode, du trokale at jeg
 Der for dig, mit farte der for med Bøge, den
 Bøge er det til dig men du i Mod min ydlig
 ligelidne som du har det mig vil, men
 det var ikke til at fode, gode gode som du var
 og min Bøgeledet som jager laget magt. Du vil
 for dig som for din Bøge, men det skal jeg fode
 og Haar og her den Kongelige, da er det mig lige som
 her som jeg kan fode i. Paa fode og Mod, med
 fodeledet som, lad jeg Løjnant i Martisen det Bøge
 Løve og Bøge som at han og fode her lode. Da
 han dog gerne villet ind med farte, den lode er
 mig angre lode, den Almagtig og du skal igennem min fode.
 Du fode for fra her Bøge Løjnant i Gilleberg og Løjnant
 i fode i fode, og Løjnant i fode villet den gode fode
 Løve fode fra mig den og fode fode er det fode.

Dens den 22 November 1822 Anna Marie Jensen

Skriv mig din Adresse ved den Kongelige Løve at
 Bøge villet skal gaa fode. Da min fode
 er for dig

Gengivelse af Brevet S. 68:

Kerre Søn din Skyvelse

haver ieg Rigtig Bekommet, ieg hørre der af at det gaar dig Kontrarig, mens teng velken hiarte Byrden Viller Paa det er og Bliver din troe og hulde Moder, Søvnens Øyge Obnes mod naar du dinne lokker, mens di torre der Øves maae skal dit harte opløke, den troskabe at ieg Ber for dig, mit hiart der for mod Boge, Din Søster er Ræste til dig mens dog i Mod min villige Ligeledes som du haver skrøvet mig til, mens det var ikke til at Endre, Gode Gode Søn du ved vel min Besverlighed som haver taget magt saa vel for dig som for din Søster, mens det skal dog glæed mig Naar ieg ser din skrivelse, da er det mig lige saa kert som ieg kan kosse di Paa Hond og Mond, udforglæmelig Søn. Lad Her Løynant v. *Martisen* det Brøv lese og Bed ham om at han opfylder sinne Løfter da han [hun] dog haver villit uder mit hiarte, din fader er mig ingen støde, den Almegtig og du skal verre min støde du helseses fra Her Oberste Lynant v *Gulberg* — og Regmester v *Schov.* og Regmester *Schols* tillig din gode Søster tusen gange fra mig din opr[i]gtig Moder en til Døden.

Odense den 2d *November* 1822

Anne Marige Gønnesen

skryv mig Din Adresse vor Du Losere saaledes at Brøvet ikke skal gaae fæiel da min lensel er for Dig.

Foranstaaende Brev fra H. C. Andersens Moder er — med Udeladelse af Efterskriften — trykt i Hans Brix' Bog: H. C. Andersen og hans Eventyr, 1907, S. 61, og sammesteds er S. 62 de i Brevets Begyndelse indflettede Verslinier opløst, saaledes som Verset antagelig har lydt:

Søvnens Øje aabnes maa
 naar du dine lukker,
 men de Taarer, som øves [øses?] maa,
 skal dit Hjerte oplukke;
 den Troskab at jeg bær' for dig
 mit Hjerte derfor [derunder?] maa bukke.

Det har ikke hidtil kunnet oplyses, hvorfra Anne Marie Andersdatter har dette Citat.

Om Søsterens Rejse og om „Løjtnant v. Martisen“ [Martens], se ovfr. S. 51 f.

Besverlighed — Besværighed — staar vel her i Betydning: Bekymring.

Da baade H. C. Andersens Fader og Stedfader i November 1822 var døde, maa der ved Ordene „din fader er mig ingen støde“ [∵: Støtte] som af Brix antaget, anf. St. Fodnoten S. 61, antagelig sigtes til Anne Marie Andersens Svigerfader (hos hvem hun boede) — altsaa H. C. Andersens *Farfader*, der i 1822 var o. 70 Aar, sindssyg og næste Aar med Magt maatte føres til Graabrødre Hospital i Odense, se herom et Brev af 23. August 1823 fra H. C. Andersens Moder, trykt S. 18 i Breve til H. C. Andersen, 1877, og G. L. Wads Afhandling: Om Hans Christian Andersens Slægt, Odense, 1905, S. 15.

De i Brevet nævnte Officerer gjorde alle Tjeneste ved Fynske Regiment lette Dragoner; de, fra hvem Hilsener sendes, er:

Oberstløjtnant (fra 1816, senere Generalløjtnant) *Christian Høegh-Guldberg* (1777—1867),

Ritmester (fra 1815, senere Oberstløjtnant) *Hans Schau* (o. 1780—1842) eller

Ritmester (fra 1817, afsk. som kar. Oberstløjtnant) *Henning Johan Pedersen Schouw* (o. 1786—1870) og

Ritmester (fra 1813, afsk. som kar. Oberstløjtnant) *Johan Philip Schultz* (1780—1843).

Brevet bestaar nu kun af et enkelt Blad; det andet, hvorpaa Adressen har været skrevet, er fjernet — maaske med Villie af Hensyn til Indholdet. Brevet maa have været sendt til H. C. Andersen i København og eftersendt til Slagelse, hvorhen han allerede var rejst den 26. Oktober 1822; herom var hans Moder altsaa endnu uvidende den 2. November s. A.

EILER HØEG

AF OG OM H. C. ANDERSEN

I

ILLUSTRERET TIDENDE BIND 1—22

AAR 1859—1881

SOM et lille Bidrag til en H. C. Andersen-Bibliografi har jeg gennemgaaet de første 22 Bind af Illustreret Tidende og optegnet alt, hvad der i dem fandtes af eller om H. C. Andersen, det være sig i Form af Originalbidrag eller Billeder af ham, Artikler om ham, Meddelelser og Anmeldelser om og af hans Værker, samt Annoncer om disse eller saadanne Udgivelser, der mer eller mindre staar i Relation til ham.

Naar jeg er standset ved 22nde Bind, er det, fordi de følgende Bind paa Grund af deres større Afstand fra hans Dødsaar 1875 næppe indeholder væsentligt af Betydning, naar netop undtages Jubilæumsnummeret i April 1905. I 23nde Bind findes f. Eks. kun en Annonce fra Reitzel om Udgivelsen af Folkeudgaven af Eventyr og Historier, 1881.

Ved Gennemgang af de følgende Optegnelser vil det ses, at der er fremkommet adskillige morsomme og interessante Oplysninger, der ikke let paa anden Vis kommer for Dagen. Jeg skal blot nævne et Par Smaating for at illustrere det. I Bd. X, Nrr. 477 og 480 findes anmeldt og annonceret Chr. Thorkilsens „Souvenir 1869“ en lille Kalender, som, foruden et Indledningsdigt af C. Hauch, til hver Maaned har et Bidrag fra Tidens kendteste Digtere, deriblandt til Februar H. C. Andersens lille Eventyr „Ugedagene“. Der er forøvrigt en Anekdote i Anledning af samme Souvenirs Tilblivelse, for hvis Paalidelighed jeg dog ikke vil indestaa. Der fortælles, at da Thorkilsen havde planlagt Formen for den lille Kalender, henvendte han sig efterhaanden til de Digtere, som han havde udvalgt til at yde Bidrag til den, og bad dem vælge, hvilken

Maaned de ønskede at besyngte. Den 12te og sidste, som han henvendte sig til, var Bjørnstjerne Bjørnson, der altsaa ikke fik noget Valg men fik tildelt April. For at skjule, at han ikke havde noget Valg, skrev han: „Jeg vælger mig April“, det smukke og kendte Digt, som er det værdifuldste af alle Bidragene og sikkert det, som vil leve længst. Næste Aar kom atter en „Souvenir 1870“ med Bidrag af H. C. A. Annonceret og anmeldt i Bd. XI, Nrr. 531 og 532.

I Bind XVI, Nr. 804 finder vi en Meddelelse om Udgivelsen af den lille sjældne Pjece: „Et Bidrag til Monumentet for H. C. Andersen“, der udkom paa Aug. Westrups Forlag med Bidrag af forskellige, bl. a. „Et Møde“ af Zakarias Nielsen.

I Bind XVII, Nr. 847 faar vi i Meddelelsen om Udgivelsen af det af alle H. C. Andersensamlere kendte „Minde om Eventyr og Historier af H. C. Andersen“, udg. af Thomsen og Bojesen, Oplysning om, at den i „Bogen“ værende Biscuitmedaillon af H. C. A. er modelleret af Billedhuggeren Vieth.

Alt i sig selv Smaating, men som ikke let eller kun tilfældigt kommer til H. C. Andersensamleres Kendskab.

Jægerspris, den 5. Oktober 1934.

EILER HØEG.

Illustreret Tidende. Bind I. 1859—60.

Nr. 4, 23/10—59, Pag. 35, Sp. 1: Meddelelse om Salget af „Nye Eventyr og Historier“.

Nr. 7, 13/11—59, Pag. 59, Sp. 3: Forhaandsmeddelelse om „Ska-gen“ og „En Historie fra Klitterne“.

Nr. 11, 11/12—59, Pag. 91, Sp. 1: Forhaandsmeddelelser om „Nya nordiska Dikter och Skildringar af finska, danska, norska och svenska Författare“.

Nr. 13, 25/12—59, Pag. 101—102: H. C. Andersen med Billede. (Af M.).

Nr. 13, 25/12—59, Pag. 103, Sp. 3: „To Brødre“ af H. C. Andersen.

Nr. 13, 25/12—59, Pag. 107, Sp. 3: Anmeldelse af Folkekalender for Danmark, gende Aargang, med „Skagen“ af H. C. Andersen.

Nr. 13, 25/12—59, Pag. 112: Annoncer om: „Folkekalender for Danmark“, „Det nyere Lystspil i Frankrig og Danmark“ af P. L. Møller samt „Fortællinger og Vers for Større og Mindre“. Udgivne af Gotfred Rode.

Nr. 14, 1/1—60, Pag. 117: „Nytaarsmorgen“ af H. C. Andersen, med Illustrationer.

Nr. 20, 12/2—60, Pag. 167: „Gurre“ af H. C. Andersen (4 Lini-er), til Billede af Gurre sø.

Nr. 20, 12/2—60, Pag. 168, Sp. 1—3: „Flyttedagen“ af H. C. Andersen.

Nr. 25, 18/3—60, Pag. 209: „Jylland mellem tvende Have“, med Musik.

Nr. 25, 18/3—60, Pag. 210: Meddelelse om nyt Oplag af Folkekalender for Danmark, gende Aargang.

Nr. 27, 1/4—60, Pag. 226—27: „Vilhelm Pedersen“ af Fr. Pa-ludan-Müller, med Ill.

Nr. 27, 1/4—60, Pag. 229, Sp. 3: Meddelelse om Aabning af Kunst-

udstillingen paa Charlottenborg med Afsyngelse af to nye Sange af H. C. A.

Nr. 33, 13/5—60, Pag. 277, Sp. 3: Meddelelse om, at der kan ventes en engelsk Oversættelse af „Nye Eventyr og Historier“ hos Richard Bentley i London.

Nr. 47, 19/8—60, Pag. 385—86: „Passions-Skuespillet i Oberammergau i 1860“ af H. C. Andersen, med Ill.

Nr. 52, 23/9—60, Pag. 429, Sp. 1: Meddelelser om, at der i „Saturday Review“ for 18. Aug. findes en særdeles anerkendende Anmeldelse af H. C. Andersens Eventyr og Fortællinger, samt at der i „Ueber Land und Meer“ omtales, at H. C. Andersen i Illustreret Tidende har leveret „en ligesaa begejstret som interessant Beretning om Passionskuespillene i Oberammergau“.

Illustreret Tidende. Bind II. 1860—61.

Nr. 63, 9/12—60, Pag. 73—74: „Johan Peter Emilius Hartmann“ af H. C. Andersen, med Portræt.

Nr. 64, 16/12—60, Pag. 88: Annonce om Folkekalender for Danmark for 1861. Heri „Sommerfuglen“ af H. C. Andersen.

Nr. 65, 23/12—60, Pag. 90, Sp. 3: Anmeldelse af Folkekalender for Danmark 1861.

Nr. 68, 13/1—61, Pag. 123, Sp. 1: Meddelelse om franske Udgaver af H. C. Andersens Eventyr og to Romaner.

Nr. 69, 20/1—61, Pag. 132, Sp. 3: Annonce fra Lose og Delbanco om Sange af P. Heise. Heri „Jylland“ af H. C. Andersen.

Nr. 70, 27/1—61, Pag. 137—38: „Bispen paa Børglum og hans Frænde“ af H. C. Andersen, med Ill. af Børglum Kloster.

Nr. 71, 3/2—61, Pag. 148, Sp. 1: Forhaandsmeddelelse om H. C. Andersens Eventyr og Historier.

Nr. 74, 24/2—61, Pag. 169, Sp. 2: Meddelelse om hollandsk Udgave af H. C. Andersens Eventyr med Vilhelm Pedersens Ill.

Nr. 76, 10/3—61, Pag. 189, Sp. 3: Anmeldelse af H. C. Andersens Eventyr og Historier, 2den Række.

Nr. 77, 17/3—61, Pag. 196, Sp. 1: „Brudstykke af en Rejse i Schweiz“ (meddelt til Billedet: Monumentet ved Luzern).

Nr. 91, 23/6—61, Pag. 311, Sp. 3: Meddelelse om Eventyr skrevne i Udlandet.

Nr. 101, 1/9—61, Pag. 387—88: „Jonas Collin“ af Fr. B. med Portræt.

Nr. 104, 22/9—61, Pag. 414, Sp. 3: Forhaandsmeddelelse om H. C. Andersens Eventyr og Historier, 2den Række, 2det Hæfte.

Illustreret Tidende. Bind III. 1861—62.

Nr. 115, 8/12—61, Pag. 76, Sp. 2: Anmeldelse af H. C. Andersens Eventyr og Historier, 2den Række, 2det Hæfte.

Nr. 116, 15/12—61, Pag. 89, Sp. 2: Anmeldelse af Folkekalender for Danmark 1862, med: „Den gamle Kirkeklokke“, „Jonas Collin“ og „Sølvskillingen“.

Nr. 116, 15/12—61, Pag. 92, Sp. 1: Annonce fra C. C. Lose & Delbanco om Folkekalender for Danmark 1862.

Nr. 117, 22/12—61, Pag. 101, Sp. 1: Annonce fra C. A. Reitzel om Nye Eventyr og Historier, 2den Række, 2den Samling. 56 Sk.

Nr. 118, 29/12—61, Pag. 106: „1862“ Nytaarsvers af H. C. Andersen, med Tegning.

Nr. 128, 9/3—62, Pag. 185—86: „Digteren Bernhard Severin Inge-
mann“ af H. C. Andersen, med Billede af hans Begravelse.

Nr. 157, 28/9—62, Pag. 423, Sp. 3: Forhaandsmeddelelse om Udg. af H. C. A.'s Eventyr og Historier med nye Billeder af Vilh. Pedersen.

Illustreret Tidende. Bind IV. 1862—63.

Nr. 163, 9/11—62, Pag. 48, Sp. 2: Forhaandsmeddelelse om „Fra danske Digtere“ af Chr. Winther.

Nr. 166, 30/11—62, Pag. 65, Sp. 1: „I Afrika“, Digt af H. C. A.

Nr. 168, 14/12—62, Pag. 88, Sp. 1: Forhaandsmeddelelse fra C. C. Lose & Delbanco om Folkekalender for Danmark, 12te Aarg.

Nr. 169, 21/12—62, Pag. 97, Sp. 3: Meddelelse om Fremkomst af 3die Hæfte af den nye Udg. af H. C. A.s Eventyr og Historier.

Nr. 169, 21/12—62, Pag. 98: Annonce om Folkekalender for Danmark 1863. Heri: „Sommergjækken“ af H. C. Andersen.

Nr. 169, 21/12—62, Pag. 98: Annonce fra C. A. Reitzel om H. C.

Andersens Eventyr og Historier med Illustrationer af Vilh. Pedersen. Ny Udg., 1ste Bind.

Nr. 169, 21/12—62, Pag. 98: Annonce om Portrait af H. C. Andersen fra Forlagsbureauet i Kjøbenhavn.

Nr. 177, 15/2—63, Pag. 165, Sp. 2: Meddelelse om at den nye ill. Udg. af H. C. A.s Eventyr og Historier, 2det Bind, 1 Hæfte, er udkommet.

Nr. 184, 5/4—63, Pag. 219, Sp. 2—3: „Digte fra Spanien“ af H. C. A. I—II, Indledning, III, Toledo, IV, Alhambra, V, Det spanske Sprog, VI, Spanien.

Nr. 185, 12/4—63, Pag. 234, Sp. 2: Meddelelser om H. C. A.s Bemærkninger i sidstudkomne Hæfte af Eventyr og Historier.

Illustreret Tidende. Bind V. 1863—64.

Nr. 216, 15/11—63, Pag. 55, Sp. 2: Anmeldelse af „I Spanien“.

Nr. 222, 27/12—63, Pag. 108, Sp. 1: Annonce fra C. C. Lose & Delbanco: „Farvel til Kong Frederik VII“, Digt af H. C. Andersen. Musik af C. J. Hansen. 48 Sk.

Nr. 222, 27/12—63, Pag. 109: Annonce fra samme om Folkekalender for Danmark 1864. Heri: „Chr. IX og Dronning Louises Portrait“ og „Thepotten“ af H. C. Andersen.

Nr. 222, 27/12—63, Pag. 107, Sp. 3: Anmeldelse af Folkekalender for Danmark 1864.

Nr. 223, 3/1—64, Pag. 118, Sp. 1—2: Annonce fra August Westrup om „Digte til højsalig Kong Frederik VII“.

Nr. 229, 14/2—64, Pag. 167, Sp. 3: Meddelelse om amerikansk Oversættelse af en Del af H. C. Andersens Eventyr ved Miss Fanny Fuller.

Nr. 248, 26/6—64, Pag. 313, Sp. 1: „Trøst i Tro“, Digt af H. C. Andersen.

Illustreret Tidende. Bind VI. 1864—65.

Nr. 263, 9/10—64, Pag. 9, Sp. 1: „Med Prindsesse Dagmars Portrait“, Digt af H. C. Andersen.

Nr. 267, 6/11—64, Pag. 41, Sp. 1 : „Ved Efterretningen om Michael Wiehes Død“, af H. C. Andersen.

Nr. 273, 18/12—64, Pag. 99 : Annonce fra C. C. Lose & Delbanco om Folkekalender for Danmark 1865. Heri : „Folkesangens Fugl“ af H. C. Andersen.

Nr. 279, 29/1—65, Pag. 150, Sp. 3 : Meddelelse om Fuldførelsen af „Da Spanierne var her“, af H. C. Andersen.

Nr. 292, 30/4—65, Pag. 253, Sp. 3 : Meddelelse om, at „Da Spanierne var her“ og den ny Operatekst til „Ravnen“ er udkommen.

Nr. 296, 28/5—65, Pag. 285, Sp. 3 : Meddelelse om en Biscuit Buste af H. C. Andersen fra Bing og Grøndahl.

Illustreret Tidende. Bind VII. 1865—66.

Nr. 316, 15/10—65, Pag. 24, Sp. 2 : Forhaandsmeddelelse om Udgivelsen af „Nye Eventyr og Historier“, af H. C. A. 2den Række, 3die Hæfte.

Nr. 318, 29/10—65, Pag. 40, Sp. 1—2 : 1ste Annonce om „Dansk Lyrik“ ved Chr. Winther, Forlagsbureauet.

Nr. 319, 5/11—65, Pag. 48, Sp. 3 : 1ste Annonce fra C. A. Reitzel om „Nye Eventyr og Historier“ af H. C. A. 2den Række, 3die Hæfte, 48 Sk.

Nr. 322, 26/11—65, Pag. 72, Sp. 1 : Anmeldelse af „Nye Eventyr og Historier“, 2den Række, 3die Hæfte.

Nr. 326, 24/12—65, Pag. 111, Sp. 1 : Anmeldelse af : Robert Watt : „Igjennem Europa“ med versificeret Fortale af H. C. Andersen.

Nr. 349, 3/6—66, Pag. 300, Sp. 1 : Meddelelse om Udgivelsen af „Billedbog uden Billeder“, 5te Oplag, Miniatur Format.

Illustreret Tidende. Bind VIII. 1866—67.

Nr. 367, 7/10—66, Pag. 7, Sp. 2 : Meddelelse om nye Udgaver af „Improvisatoren“ og „De to Baronesser“.

Nr. 371, 4/11—66, Pag. 39, Sp. 1 : Forhaandsmeddelelse om nyt Hæfte Eventyr af H. C. Andersen.

Nr. 378, 23/12—66, Pag. 103, Sp. 1 : Anmeldelse af „Nye Eventyr og Historier“ af H. C. A., 2den Række, 4de Samling.

Nr. 401, 2/6—67, Pag. 285, Sp. 1: „Den 26. Maj 1867“, Digt i Anledning af Chr. IX og Dronning Louises Sølvbryllup, af H. C. Andersen.

Illustreret Tidende. Bind IX. 1867—1868.

Nr. 423, 3/11—67, Pag. 42, Sp. 2: Forhaandsmeddelelse om Udgivelsen af H. C. Andersens „Digte gamle og nye“, Miniatur Udgave, samt „Femten Eventyr og Historier“, illustrerede af Lorentz Frølich.

Nr. 429, 15/12—67, Pag. 91, Sp. 3: Anmeldelse af „Kjendte og glemte Digte“ samt „Femten Eventyr og Historier“ med Illustrationer af Lorentz Frølich.

Nr. 430, 22/12—67, Pag. 109: Forhaandsannonce fra C. C. Lose om Folkekalender for Danmark 1868.

Nr. 431, 29/12—67, Pag. 117, Sp. 2: Anmeldelse af Folkekalender for Danmark 1868, heri „Nissen og Madammen“ af H. C. A.

Nr. 432, 5/1—68, Pag. 123—24, Sp. 1: H. C. Andersens Barndoms-hjem med Illustration.

Nr. 434—436, 19/1—26/1—2/2—68, Pag. 140, Sp. 1, Pag. 142, Sp. 1, Pag. 148, Sp. 2, Pag. 149, Sp. 1, Pag. 155, Sp. 2, Pag. 156, Sp. 3: „Gudfaders Billedbog“ af H. C. A.

Illustreret Tidende. Bind X. 1868—69.

Nr. 473, 18/10—68, Pag. 25, Sp. 1: Meddelelse om Trykningen af H. C. Andersens samlede Værker, Bd. 25—28.

Nr. 475, 1/11—68, Pag. 41, Sp. 3: Meddelelse om Udgivelsen af ovennævnte, Bd. 25—26.

Nr. 477, 15/11—68, Pag. 57, Sp. 2: Anmeldelse af Chr. Thorkilsens „Souvenir 1869“.

Nr. 478, 22/11—68, Pag. 61, Sp. 3: Anmeldelse af H. C. Andersens samlede Værker, Bd. 27 og 28.

Nr. 479, 29/11—68, Pag. 71, Sp. 3: Forhaandsmeddelelse om Udgivelsen af „Dryaden, et Eventyr fra Udstillingstiden i Paris 1867“.

Nr. 480, 6/12—68, Pag. 86, Sp. 1: Annonce fra Chr. Thorkilsen om „Souvenir 1869“.

Nr. 483, 27/12—68, Pag. 114, Sp. 3: Anmeldelse af „Dryaden“.

Nr. 483, 27/12—68, Pag. 121, Sp. 2: Anmeldelse af „Figaro“ af Robert Watt. Heri: „I Vetturinens Vogn“ af H. C. A. samt et Digt „Kommer aldrig igen“, af H. C. A.

Nr. 484, 3/1—69, Pag. 129, Sp. 3: Anmeldelse af Folkekalender for Danmark 1869, heri: „Laserne“, Eventyr af H. C. A.

Nrr. 511—13, 11/7—25/7, Pag. 348, Sp. 1, Pag. 349, Sp. 3, Pag. 356, Sp. 2, Pag. 360, Sp. 2, Pag. 373, Sp. 1, Pag. 376, Sp. 3: „Andersens Eventyr“, af Gg. (Georg Brandes).

Nr. 516, 15/8—69, Pag. 399, Sp. 2: Meddelelse om nyt Oplag af Nye Eventyr og Historier, 2den Række, 1ste Samling.

Illustreret Tidende. Bind XI. 1869—70.

Nr. 528, 7/11—69, Pag. 45, Sp. 1: Anmeldelse af „Fra nordiske Digtere“. Et Album. Udg. af Chr. Thorkilsen.

Nr. 530, 21/11—69, Pag. 69—70: Anmeldelse af „Liden Kirsten“, Opera af H. C. Andersen, Musikken af J. P. E. Hartmann.

Nr. 531, 28/11—69, Pag. 78, Sp. 1: Annonce fra Chr. Thorkilsen om „Fra nordiske Digtere“ og Pag. 78, Sp. 2, om „Souvenir 1870“.

Nr. 532, 5/12—69, Pag. 85, Sp. 3: Anmeldelse af „Souvenir 1870“.

Nr. 535, 26/12—69, Pag. 119, Sp. 2: Anmeldelse af „Tre nye Eventyr og Historier“ af H. C. Andersen.

Illustreret Tidende. Bind XII. 1870—71.

Nr. 584, 4/12—70, Pag. 87, Sp. 1: Anmeldelse af „Lykke-Peer“ af H. C. Andersen.

Nr. 586, 18/12—70, Pag. 109, Sp. 2: Anmeldelse af „Nye Eventyr og Historier“ af H. C. A. i 2 Bd. med Illustrationer af Lorentz Frølich. 1ste Bind.

Illustreret Tidende. Bind XIII. 1871—72.

Nr. 638, 17/12—71, Pag. 108, Sp. 1, Pag. 109, Sp. 3: „Den store Søslange“, et Nutids-Eventyr af H. C. Andersen.

Nr. 638, 17/12—71, Pag. 115, Sp. 2: Anmeldelse af H. C. Andersens „Nye Eventyr og Historier“, 2det Bd. med Ill. af Lorentz Frølich.

Nr. 654, 7/4—72, Pag. 267, Sp. 3: Anmeldelse af „Nye Eventyr og Historier“ af H. C. Andersen.

Illustreret Tidende. Bind XIV. 1872—73.

Nr. 681, Tillæg, 13/10—72, Pag. 19, Sp. 2—3: Annonce om „Nær og Fjern“, bl. a. med Indhold: Andersen, H. C.: „Nürnberg“.

Nr. 686, 17/11—72, Pag. 59, Sp. 2: Forhaandsmeddelelse om H. C. Andersens „4 nye Eventyr“.

Nr. 689, 8/12—72, Pag. 91, Sp. 2—3: Anmeldelse af „Nye Eventyr og Historier“ af H. C. Andersen.

Nr. 689, 8/12—72, Pag. 92: Annonce fra C. C. Loses Bog- og Musikhandel (F. Borchorst) om Folkekalender for Danmark 1873, med H. C. Andersen: „Loppen og Professoren“.

Nr. 690, 15/12—72, Pag. 102, Sp. 3: Annonce fra C. A. Reitzel om Nye Eventyr og Historier, 3de Række, 2den Samling. 48 Sk.

Nr. 691, 22/12—72, Pag. 113, Sp. 3: Anmeldelse af Folkekalender for Danmark 1873 med „Loppen og Professoren“ af H. C. A.

Nr. 697, 2/2—73, Pag. 174, Sp. 2: Illustration af Hanna Boehm til og Aftryk af H. C. Andersens „Billedbog uden Billeder“, Anden Aften.

Nr. 699, 16/2—73, Pag. 192, Sp. 3: Illustration af Hanna Boehm til og Aftryk af H. C. Andersens „Billedbog uden Billeder“, Fjortende Aften.

Nr. 702, 9/3—73, Pag. 220: Illustration af Hanna Boehm til og Aftryk af H. C. Andersens „Billedbog uden Billeder“, Første Aften.

Nr. 722, 27/7—73, Pag. 392, Sp. 2: „En Stemning“, Digt af H. C. Andersen.

Nr. 722, 27/7—73, Pag. 398, Sp. 2—3: Illustration af Hanna Boehm til og Aftryk af H. C. Andersens „Billedbog uden Billeder“, To og tyvende Aften.

Nr. 723, 3/8—73, Pag. 406, Sp. 1—3: Illustration af Hanna Boehm til og Aftryk af H. C. Andersens „Billedbog uden Billeder“, Fire og tyvende Aften.

Nr. 723, 3/8—73, Pag. 400, Sp. 3: Annonce fra Forlagsbureauet i København om Portraiter, bl. a.: H. C. Andersen. Tegnet af H. Olrik. 48 Sk.

Illustreret Tidende. Bind XV. 1873—74.

Nr. 733, 12/10—73, Pag. 18: Annonce fra C. A. Reitzel om Subskriptions-Indbydelse paa H. C. Andersens Eventyr og Historier med Illustrationer af Vilhelm Pedersen. 6 Hefter á 64 Sk.

Nr. 743, 21/12—73, Pag. 122, Sp. 3: Illustration af Hanna Boehm til og Aftryk af H. C. Andersens „Billedbog uden Billeder“, En og tredivte Aften.

Illustreret Tidende. Bind XVI. 1874—75.

Nr. 784, 4/10—74, Pag. 12: Annonce om „Nordisk illustreret Børneblad“ med anbefaling bl. a. af H. C. Andersen.

Nr. 794, 13/12—74, Pag. 123: Annonce fra C. A. Reitzel: „Nye Eventyr og Historier“ af H. C. Andersen. Med Illustrationer af Lorentz Frølich. 1ste—3die Del. 6 Rd.

Nr. 796, 27/12—74, Pag. 151, Sp. 2: Anmeldelse af 3die Bind af „Nye Eventyr og Historier“ af H. C. Andersen. Ill. af Lorentz Frølich.

Nr. 796, 27/12—74, Pag. 151, Sp. 2: Anmeldelse af „Julebog 1874“, udgiven af Karl Schmidt, med et Digt af H. C. Andersen.

Nr. 802, 7/2—75, Pag. 202, Sp. 2: „Billedstormerne“, Digt af H. C. Andersen.

Nr. 803, 14/2—75, Pag. 217, Sp. 2: Meddelelse om Indsamling til en Statue for H. C. Andersen.

Nr. 804, 21/2—75, Pag. 224, Sp. 2: „Odense“, Digt af H. C. Andersen. Med Billede: Odense set fra Nonniebakken.

Nr. 804, 21/2—75, Pag. 226, Sp. 1: Meddelelse om „Et Bidrag til Monumentet for H. C. Andersen“, paa Aug. Westrups Forlag. 50 Øre.

Nr. 806, 7/3—75, Pag. 240, Sp. 2: „Et Barns Skriftemaal“, Digt af H. C. Andersen.

Nr. 808, 21/3—75, Pag. 257, Sp. 3: „Miraklet“, Digt af H. C. Andersen.

Nr. 810, 4/4—75, Pag. 281, Sp. 1: Anmeldelse af H. C. Andersen:

„Historien om en Moder“ paa femten Sprog, udgivet af Jean Pio og Vilhelm Thomsen.

Nr. 811, 11/4—75, Pag. 284, Sp. 1: Anmeldelse af Opførelsen af „Den nye Barselstue“ paa det Kgl. Theater.

Nr. 811, 11/4—75, Pag. 284, Sp. 2: Meddelelse om Udgivelsen af et „Mindeblad“ med H. C. Andersens Portrait i Midten, Træsnit af W. Obermann, omgivet af en Krans af Skizzer med Emner fra Eventyrene tegnet af Knud Gamborg. I Kommission hos Th. Michaelsen.

Nr. 811, 11/4—75, Pag. 284, Sp. 2: „Til mine Landsmænd“. Takskrivelse fra H. C. Andersen, for Fødselsdagshilsener.

Nr. 820, 13/6—75, Pag. 367, Sp. 1: „Tunge Timer“, Digt af H. C. Andersen.

Nr. 820, 13/6—75, Pag. 371, Sp. 3: Meddelelse om, at Forlagsboghandler Carl B. Lorck har foræret H. C. Andersen Vilhelm Pedersens Tegninger til hans Eventyr.

Nr. 828, 8/8—75, Pag. 438, Sp. 3: Meddelelse om H. C. Andersens Død.

Nr. 829, 15/8—75, Pag. 439: Billede af H. C. Andersen paa sit Dodsleje paa „Rolighed“, med Digt af Fr. Paludan-Müller.

Nr. 829, 15/8—75, Pag. 440, Sp. 1: „Rolighed“, Digt af H. C. Andersen.

Nr. 829, 15/8—75, Pag. 440, Sp. 1: Ved H. C. Andersens Død.

Nr. 829, 15/8—75, Pag. 442: Billeder af ~~af~~ Grosserer M. G. Melchior's Landsted „Rolighed“, i hvilket ~~H. C.~~ H. C. Andersen døde den 4de August 1875, samt af H. C. Andersen i sin Dagligstue paa „Rolighed“.

Nr. 829, 15/8—75, Følgeblad: Træsnit af H. C. Andersen med Ramme af Lorentz Frølich.

Nrr. 830 og 831, 22/8 og 29/8—75, Pag. 452, Sp. 3, Pag. 456, Sp. 2, Pag. 464, Sp. 2, Pag. 465, Sp. 3: H. C. Andersens sidste Dage, af Nicolaj Bøgh.

Nr. 830, 22/8—75, Pag. 454: Billede af H. C. Andersens Jordfæstelse i Frue Kirke 18/8—75.

Nr. 832, 5/9—75, Pag. 473, Sp. 2: Meddelelse om Udstilling og Salg af Portraiter af Fru Lucile Grahn-Young hos Hoffotograf Budtz-Müller til Fordel for „H. C. Andersens Børnehjem“.

W. Obermanns Mindeblad 1875. Se S. 84.

Illustreret Tidende. Bind XVII. 1875—76.

Nr. 836, 3/10—75, Pag. 3, Sp. 1—2: „Ved H. C. Andersens Begravelse“, Digt af A. Munch.

Nr. 841, 7/11—75, Pag. 62, Sp. 3: Annonce om H. C. Andersens Portræt og Billederne til hans Eventyr paa Puder, Tasker, Lyseduge o. l.

Nr. 842, 14/11—75, Pag. 76: Subskriptions-Indbydelse paa „Italien, en Rejse fra Alperne til Ætna“, med Indledningsdigt af H. C. Andersen. G. E. C. Gads Forlag.

Nr. 843, 21/11—75, Pag. 83, Sp. 2: Forhaandsmeddelelse om Udgivelsen af „Fra Fjeld og Dal“ af H. J. Greensteen, med Bidrag bl. a. af H. C. Andersen.

Nr. 844, 28/11—75, Pag. 91, Sp. 3: Anmeldelse af „Mørke Billeder“ af Hanna Boehm. (Thomsen og Bojesens Forlag).

Nr. 844, 28/11—75, Pag. 94, Sp. 2: Annonce om ovenstaaende.

Nr. 845, 5/12—75, Pag. 104, Sp. 2: Annonce om „Fra Fjeld og Dal“.

Nr. 846, 12/12—75, Pag. 115, Sp. 1: Anmeldelse af ovenstaaende.

Nr. 847, 19/12—75, Pag. 125, Sp. 2: Anmeldelse af „Julebog 1875“ med to Digte af H. C. Andersen.

Nr. 847, 19/12—75, Pag. 126, Sp. 1: Anmeldelse af „Minde om Eventyr og Historier af H. C. Andersen“, udg. af Thomsen og Bojesen. (Heri oplyses det, at Biscuitmedaillonen er modelleret af Billedhugger Vieth).

Nr. 847, 19/12—75, Pag. 128, Sp. 2: Annonce fra C. A. Reitzel om: „Nye Eventyr og Fortællinger“ af H. C. A. med Ill. af Lorentz Frølich. — „Eventyr og Fortællinger“ af H. C. A. med Ill. af V. Pedersen. — „Billedbog uden Billeder“ af H. C. A., 6. Opl. med Ill. af Binzer.

Nr. 847, 19/12—75, Pag. 130, Sp. 2: Annonce om „Et Minde om Eventyr og Historier af H. C. Andersen“, fra Thomsen og Bojesen.

Nr. 847, 19/12—75, Pag. 133, Sp. 1: Annonce om „Et Minde om Eventyr og Historier af H. C. Andersen“, fra Thomsen og Bojesen.

Nr. 848, 26/12—75, Pag. 144, Sp. 2: Anmeldelse af „Billedbog uden Billeder“, 6. Oplag.

Nr. 855, 13/2—76, Pag. 208, Sp. 1: Annonce fra C. A. Reitzel om „H. C. Andersens Samlede Skrifter“, ny Udgave.

Nr. 870, 28/5—76, Pag. 342, Sp. 2: Illustreret Annonce fra C. A. Reitzel om „H. C. Andersens Samlede Skrifter“, ny Udgave.

Nr. 877, 16/7—76, Pag. 401, Sp. 2: Anmeldelse af ovenstaaende.

Illustreret Tidende. Bind XVIII. 1876—77.

Nr. 899, 17/12—76, Pag. 119, Sp. 1 : Anmeldelse af „Folkets Søn“ (Carl Lunds Forlag).

Nr. 902, 7/1—77, Pag. 162, Sp. 2, Pag. 163, Sp. 1 : Breve fra Charles Dickens til H. C. Andersen.

Nr. 907, 11/2—77, Pag. 206, Sp. 1—3 : Breve fra Es. Tegnér og Robert Schumann til H. C. Andersen.

Nr. 916, 15/4—77, Pag. 287, Sp. 1 : Forhaandsmeddelelse om Udgivelsen af „Breve til H. C. Andersen“ paa C. A. Reitzels Forlag.

Nr. 919, 6/5—77, Pag. 311, Sp. 2, Pag. 314, Sp. 2 : Anmeldelse af ovennævnte.

Nr. 920, 13/5—77, Pag. 328, Sp. 3 : Annonce fra C. A. Reitzel om ovennævnte.

Nr. 923, 3/6—77, Pag. 361 : Afbildning af det paatænkte Mindesmærke for H. C. Andersen i Odense, tegnet efter Billedhugger Hasselriis' Skizze af A. Jerndorff.

Nr. 923, 3/6—77, Pag. 362, Sp. 1 : Tekst til ovennævnte.

Nr. 923, 3/6—77, Pag. 363, Sp. 1 : Anmeldelse af „Mit Livs Eventyr“, Fortsættelsen ved Jonas Collin.

Nr. 937, 9/9—77, Pag. 512, Sp. 2 : Annonce om „Nordiske Digtere i vort Aarhundrede“, en skandinavisk Anthologi, udgivet af P. Hansen. Forlagsbureauet i København.

Illustreret Tidende. Bind XIX. 1877—78.

Nr. 948, 25/11—77, Pag. 86, Sp. 1 : Annonce fra Gyldendalske Boghandel om „Signe Læssøe“ af Nicolaj Bøgh.

Nr. 949, 2/12—77, Pag. 92, Sp. 2 : Anmeldelse af ovennævnte.

Nr. 962, 3/3—78, Pag. 238, Sp. 1 : Annonce fra C. A. Reitzel om „Breve fra H. C. Andersen“ udgivne af C. St. A. Bille og Nicolaj Bøgh. 1ste Hefte.

Illustreret Tidende. Bind XX. 1878—79.

Nr. 1005, 29/12—78, Pag. 149, Sp. 2 : „Tre utrykte Digte“ af H. C. Andersen.

Nr. 1040, 31/8—79, Pag. 494, Sp. 3: Breve fra og til Christian Winther, heri Nr. 76 til H. C. Andersen fra Christian Winther.

Illustreret Tidende. Bind XXI. 1879—80.

Nr. 1055, 14/12—79, Pag. 114, Sp. 3: Anmeldelse af Udgivelse af et Fotografi af H. C. Andersen (efter Maleri af O. A. Hermansen) siddende under et Egetræ med Storke. Randtegninger med Eventyr og Vers. (Aug. Withs Forlag).

Nr. 1060, 18/1—80, Pag. 174, Sp. 3: „A propos om Bourmonville“ af Nicolaj Bøgh. Heri om H. C. Andersen.

Nr. 1084, 4/7—80, Pag. 415: Billede af H. C. Andersens Statue i Rosenborg Have, modelleret af A. V. Saabye.

Nr. 1084, 4/7—80, Pag. 413, Sp. 2—3: Tekst til ovennævnte.

Illustreret Tidende. Bind XXII. 1880—81.

Nr. 1101, 31/10—80, Pag. 58, Sp. 1: Recension af H. C. Andersens Eventyrkomedie „Ole Lukøje“ paa Casino.

Nr. 1102, 7/11—80, Pag. 72, Sp. 1: Annonce fra C. A. Reitzels Forlag om Udgivelsen af Folkeudgaven af H. C. Andersens Eventyr og Historier.

Nr. 1106, 5/12—80, Pag. 114: H. C. Andersens Statue af Louis Hasselriis. Tekst hertil Pag. 118, Sp. 3.

Nr. 1115, 6/2—81, Pag. 255, Sp. 1—2: Anmeldelse af Folkeudgaven af H. C. Andersens Eventyr og Historier.

TILFØJELSER OG RETTELSER

TIL

ANDERSENIANA VOL. I 1933

H. C. ANDERSEN OG ODENSE 1866—1875

OM de i *Anderseniana*, Vol. I, 1933, S. 12—13, anførte Personer kan følgende nærmere Oplysninger gives:

H. C. Andersens Plejesøsters Fader, daværende Eskadronsfeltskær, senere Distriktskirurg *Johannes Emanuel Basse* er født 22. 10. 1779 i Haderslev som Søn af Parykmager Jens Basse og Anna Sophie, født Hensels, og døbt den 23. s. M. i St. Marie Kirke. Han blev 22. 5. 1812 gift i Odense St. Knuds Sogn med Ernestine Philipsen, født 22. 9. 1783 i Odense Vor Frue Sogn og død i Odense St. Knuds Sogn 20. 6. 1863; Datter af Købmand Hans Nicolai Philipsen og Hustru Mette Worm. Ernestine havde forud været gift med Købmand Peter Jørgen Iversen, men var 5. 9. 1805 bleven separeret fra ham, fordi han „forfaldt til Udsvævelser og Drukkenskab“, og havde 11. 12. 1810 ved kgl. Bevilling opnaaet Skilsmisse og Tilladelse til at indgaa nyt Ægteskab. Iversen menes at være død i Ostindien.

Plejesøsterens Moder hed *Johanne Marie Rasmusdatter* og var født 25. 12. 1769 i Odense St. Hans Sogn som Datter af „Ærlig og Mandhaftige Curassier ved Oberst Schiøllers Kompagnie“, senere Dragon ved Fynske Regiment Dragoner Rasmus Mogensen, født 0. 1720, død 15. 12. 1782 i Odense, begr. 21. s. M. „paa den Plads ved Sognepræstens Gaard“ ved St. Hans Kirke. Han var 1° gift 14. 7. 1763 i St. Hans Kirke med Johanne Mortensdatter Bräutigam, død 15. 5. 1767, 38 Aar gammel, og 2° 22. 4. 1768 (trolovet 18. 9. 1767) med Pigen Maren Hansdatter (senere kaldet Krag eller Krag), der døde 22. 8. 1813, 75 Aar gammel, efter 2° at have været

gift med Urtemand Peder Christensen, begravet 10. 9. 1793, 72 Aar gammel.

Johanne Marie Rasmusdatter kld. Krag havde i 1798 født et Barn udenfor Ægteskab, Anna Elisabeth, døbt 22. 8. 1798 i St. Knuds Kirke; til Barnefader udlagde hun Tjener Friederich Schumann, logerende hos Anders Møllegaard i Nedergade. Barnet, der iflg. Kirkebogen kom til Verden hos Mormoderen, Maren Krag, Enke efter 1 [sic!] Ægteskab, i St. Graabrødre Stræde No. 225, døde $3\frac{1}{4}$ Aar gl. af Mæslinger og blev 28. 1. 1803 begravet paa St. Knuds Kirkegaard. Dets Forældre stod 8. 11. 1796 Faddere sammen til Karen Andersdatters og Dragon Christen Olsens udenfor Ægteskab i Hans Jensensstræde hos Rytter Jens Kjøbenhavns Kone fødte Datter Anna Cathrine, født 1. 11. s. A.; Moderen var da „2. Gang besøvet“. Ved Aftingningen hos Byfogden i Odense af Lejermaalsbøderne for sit 1. Barn mødtes Johanne Maria Rasmusdatter med Anna Marie Andersdatter, H. C. Andersens Moder, der kom i samme Anledning efter sin uægte Datter Karen Maries Fødsel. Herfra stammer maaske Bekendtskabet!

Formodningen om, at „Peder Christensens Enke og 1 Datter“, der i 1803 bor i Christian Huus' Huse, hvorfra Johanne Maria Rasmusdatter (Krag) 2. udenfor Ægteskab fødte og hjemmedøbte Datter, Anna Elisabeth, H. C. Andersens Plejesøster (der altsaa i Daaben fik samme Navne som sin kort før døde Halvsøster) blev fremstillet i St. Knuds Kirke, er identiske med „Maren Krag og 1 Datter“, er formentlig rigtig. De boede i Aarene 1800—1802 i St. Graabrødre Stræde Nr. 225 og nævnes sidste Gang her i Juli 1802; de findes ganske vist ikke i Ekstra-Skattemandtallet for August—December 1802, men dukker altsaa op som 2. Familie i Brandtaksations-Nr. 646 paa Klingenberg (Munke-møllestræde) i Januar 1803, hvorfra de først forsvinder i

Januar 1808 og har saaledes fra Januar 1807 boet i samme Hus som H. C. Andersens Forældre.

Ved Folketællingen 1787 bor i Graabrødre Stræde No. 241 som 317. Familie

Peder Christensen, Hosbond, 60 Aar, gift 2 Gang, Almisselem, og

Maren Krags, hans Kone, 53 Aar, ligesaa []: gift 2. Gang eller: Almisselem]

og i Ekstra-Skattemandtallet for Juli 1788 bor sammesteds: *Maren Krags Datter*, der i Oktober s. A. føres til Afgang; i Januar 1795 anføres i Graabrødre Stræde Nr. 224 *Peder Christensens Enke* og 1 Datter; i Folketællingslisten for 1. Februar 1801 bor Moder og Datter i Graabrødre St. Stræde No. 225, vistnok samme Hus som ovfr. nævnt.

Maren Krags blev 25. 11. 1812 optaget i Odense Hospital, hvor hun døde 12. 8. 1813. „Hun efterlod sig aldeles intet, da Datteren i de sidste Aaringer har saa godt som underholdt hende, og de faa Klæder hun laae og døde paa tilhørte Datteren som hun, Datteren, i en Kommisions Samling forrige Aar havde reserveret sig og som ogsaa blev hende tilkiendt; kun 1 Dyne som Fattigvæsenet i hendes Sygdom havde udlaant hende er modtaget“ (Odense Fattigkommissions Protocol for Registrering og Auktionsforretninger efter Almisselemmer 1804—32, S. 29 b).

I 1812 var som hendes Ejendele kun registreret: 1 Madskab og 1 Skammel; hendes Seng tilhørte Datteren; den 6. 2. 1813 bekom hun: 1 rød og sortstribet ulden Overdyne.

Maren Krags Lig blev den 24. 8. 1813 begravet i de Fattiges Jord paa St. Knuds Kirkegaard (St. Knuds Kirkes Ministerialbog 1798—1814, S. 341, No. 40).

Ane Elisabeth Basse hørte i 1832 hjemme i St. Knuds Sogn, da hun 28. 4. s. A. blev viet i Odense St. Hans Kirke til Ungkarl og Korporal „af Odense Garnison“ Jacob Hen-

riksen, 28 Aar (Odense St. Hans Kirkebog 1830—38, S. 126). Deres Søn Waldemar Alexander Henriksen, født 17. 1. 1848 „uden Vesterport“ og døbt 9. 7. s. A. i St. Knuds Kirke, fik 1872 Borgerskab som Detaillist i Odense og viedes 4. 11. 1873 til Ida Henriette Poulsen, Datter af Købmand Joh. Fr. Poulsen paa Vestergade. Mulig lever hans Efterkommere endnu i Odense.

Ane Elisabeths Fader, *Johannes Emanuel Basse*, havde forladt Odense, inden hans Barns Daab blev konfirmeret; fra 24. 1. 1803 studerede han ved Kirurgisk Akademi i København, hvor han endnu var i 1805; Matriklen har derefter et Hul til 1808, men først i Efteraaret 1811 fik han sin Examen (med 3. Karakter); han blev derefter Distriktskirurg paa Fanø 18. 2. 1812, i Lemvig 27. 3. 1818 og døde her 23. 5. 1833. Hans Enke maa snart efter være flyttet til Odense, og her holdes Skifte efter hendes Død den 23. 6. 1863 (Odense Købstads Skifteretsprotocol S. 363, No. 487); det sluttedes først 22. 2. 1865.

H. G. OLRİK.

- S. 41. Til den her nævnte *Fru Bertelsen* skrev den 14aarige Hans Christian Andersen 9. Maj 1819 et Digt, som er gengivet af Nicolaj Bøgh i „Fra H. C. Andersens Barn-
doms- og Ungdomsliv“ (Personalhistorisk Tidsskrift. Femte Række, II Bind, 1905).
- S. 42, Note 13. Overgade 19 ved *Pogestræde* skal være Overgade 19 ved *Paaskestræde*. I den gamle Bindingsværksbygning ud mod Paaskestræde er der — paa Foranledning af Odense Turistforening — i August 1934 bleven indsat en Mindetavle, hvorpaa man læser:

H. C. Andersen.

„Her løb jeg om med Træskoe paa
Og gik i Fattigskole —“

Her var indtil Aar 1847
Byens Fattiggaard og Fattigskole.

S. 131. Toldinspektør *Marcus Jürgensen* døde i Odense 3.
Maj 1879, ikke 1877.

REDAKTIONEN.

PERSON-REGISTER

VED

CHR. M. K. PETERSEN

Forkortelser: f. = født, g. m. = gift med, d. = død, o. = omtrent, H. = Herred, S. = Sogn, Kbhvn. = København. For H. C. Andersens Vedkommende er Sidetallene ikke anført.

- Ahlefeldt-Laurvigen, Elisabeth, f. Juel, 1742—1803, Ejer af Hovedgaarden Bjørnemose, Svendborg Amt 1758, g. m. Grev Chr. Ahlefeldt-Laurvigen 1759, 21, 27.
- Andersdatter, Anne Marie, f. o. 1768, H. C. Andersens Moder, g. m. Skomagervend Hans Andersen 1805, g. m. Skomager Niels Jørgensen Gundersen 1818, d. 1833, 11—21, 24, 25, 48 ff, 60 ff, 65, 68—70, 92.
- Andersdatter, Gjertrud, Moder til Søfren Rasmussens Datter Anne 1745, 20.
- Andersdatter, Karen, Moder til Anna Cathrine, 92.
- Andersen, (Hansen), Hans, 1782—1816, Skomager, Odense, H. C. Andersens Fader, 14, 20, 25, 50, 65.
- Andersen, Karen Marie, se Karen Marie.
- Andersen, Vilhelm, f. 1864, Professor, Dr. phil., 51, 55, 63.
- Anker, Christian Hansen, 1765—1832, Betjent, Almissem, Borgense, 36.
- Anna Cathrine, f. 1796, Datter af Karen Andersdatter og Christen Olsen, 92.
- Balkenhausen, Dirich Vilhelm, Bogbindersvend, Nykøbing F., 1819, 64.
- Bang, Christopher, d. 1599, Stiftsskriver i Odense 1567 (Bangs Boder), 23, 31, 34.
- Bang, Johannes, o. 1757—1815, Borgerskab som Købmand i Odense 1786; opførte sammen med Prokurator R. Faber Odense Komediehus 1795, 32.
- Bang, Niels Thygesen, o. 1751—1812, Byfoged i Borgense, 24—26, 35.
- Basse, Ane Elisabeth, se Ane Elisabeth Henriksen.
- Basse, Anna Sophie, f. Hensels, g. m. Parykmager Jens Basse, 91.

- Basse, Ernestine, se Ernestine Philipsen.
- Basse, Jens, Parykmager i Haderslev, 91.
- Basse, Johannes Emanuel, 1779—1833, Eskadronfeltskær, senere Distriktskirurg, 91, 94.
- Bentley, Richard, 1794—1871, engelsk Forlægger, 76.
- Bertelsen, Caroline Frederikke, 1790—1877, 94.
- Bille, Carl Steen Andersen, Journalist, Politiker, 1828—1898, 48, 87.
- Bing, Jacob Herman, 1811—1896, Porcelænsfabrikant, 79.
- Bing, Meyer Herman, 1807—1883, Porcelænsfabrikant, 79.
- Binzer, Carl v., Freiherr, 1824—1902, tysk Illustratør, 86.
- Bjørnson, Bjørnstjerne, 1832—1910, norsk Digter, 74.
- Boehm, Hanna, Illustratør, 82, 83, 86.
- Bojesen, Ernst Severin Jens, 1849—1925, Forlagsboghandler, Kbhvn., 74, 86.
- Boock, Adolph Ludvic, f. 1801, Søn af Eskadronfeltskær Boock, 12.
- Boock, Elisabeth, f. Gomard, o. 1772—1831, g. m. Eskadronfeltskær Boock 1799, 12.
- Boock, Peter Christopher, f. 1759 i Pommern, d. 1830 i Bogense, Eskadronfeltskær i Odense, Distriktslæge i Bogense, 12.
- Boock, Peter Nicolai, f. 1800, Søn af Eskadronfeltskær Boock, 12.
- Borchorst, Carl Ferdinand, f. 1847, overtog 1871 C. C. Loses Boghandel, 82.
- Bournonville, Antoine Auguste, 1805—1879, Balletm., Kbhvn., 88.
- Brandes, Georg, 1842—1927, Kritiker, Litteraturhistoriker, 81.
- Bräutigam, Johanne Mortensdatter, o. 1729—1767, g. m. Dragon Rasm. Mogensen 1763, 91.
- Breineberg, Poul Pedersen, f. o. 1771 i Kbhvn., Borgerskab som Skomagemester i Odense 1801, d. 1834, 13.
- Breum, Sophie, f. 1870, Forfatterinde, 61.
- Brix, Hans, f. 1870, Dr. phil., Professor, Kbhvn., 9, 11, 14, 16—19, 25, 38, 49, 51 f, 56, 60 f, 69.
- Bunkeflod, Hans, 1761—1805, Præst ved St. Hans Kirke, Odense, 28.
- Burchardt, Jacob, d. 1830, Købmand i Bogense, 34.
- Bødker, Christiana, f. 1779, Datter af Jørgen Bødker, 43.
- Bødker, Jens, f. 1780, Søn af Jørgen Bødker, 43.
- Bødker, Jørgen, Lille Ubberud, Odense H., Fadder ved Christiane Jansens Daab 1778, 43.
- Bøgh, Nicolai Seidelin, 1843—1905, Forfatter, 48, 84, 87, 88, 94.
- Børgesen, Eskild, Skytte, Bjørnemose, Tved S. ved Svendborg 1780, 21, 27.
- Carlsen, Hans Christian, 1771—1847, Husejer, Vejrup, Ubberud S. Odense H., 44.
- Christensen, Peder, o. 1727—1793, Urtemand, Odense, 92 f.
- Christian den 9nde, 1818—1906, Konge af Danmark 1863—1906, 78, 80.

- Christiane, Datter af Anna Sørens-
datter og Johan Meyer Fascher,
se Christiane Jansen.
- Clausen, Julius, f. 1868, Bibliote-
kar ved det kgl. Bibliotek, 55.
- Clemens, Peter J., f. paa Sylt,
Skibskaptajn, Fører af Duntz-
feldt & Co.s Skib Bekkeskov
1805, 41, 45.
- Collin, Edvard, 1808—1886, De-
partementschef, Søn af Jonas
Collin, 48, 59, 62.
- Collin, Henriette Oline, f. Thy-
berg, g. m. Edv. Collin 1836, d.
1894, 62.
- Collin, Jonas, 1776—1861, Finans-
deputeret, 56, 58, 77.
- Collin, Jonas Sigismund, 1840—
1905, Zoolog, Søn af Edvard
Collin, 87.
- Collin, Louise, 1813—1898, Datter
af Jonas Collin, 39.
- Dagmar, 1847—1928, dansk Prin-
sesse, Kejserinde af Rusland
1881—1894, 78.
- Danielsen, Jørgen, Bødker i Høje,
Lunde S., Sunds H. Svendborg
Amt, 59.
- Delbanco, Otto Herman, 1821—
1890, Boghandler, Redaktør af
Illustreret Tidende 1859—1880,
76, 77, 78, 79.
- Dickens, Charles, 1812—1870, en-
gelsk Romanforfatter, 87.
- Dorch, Heinrich Henrichsen, 1721
—1781, Hattemager i Odense,
21.
- Drewsen, Adolph Ludvig, 1803—
1885, Politiretsassessor, senere
Justitiarius, Kbhvn., 56, 58, 63.
- Drewsen, Ingeborg Nicoline, f.
Collin, 1804—1877, g. m. A. L.
Drewsen, 63.
- Drud, Hans Andersen, o. 1758—
1818, Daglejer, Odense, 15 f.
- Drud, Karen, f. Hansdatter, g. m.
H. A. Drud 1795, 16.
- Døger eller Dykker, Jørgen Mi-
kael, Pottemager, Svendborg, o.
1790, 59.
- Engelmann, Snedker, Borgergade,
Kbhvn., Karen Maries Husvært,
57, 64.
- Erslew, Thomas Hansen, 1803—
1870, Litteratur- og Personalhi-
storiker, 6.
- Faber, Lauritz Nicolai, 1762—
1835, Bogtrykker og Boghandler,
Odense, 31, 32.
- Faber, Rasmus, o. 1759—1819,
Prokurator i Odense, senere
Grosserer i Kbhvn. Opførte sam-
men med Købmand Johs. Bang
Odense Komediehus 1795, 31,
32.
- Fahnøe, Christen, o. 1732—1813,
Købmand og Legatstifter, Bo-
gense, 36.
- Fascher, Christiane, se Christiane
Jansen.
- Fascher, Johan Gottfred Meyer,
Sadelmagersvend, Odense, Fa-
der til H. C. Andersens Moster,
21, 37, 43, 66.
- Feldtskjær, Anders Jensen, d. 1826,
Fattiglem, Bogense, 36.
- Frederik den 7nde, 1808—1863,
Konge af Danmark 1848—1863,
78.
- Friederichsen, Johan Christian,
Skomagersvend, Odense, 1797,
60.

- Frølich, Lorenz, 1820—1908, dansk Illustratør, 80, 81, 82, 83, 84, 86.
- Fuller, Fanny, amerikansk Oversætterinde 1864, 78.
- Gad, Gottlieb Ernst Clausen, 1830—1906, Boghandler, 86.
- Gamborg, Knud Frederik, 1828—1900, Tegner, 84.
- Geertsen, Jan, Husmand og Dag-lejer, Sundbyvester, Taarnby S., Amager, 46.
- Giessing, Rasmus Jørgen, 1747—1812, Sognepræst, Bogense, 25, 34, 35.
- Giøkke, Anna Dorthea, f. Kaufmann, Kongens Enghave, Sjælland, 62.
- Gjegengack, Kirstine Marie, f. Kaufmann, 1792—1860, g. m. Postmester V. Gjegengack, 62.
- Gjegengack, Valentin, 1782—1862, Postmester, senere Bog- og Papirhandler, Maribo, 62.
- Gomard, Nicolai (Nicolas), 1746—1821, Portner ved Graabrødre Hospital, Odense, 12.
- Gotlib, Christiane, se Christiane Jansen.
- Grahn-Young, Lucile, 1819—1907, Danserinde, 84.
- Greensteen, Henrik Jørgen, 1833—1895, dansk Forfatter, 86.
- Grøndahl, Frederik Vilhelm, 1819—1856, Porcelænsfabrikant, 79.
- Guldberg, se Høegh-Guldberg.
- Gundersen, Niels Jørgensen, 1787—1822, Skomager, Odense, H. C. Andersens Stiffader, 48, 66.
- Hanck, Marie Kirstine Henriette, 1807—1846, Forfatterinde, 47.
- Hansdatter, Karen, g. m. H. A. Drud 1795, 16.
- Hansdatter, Karen Ulrikke, Moder til Daline Rosenvinge 1800, 60.
- Hansdatter, Maren, kaldet Krag, o. 1738—1813, g. m. Rasmus Mogensen 1768, senere m. Peder Christensen, 91—93.
- Hansdatter, Stine Marie, Karen Marie Rosenvinges Gudmoder, 61.
- Hansen, Anders, o. 1751—1827, Skomager, H. C. Andersens Far-fader, 70.
- Hansen, Christian Julius, 1814—1875, Komponist, 78.
- Hansen, Georg, Snedkermester, Borgergade, Kbhvn., Christiane Jansens Vært 1830, 41, 45.
- Hansen, Holger, f. 1864, fhv. Landsarkivar for Sjælland, 61.
- Hansen, Niels, f. o. 1755, Teater-kasserer, Odense, 60.
- Hansen, P. (Hans Christian Peter), 1840—1905, Journalist, Litteraturhistoriker, 87.
- Hans Nicolai, f. 1786, Ane Marie Nielsdatters Søn, 28.
- Hartmann, Johan Peter Emilius, 1805—1900, Komponist, 76, 81.
- Hasselriis, Louis, 1844—1912, Billedhugger, 87, 88.
- Hauch, Johannes Carsten, 1790—1872, Forfatter, 73.
- Heise, Peter Arnold, 1830—1879, Komponist, 76.
- Hempel, Søren, 1775—1844, Redaktør af Fyens Stifts Avis (nu Stiftstidende), 30.
- Henneberg, Erikk Marie, f. Grønberg, 1767—1839, Enke efter Herredsfoged Andreas Henneberg, Slagelse, d. 1813, 51, 61.

- Henriksen, Ane Elisabeth, f. Basse, 1803—1873, g. m. Jacob Henriksen 1832, 91—94.
- Henriksen, Ida Henriette, f. Poulsen, g. m. W. A. Henriksen 1873, 94.
- Henriksen, Jacob, 1804—1856, Korporal, senere Malermester, 93 f.
- Henriksen, Waldemar Alexander, f. 1848, Borgerskab som Detaillist i Odense 1872, 94.
- Hermansen, Olaf August, 1849—1897, dansk Blomstermaler, 88.
- Huus, Christian, 1733—1806, Skomagermester, Odense; opførte Huus's Boliger paa Horsetorvet 1801, 16, 92.
- Høeg, Eiler, f. 1880, Læge, Jægerspris, 6, 71—87.
- Høegh-Guldberg, Christian, 1777—1867, Oberst i Odense, senere General, 54, 62, 69 f.
- Høye, Daniel Jørgensen, se Daniel Jørgensen Rosenvinge.
- Ingemann, Bernhard Severin, 1789—1862, Forfatter, 77.
- Iversen, Christian Henrik, 1748—1827, Bogtrykker, Odense, Redaktør af Fyens Avertissements-Tidende 1792, 29 f, 32.
- Iversen, Jørgen, se Jørgen Rasmussen.
- Iversen, Peter Jørgen, Købmand i Odense 1803, 91.
- Iversen, Rasmus, 1739—1811, Dragon 1756—1790, Daglejer, Odense, 22, 28, 49 f, 61.
- Jansen, Christiane, 1778—1830, Datter af J. G. M. Fascher og Anna Sørensdatter; H. C. Andersens Moster, 20, 21, 25, 28, 37—46, 66.
- Jansen, Geert, f. 1774, Søn af Jan Geertsen, Sundby Vester, Taarnby S., Amager, 46.
- Jansen, Gert, f. i Norge, d. 1806, Baadsmand paa „Bekkeskov“ 1805, 40—42, 45, 66.
- Jansen, Gertine, f. 1813, Datter af Christiane Jansen, 41—43, 45, 66.
- Jansen, Lovise, f. 1821, Datter af Christiane Jansen, 41—43, 66.
- Jensdatter, Anna Marie, 1800—1836, g. m. Hans Chr. Carlsen, 44.
- Jensdatter, Kirsten, o. 1744—1787, g. m. Bødker J. Danielsen, 59.
- Jensen, Hans, Raadmand i Odense o. 1741 (Hans Jensens Stræde), 23, 34, 50.
- Jensen, Hans, Borgerskab som Smed 1794, Odense, Fader til Karen Hansdatter.
- Jerndorff, August Andreas, 1846—1906, Kunstmaler, 87.
- Jobben, Maren, Almissem, Bogense 1825, 36.
- Johansdatter, Anna, o. 1724—1810, g. m. Rasmus Iversen, 28.
- Johansdatter, Elisabeth, g. m. Bager Lars Pedersen, Faaborg, 60.
- Johansdatter, Karen, Anna Marie Jensdatters Moder, 44.
- Jürgensen, Marcus, Toldinspektør 1798—1879, 95.
- Jørgensen, Daniel, se Daniel Jørgensen Rosenvinge.
- Jørgensen, Jens, d. 1780, Kirkeværge, Legatstifter, Bogense, 36.
- Karen Marie, 1799—1846, Datter

- af Daniel Jørgensen Rosenvinge og Anne Marie Andersdatter; H. C. Andersens Halvsøster, 11, 23, 28, 47—64, 66, 92.
- Kastrup, Jørgen, o. 1766—1841, Løjtnant, Forvalter paa Nedergaard, Langeland, 60.
- Kastrup, Niels, Baadfører, Hou, Langeland, 60.
- Kaufmann, Andreas August, o. 1762—1818, Bogbindermester, Nykøbing F., 63.
- Kaufmann, Andreas August, Skomagerlærling, Kraghave, Tingsted S., Falster, Søn af Bogbindermester Kaufmann, 63.
- Kaufmann, Ane, f. Andersen, se Karen Marie.
- Kaufmann, Anna Dorthea, f. Hougaard, 1766—1833, g. m. Bogbindermester Kaufmann, 63.
- Kaufmann, Birgitte Elisabeth, o. 1756—1801, Enke efter Bogbinder H. C. Lerke, g. m. Bogbindermester Kaufmann 1790, 63.
- Kaufmann, Hans Jacob, Snedkerlærling, Naskov, Søn af Bogbindermester Kaufmann, 63.
- Kaufmann, Hermann Isach, Bogbindersvend i Nykøbing F. 1834, Søn af Bogbindermester Kaufmann, 64.
- Kaufmann, Inger, Datter af Bogbindermester Kaufmann, 64.
- Kaufmann, Karen Marie, se Karen Marie.
- Kaufmann, Peder, f. 1802, Arbejdsmand, Kbhvn., Søn af Bogbindermester Kaufmann, Nykøbing F., 56 ff, 63.
- Kjøbenhavn, Jens, Rytter, Odense, 1796, 92.
- Knoblauch, Johan Jacob David, Borgerskab som Værtshusholder, Brændevinsbrænder og Ølbrygger i Odense Januar 1799, 38, 44.
- Knoblauch, Juliane Marie, f. Langhoff, g. m. J. J. D. Knoblauch 1798, 38.
- Krag, Johanne Marie, se Johanne Marie Rasmusdatter.
- Krag, Maren, se Maren Hansdatter.
- Krogh, Stie Tønsberg Schøller v., 1763—1817, Kammerjunker, senere Kammerherre, oprettede 1800 Kroghenlund, Stenstrup S., Svendborg A., 31, 32.
- Kyhn, Herman Christian, 1709—1776, Klubvært i Overgade, Odense, 31.
- Laage-Petersen, Holger, f. 1885, Grosserer, Kbhvn., 10.
- Langhoff, Knud, Værtshusholder, Odense, 44.
- Larsdatter, Anna Johanne, 1782—1849, g. m. Daniel Jørgensen Rosenvinge 1805, 60.
- Larsdatter, Lovise, Tjenestepige hos Bager M. Lund i Odense 1801, 13.
- Larsen, Carl, f. 1822 i Tranekær, Søn af D. J. Rosenvinge, 60.
- Larsen, Christian, Lille Ubberud, Odense H., 1778, 43.
- Larsen, Jens, d. 1813, Købmand og Fattigforstander, Bogense, 25.
- Larsen, Jørgen, f. 1805, Søn af Daniel Jørgensen Rosenvinge, 60.
- Larsen, Rasmus, Gaardmand i Svenstrup, Stenløse S., Odense H., 1802, 13.

- Lassen, Jacob, Læge paa Skibet Bekkeskov 1805, 45.
- Laub, Hans Hendrich, o. 1748—1812, Snedker og Natvægter, Bogense, 33 f.
- Lerke, Birgitte Elisabeth, se Birgitte Elisabeth Kaufmann.
- Lerke, Christen Hansen, Skriverkarl, Maribo, Søn af Bogbinder H. C. Lerke, 63.
- Lerke, Hans Christian, o. 1734—1790, Bogbinder, 63.
- Lerke, Jonas Christiansen, Bogbindersvend, Kbhvn., 1801, Søn af Bogbinder H. C. Lerke, 63.
- Lerke, Jonathan, Bogbinderdreng 1801, Nykøbing F., Søn af Bogbinder H. C. Lerke, 63.
- Lind-Goldschmidt, Jenny, f. Lind, 1820—1887, svensk Sangerinde, 47.
- Lindved, Andreas Roesteen, o. 1753—1817, Borgmester og Politimester, Odense, 29, 32, 44, 61.
- Lorck, Carl Berendt, 1814—1905, dansk Forlægger i Leipzig, 84.
- Lose, Carl Christian, 1821—1892, Boghandler, Kbhvn., 76, 77, 78, 79, 80, 82.
- Louise, 1817—1898, Danmarks Dronning 1863—1898, 78, 80.
- Lund, Carl Hansen, 1820—1881, Bogtrykker og Forlægger, Kbhvn., Udgiver af Søndags-Posten 1863—1881, 87.
- Lund, Michael, Hvedebrødsbager, Oldemand for Odense Bagerlaug 1808—1812, 13.
- Læssøe, Margrethe Juliane Signe, f. Abrahamsen, 1781—1870, 87.
- Marie Kirstine, f. 1871, Datter af Anna Sørensdatte og Reiter Steensen, 21, 67.
- Martens, Augusta Henriette, f. Petersen, f. 1792, g. m. Krigsassessor M. F. Martens 1824, 62.
- Martens, Catharine Margrethe, f. Paulsen, g. m. Godsforvalter C. Martens, 62.
- Martens, Christian, Godsforvalter, Warleberg Gods, Holsten, Fader til M. F. Martens, 62.
- Martens(en), Matheus Friederich. 1795—1879, Dragonløjtnant i Odense, senere Overtoldbetjent Krigsassessor, d. i Nyborg, 52—54, 62, 69—70.
- Martisen v., Løjtnant, se M. F. Martens.
- Meisling, Simon Sørensen, 1787—1856, Rektor i Slagelse 1822, i Helsingør 1826, 48, 51, 61.
- Mejer, Johan Henric, Skomagersvend, Odense, Fadder ved Karen Marias Daab 1799, 61.
- Melchior, Moritz Gerson, 1816—1884, Grosserer, Kbhvn., 84.
- Michaelsen, Theobald Ludvig. 1830—1907, Forlægger, 84.
- Mikkelsen, Hans, f. o. 1726, Husmand, Ubberud, Odense H., 43 f.
- Mogensen, Rasmus, o. 1740—1782, Dragon, Odense, 91.
- Munch, Andreas, 1811—1884, norsk Digter, 86.
- Müller, Budtz, 1837—1884, cand. pharm., Hoffotograf, 84.
- Møllegaard, Anders, Nedergade, Odense 1798, 92.
- Møller, Carl, o. 1747—1814, Skomager, Odense, 31.
- Møller, Jacob, o. 1759—1834, Byfoged og Byskriver i Maribo, fra

- 1828 Consumtionskasserer og Postmester, 63.
- Møller, Jørgen Larsen, Forlover ved Jørgen Rasmussens og Anne Marie Sørensdatters Trolovelse 1794, 28.
- Møller, Peder Ludvig, 1814—1865, Forfatter, 75.
- Nielsdatter, Ane Marie, Logerende hos Skrædder Jens Pedersen, Odense, 1787, 28.
- Nielsdatter, Christiane Sophie, Odense, Moder til Caroline Rosvinge 1797, 60.
- Nielsdatter, Malene Sophie, se Malene Sophie Pedersen.
- Nielsdatter, Maren, Fadder ved Karen Marie Rosenvinges Daab, 61.
- Nielsen, Jens Peter Zakarias, 1844—1922, Forfatter, 74.
- Nielsen, Kirsten, f. Rasmussen, g. m. Kromand Rasmus Nielsen, Odense, 1803, 13.
- Nielsen, Lars, Borgerskab som Brændevinsbrænder, Ølbrygger og Værtshusholder i Odense 1799, 44.
- Nielsen, Rasmus, f. 1750, Borgerskab i Odense som Avlsmand 1798 efter i 12 Aar at have været i Kongens Tjeneste, 17.
- Nielsen, Rasmus, Kromand (Værtshusholder) i Odense, Forlover ved Anne Marie Andersdatters Trolovelse 1805, 13.
- Nommensdatter, Anna Cathrine, 1745—1822, H. C. Andersens Farmoder, 18.
- Obermann, Franz Wilhelm, f. i Weissenfels 1830, d. i Kbhvn. 1907, Xylograf, 84, 85.
- Olsen, Christen, Dragon, Odense, 1796, 92.
- Olsen, Maren Sophie, se Maren Sophie Thorgesen.
- Olrik, Ole Henrik Benedict, 1830—1890, Kunstmaler, 83.
- Olrik, Henrik Gerner, f. 1876, Kontorchef, Personalhistoriker, 5, 7—70, 91—94.
- Pahne, Gerzie, Koffardikaptajn, se Gert Jansen.
- Pahne, Gertine, se Gertine Jansen.
- Paludan-Müller, Frederik, 1809—1876, Forfatter, 75, 84.
- Pedersdatter, Anne, se Anne Sørensdatter.
- Pedersen, Carl Christian, Skræddersvend, Odense 1771, Fader til Hans Christian Carlsen, 44.
- Pedersen, Christen, døbt 1775, Søn af Skrædder Jens Pedersen og Malene Sophie Nielsdatter, 26, 28.
- Pedersen, Dorthe, f. 1768, Datter af Jens Pedersen og Malene Sophie Nielsdatter, 26.
- Pedersen, Friderica Kirstine, f. 1772, Datter af Jens Pedersen og Malene Sophie Nielsdatter, 26.
- Pedersen, Jens, o. 1740—1790, Skrædder i Svendborg, senere i Odense, g. m. Malene Sophie Nielsdatter 1766, m. Anne Sørensdatter 1783, 20, 21 f, 25—28, 37 f, 65.
- Pedersen, Lars, Bager, Faaborg, Fader til Anna Johanne Larsdatter 1782, 60.
- Pedersen, Malene Sophie, f. Niels-

- datter, 1745—1780, g. m. Skrædder Jens Pedersen, Svendborg, 1766, 26 f.
- Pedersen, Niels, f. 1766, Søn af Jens Pedersen og Malene Sophie Nielsdatter, 26.
- Pedersen, Samuel Gothlieb Ernst Conradt, f. 3. Maj, d. 11. Maj 1785, Søn af Skrædder Jens Pedersen og Anne Sørensdatter, 22, 44, 67.
- Pedersen, Thomas Vilhelm, 1820—1859, Søofficer, Illustratør, 75, 76, 77, 78, 83, 84, 86.
- Persen, Jens, se Skrædder Jens Pedersen.
- Petersen, Jens, Forlover ved Jørgen Rasmussens og Anne Sørensdatters Troløvelse 1794, 28.
- Petersen, Lorentz Ejler, d. 1828 i Aabenraa, Ritmester, senere Oberstløjtnant, 62.
- Petersen, Marie Catharina, f. Flindt, g. m. Ritmester Lor. Petersen, 62.
- Petersen, Peter, Borgerskab som Bøndrejer i Odense 1788, 31.
- Philipsen, Ernestine Regine, 1783—1863, Datter af Købmand H. Philipsen, g. m. Købmand P. J. Iversen, derpaa m. Johs. Emanuel Basse 1812, 91, 94.
- Philipsen, Hans Nicolai, d. 1813, Købmand, Kirkeværges for Vor Frue Kirke, Odense, 91.
- Philipsen, Mette, f. Worm, 1754—1831, g. m. Købmand H. Philipsen, 91.
- Phister, Joachim Ludvig, 1807—1896, Skuespiller ved det kgl. Teater, 52.
- Pio, Jean, 1833—1884, Sprogforsker, 84.
- Poulsen, Joh. Fr., Købmand, Odense, Fader til Ida Henriette Henriksen, 94.
- Poulsen, Poul, Borgerskab som Parykmager i Odense 1796, 34.
- Rasmusdatter, Else Marie, Hospitalslem i Bogense 1825, 36.
- Rasmusdatter, Johanne Marie, kaldet Krag, f. 1769, Moder til Ane Elisabeth Henriksen, 91 f.
- Rasmussen, Anne, se Anne Sørensdatter.
- Rasmussen, Jørgen Sigvard, 1764—1806, Handskemagersvend, Dragon 1795, Natvægter i Odense 1802, i Bogense 1804, 22 f, 25, 28—36, 50, 65.
- Rasmussen, Kirsten, g. m. Kromand Rasmus Nielsen, Odense, 1803, 13.
- Rasmussen, Niels, Kromand, Paastræde, Odense, Borgerskab 1786, 13.
- Rasmussen, Søfren, Rytter, Odense, 1775, 20.
- Reitzel, Carl Andreas, 1789—1853, Boghandler, 77, 79, 82, 83, 86, 87, 88.
- Rode, Gotfred Benjamin, 1830—1878, Litteraturhistoriker, 75.
- Roggen, Jens, f. o. 1716, Snedker i Svendborg 1780, 27.
- Rongsted, Hans, f. o. 1764, Skuespiller, Odense, 11.
- Rongsted, Johanne, f. Leth, f. o. 1775, Skuespillerinde, g. m. Hans Rongsted 1799, 11.
- Rongsted, Juliane Wilhelmine, 1799—1800, Datter af Hans Rongsted, 11 f.
- Rongsted, Peter Ludvig Theodo-

- rus, 1800—1801, Søn af Hans Rongsted, 12.
- Rosenvinge, Anna Johanne, se Anna Johanne Larsdatter.
- Rosenvinge, Carl, f. 1822, Søn af Daniel J. Rosenvinge, 60.
- Rosenvinge, Caroline Kirstine, f. 1797, Datter af Daniel Jørgensen Rosenvinge, 60.
- Rosenvinge, Daline Marie, f. 1800, Datter af Daniel J. Rosenvinge og Karen Ulrikke Hansdatter, 60.
- Rosenvinge, Daniel Jørgensen, 1773—1849, Pottemagersvend, 49, 53, 59 f, 65.
- Rosenvinge, Jørgen Larsen, f. 1805 i Odense, Søn af Daniel J. Rosenvinge, 60.
- Rosenvinge, Karen Marie, se Karen Marie.
- Saabye, August Vilhelm, 1823—1916, Billedhugger, 88.
- Schau, Hans, o. 1780—1842, Ritmester i Odense, 69 f.
- Schiwe, Jens Sørensen, d. 1743, Studiosus theologiæ, ejede en Gaard, kaldet „Haugen“, bag Skolen, d. v. s. i den søndre Side af Pogestrædes østlige Del, Odense. 13. Juni 1746 gav Enken Sophie Dorothea Nielsdatter Sylva, d. 30. September 1746, den „danske Skoleholder“ Søren Brun Skøde paa Gaarden, 22.
- Schiøller, Christian, 1706—1778, Oberst 1757, Afsked som Generalmajor 1765, 91.
- Schiøtt, Frederich Christian, f. 1827, Kaptajn i Fodfolket 1864—1892, 62.
- Schmidt, Karl Hendrik Posselt, 1844—1922, Overlærer i Odense, historisk og fysisk Forfatter, 83.
- Schouw, Henning Johan Pedersen, o. 1786—1870, Ritmester i Odense, 69 f.
- Schram, Andreas Laurits, o. 1773—1833, kgl. Fuldm., Kbhvn., 42, 46.
- Schram, Christine, f. Christensen, d. 1869, g. m. A. L. Schram, 46.
- Schubart, Carl Rudolf, 1714—1759, Ritmester, Odense, 20.
- Schultz, Johan Philip, 1780—1843, Ritmester ved fynske Regiment lette Dragoner, Odense, 69 f.
- Schumann, Anna Elisabeth, 1798—1803, Datter af Johanne Marie Rasmusdatter, 92.
- Schumann, Friedrich, Tjener i Odense, Fader til Anna Elisabeth Schumann, 92.
- Schumann, Robert Alexander, 1810—1856, tysk Komponist, 87.
- Seeden, Anders Hansen, f. 1770, Rekrut, 59.
- Sievert, Jørgen Rasmussen, se Jørgen Sigvard Rasmussen.
- Sieverts(en), Rasmus, se Rasmus Iversen.
- Sigvard, Christian Rasmussen, Rebslagersvend, Søn af Rasmus Iversen, 61.
- Slagter, Niels, Svendborg 1782, 27.
- Stampe, Rigmor, 1850—1923, Forfatterinde, 47.
- Steensen, Reiter, Rytter, Hattemagersvend, Odense 1781, 21.
- Strue eller Struh, Hans, se Hans Drud, 15.
- Stützer, Christian, o. 1761—1815, Stadskirurg, Odense, 33.

- Søbøtker, Hans Jakob, 1751—1840, Kaptajnløjtnant, Kbhvn., 44.
- Sørensdatte, Anne, o. 1745—1825, H. C. Andersens Mormoder, g. m. Skrædder Jens Pedersen 1783, m. Handskemagersvend Jørgen Rasmussen 1794, 18—36, 37, 43 f, 50, 65.
- Sørensdatte, Anne Marie, f. o. 1740, Hans Christian Carlsens Moder, 44.
- Sørensdatte eller Sørensen, Christiane, se Christiane Jansen.
- Sørensdatte, Karen, f. 1734, g. m. Hans Mikkelsen, Uubberud 1765, 43.
- Sørensdatte, Maria, Lille Uubberud, Fadder ved Christiane Jansens Daab 1778, 43.
- Sørensen, Johan, Fadder ved Hans Christian Carlsens Daab 1771, 44.
- Sørensen, Søren, Lille Uubberud, Odense H., Fader til Karen Sørensdatte, 20, 43.
- Tange, Margrethe, 1784—1838, g. m. C. F. Welhaven 1816, 61.
- Tange, Søren, o. 1750—1804, Organist ved Vor Frue Kirke i Odense, 61.
- Tegnér, Esaias, 1782—1846, svensk Digter, 87.
- Thomsen, Christian, 1841—1894, Boghandler, Kbhvn., 74, 86.
- Thomsen, Jacob, 1765—1841, Købmand og Brændevinsbrænder, Bogense, 25, 35.
- Thomsen, Vilhelm Ludvig Peter, 1842—1927, Sprogforsker, 84.
- Thorgesen, Knud, o. 1776—1818, Overskærer, Kbhvn., 44.
- Thorgesen, Maren Sophie, f. Olsen, g. m. Overskærer Thorgesen 1805, Husejerske, Ulkegade, Kbhvn., 38 f, 44.
- Thorkilsen, Christen, 1833—1881, Bogbinder og Forlægger, 73, 80, 81.
- Tofte, Niels Andersen, Brændevinsbrænder, Fattigforstander i Bogense, d. i Harritslev 1831, 25.
- Vieth, Ernst Ludvig Emil, 1824—1887, Billedhugger, 74, 86.
- Vildmann, Ditlef Nielsen, Skomagersvend, Fadder ved Karen Marias Daab 1799, 61.
- Voigt, Christian, 1809—1888, cand. phil., Købmand i Faaborg, 62.
- Voigt, Laurits Peter, o. 1779—1859, Købmand, kgl. Agent, Faaborg, 62.
- Voigt, Riborg Kristine, 1806—1883, Datter af L. P. Voigt, g. m. Skovrider Poul Jacob Bøving (1799—1885), 62.
- Wad, Gustav Ludvig, 1854—1929, Landsarkivar for Fyn, 9, 14, 16, 17, 25, 49, 59, 70.
- Watt, Robert, 1837—1894, Forfatter, Teaterdirektør, 79, 81.
- Welhaven, Christopher Frederik, o. 1788—1830, Lærer i Odense, 52, 61.
- Westrup, August Vilhelm Emil, 1838—1897, Forlægger, 74, 78, 83.
- Wiehe, Michael Rosing, 1820—1864, Skuespiller, 71.
- Wiibe, Hans, Gert Jansens Vært, Kbhvn., 1806, 45.
- Winther, Christian (Rasmus Vil-

- lads Christian Ferdinand) 1796
 —1876, Forfatter, 77, 79, 88.
 With, August Victor, 1847—1900,
 Kunsthandler, 88.
 Wulff, Henriette, d. 1858, Datter
 af Admiral P. F. Wulff (1774—
 1842), 17, 47, 61.
- Oehenschläger, Lotte (Charlotte),
 1811—1835, Datter af Digteren
 Adam Oehenschläger, g. m. J.
 L. Phister 1832, 52.
 Ørnstrup, Laurits, 1757—1814,
 Vægter- og Brandinspektør,
 Odense, 29 f, 33.
 Ørsted, Hans Christian, 1772—
 1851, Fysiker, 58.

ANDERSENIANA VOL. I

H. C. ANDERSEN OG ODENSE

1866—1875

DAGBØGER OG BREVE

UDGIVET AF

CHR. M. K. PETERSEN og SVEND LARSEN

136 Sider

Kr. 6,—.